

Henna Huovinen

ANOREKTINEN TEKSTI
– **ANOREKSIAN ESITTÄMISKEINOT KIRA POUTASEN ROMAANISSA**
IHANA MERI

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Kirjallisuus

Kevät 2011

Ohjaaja: Anna Helle

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Henna Huovinen	
Työn nimi – Title Anorektinen teksti – Anoreksian esittämiskeinot Kira Poutasen romaanissa <i>Ihana meri</i>	
Oppiaine – Subject Kirjallisuus	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2011	Sivumäärä – Number of pages 110
Tiivistelmä – Abstract Käsittelen tutkimuksessani Kira Poutasen romaania <i>Ihanaa merta</i> (2001) anoreksian kuvaajana. Hypoteesini on, että <i>Ihanassa meressä</i> sekä sisältö että tekstinrakenne esittävät anoreksiaa. Tästä ajatuksesta on lähtöisin myös työn nimi ”anorektinen teksti”. Kun teksti esittää anoreksiaa, se muuttuu sen kaltaiseksi – siitä on siis löydettävissä anoreksian käyttäytymismalleja. Tällainen anorektinen käyttäytymismalli on esimerkiksi pyrkimys niukkuuteen, joka anorektisessa käytöksessä tulee esiin syömisen vähentämisenä ja laihtumisen maksimoimisena. Tekstin tasolla niukkuus esiintyy puolestaan tekstimateriaalin vähenemisenä. Tärkeitä lähtökohtia tutkimukselleni ovat päiväkirjafiktio tutkimus, toiston tutkimus, kuvallisuus sekä psykologinen ja psykiatrinen tieto anorexia nervosasta eli laihuushäiriöstä. Muodostaessani käsitettä anorektinen teksti ja tutkiessani <i>Ihanaa merta</i> tästä näkökulmasta hyödynnän näitä edellä mainittuja tutkimussuuntia. Toiston esiintyminen romaanissa, kuvallisuuden keinot ja päiväkirjaromaanimuoto tekevät tekstistä anorektista: Toisto kuvaa muun muassa anorektista kontrolloivaa ja pakko-oireista käyttäytymistapaa. Päiväkirjaromaanimuoto puolestaan muun muassa tiivistää romaanin tekstimateriaalia. Lisäksi numeroiden ja erilaisten listausten esittäminen tiivistää <i>Ihanan meren</i> tekstiä. Kuvallisuudenlajit ja ne kielikuvat, joita romaanissa käytetään, yhtenevät anorektisen kokemustiedon kanssa ja luovat kuvaa anoreksiasta. Romaanissa kuvataan paljon naiseutta ja ruokaa – molempia usein negatiivisesti. Usein anoreksia yhdistetään kokemustiedossa uskonnollisuuteen ja tähän kontekstiin myös <i>Ihanan meren</i> kielikuvissa se usein yhdistetään. Kuvallisuuden lähtökohtana romaanissa käytetään Edith Södergranin runoa ”Ihmeellinen meri”, joka yhdistyy intertekstuaalisesti <i>Ihanaan mereen</i>. Erityisesti Södergranin runoa hyödynnetään <i>Ihanassa meressä</i> meriallegorioissa, jotka esiintyvät pitkin romaanin kulun. Käytänkin kyseistä runoa ja Södergranin <i>Runoja</i>-kokoelmasta tehtyä tutkimusta tulkintani apuna. Romaanista on löydettävissä myös muita intertekstuaalisia viittauksia, joita sivuan tutkimuksessani.	
Asiasanat – Keywords Kira Poutanen, anoreksia, päiväkirjaromaanit, toisto, kuvallisuus, intertekstuaalisuus	
Säilytyspaikka – Depository Verkkoaineistot	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	ANOREKSIASTA ELI LAIHUUSHÄIRIÖSTÄ	7
	2.1 Anoreksia – yleistynvä ja hengenvaarallinen sairaus	7
	2.2 Anoreksia kotimaisessa nuortenkirjallisuudessa	9
	2.3 Miltä anoreksia ”oikeasti” tuntuu? – Anoreksia omaelämäkerrallisissa teoksissa	11
3	TOISTON TEORIAA JA KÄSITTEITÄ SUHTEUTETTUNA <i>IHANAAN MEREEN</i>	13
4	TEKSTIN ANOREKSIANKALTAINEN NIUKKUUS	20
	4.1 <i>Ihanan meren</i> päiväkirjaromaanius	22
	4.1.1 Tuomitse tai päästä synneistä – Julian päiväkirja tunnustuksena	30
	4.2 Elintärkeät listat ja numerot	33
	4.2.1 Laskemalla elämä kontrolliin	36
	4.2.2 Listat kertovat	39
	4.2.3 Raskaat kilogrammat	41
5	KIELEN KUVALLISUUS	44
	5.1 Vesi – elämän lähde ja anoreksian auttaja	45
	5.1.1 Nesteen muotoja	45
	5.1.2 Ihmeellinen ja ihana meri	48
	5.1.3 Meren jännitteisyys ja allegorisuus	52
	5.2 Musta veri	60
	5.3 Ruoka ei ole ravintoa vaan heikkous	65
	5.3.1 Elävää ravintoa?	67
	5.3.2 Ruoka on sosiaalinen pakko	71
	5.3.3 Turvallinen mutta ei koskaan hyvä ruoka	72
	5.4 Paha ja saastainen naiseus	75
	5.4.1 Naisen velvollisuudet	75
	5.4.2 Sukupuolistereotyyppien noudattaminen	79

5.4.3 Naisen arvottomuus ja turhuus	81
5.5 Helvetissä vai taivaassa? – Julian yliluonnollisuus- ja tuhoavuuskuvitelmat	85
5.5.1 Niin kevyeksi ja puhtaaksi, että voi irrota maasta	85
5.5.2 Julia sekä Jumalan että Saatanan sanansaattajana	91
5.5.3 Tulta, kylmää ja kuolemaa	96
5.5.4 Peter Pan, Hamlet ja Superwoman	99
6 PÄÄTÄNTÖ	101

LÄHTEET

1 JOHDANTO

”Oon, oon, oon! Niin monta kertaa [olen lukenut]! Se [*Ihana meri*] kuvaa juuri mun syömishäiriötä: pakko olla paras; paras koulussa, laihin, paras urheilussa, kaikessa.” (Suomi24.fi, www-lähde.) Näin anoreksiaa sairastanut tyttö ”Tintti” kuvaa Kira Poutasen *Ihanaa merta* Internetin keskustelupalstalla, joka käsittelee syömishäiriötä. ”Tintti” tiivistää kommentissaan osuvasti sekä *Ihanan meren* sisällön että anorektikolle ominaisen perfektionistisen ajattelutavan.

Tutkimukseni lähtökohtana on kysymys: kuinka teksti esittää anoreksiaa Kira Poutasen romaanissa *Ihana meri*?¹ Lähestyn tätä kysymystä tarkastellen sekä tekstin sisältöä että rakennetta. Tätä laajaa ja ehkä yksinään epäselvääkin tutkimuskysymystä lähestyn apukysymyksillä: Millaisia keinoja teoksessa käytetään anoreksian käyttäytymismuotojen esittämiseen? Miten tekstin muoto kuvaa anoreksiaa? Miten kerronnan tyyli tavoittaa anorektisen olemuksen? Kuinka kielikuvat viittaavat anoreksiaan? Miten romaanissa olevat kursivoidut kuvaukset merestä suhtautuvat muuhun kerrontaan? Mikä on runsaan toiston käyttämisen funktio teoksessa? Millä tavoin teos tuo esille anorektikon halun kontrolliin?

Kira Poutanen debytoi kirjailijana teoksellaan *Ihana meri* (2001). Teos huomioitiin ilmestymisvuonna muun muassa Finlandia Junior -palkinnolla. Romaani on myös muunnettu monologimuotoiseksi näytelmäversioksi. Dramatisoinnissa on ollut Poutasen lisäksi mukana Juliaa, kirjan ja näytelmän päähenkilöä, näyttelevä Henna Tanskanen sekä näytelmän ohjaaja Mika Lehtinen. (Tutkivan teatterityön keskus, www-lähde.)

Ihanaa merta on tutkittu aiemmin muutamassa pro gradu -tutkielmassa. Esimerkiksi Miia Rautiainen tutkii kirjallisuudentutkimuksen työssään *Laiha, puhdas ja täydellinen. Hannele Huovin Madonna ja Kira Poutasen Ihana meri anoreksiakuvauksina* (2007) naiseuden ja seksuaalisuuden sekä anoreksiaprosessin kuvausta Huovin ja Poutasen teoksessa. Lisäksi hänen kiinnostuksenkohteenaan ovat maailman ja päähenkilön vuorovaikutussuhteet, joiden tulkinnassa hän hyödyntää jälkistrukturalismin teorioita.

¹ Käytän lähdeviitteissä teoksesta lyhennettä IM

Sari Ala-Nikkola puolestaan on otsikoinut vuonna 2008 Jyväskylän yliopistossa tehdyn kirjallisuudentutkimuksen pro gradu -työnsä *Naiseksi tulemisen sietämätön raskaus. Abortti 1970-luvulla ja anoreksia 2000-luvulla kahdessa tyttökirjassa*. Hän tutkii teoksia pääosin sosiologisesta näkökulmasta ja keskittyy kirjoissa esitettäviin ympäristön vaikutuksiin ja *Ihanan meren* kohdalla siihen, mikä vaikutus ympäristöllä on anoreksian syntyyn. Kognitiivisen kirjallisuudentutkimuksen menetelmin hän tutkii ruumiillisuutta ja ruumiin kuvausta teoksessa.

Myös Henna Saunalan kirjallisuudentutkimuksen pro gradu -tutkielma *Hukassa itseltään ja hukassa maailmalta. Suomalaisen nuortenkirjallisuuden näkökulmia anoreksiaan* (2002) lähentelee samaa kysymyksenasettelua pyrkiessään selvittämään, mitkä syyt aiheuttavat anoreksian viidessä nuortenkirjassa, joihin *Ihana meri* lukeutuu.

Hanna Mikkolan kirjallisuudentutkimuksen pro gradun otsikko taas on *Mistä on pienet tytöt tehty. Syömishäiriöisten tyttöjen ja heidän naiseksi kasvamisensa representoiminen suomalaisessa nykykirjallisuudessa*. Mikkola tutkii nuortenkirjallisuuden teoksia, joissa esitetään syömishäiriöitä, naistutkimuksen ja feministisen kirjallisuudentutkimuksen näkökulmista. (Mikkola 2008, 17.)

Sekä yllä pintapuolisesti esiteltyjen pro gradu -töiden kysymysasettelut että muut *Ihanaa merta* sivuavat kirjat ja artikkelit (Heilala 2006; Huhtala 2006; Lappalainen 2006) jättävät tilaa omalle tutkimukselleni, jonka päämääränä on tutkia *Ihanan meren* tekstiä suhteessa anoreksiaan ja sille ominaisiin käyttäytymistapoihin. Hypoteesini on, että kyseisessä teoksessa sekä tekstin muoto että sisältö esittävät anorektista käytöstä. Erityisesti tekstin muodon tarkastelu anoreksian näkökulmasta on uutta verrattuna aiempiin tutkimuksiin.

Oletan, että Julian anorektisuutta kuvataan usein kahden vastakohtaisen voiman avulla, ja nämä voimat vuorottelevat Julian mielentilojen mukaan. Odotan löytäväni useita tällaisia dikotomioita, kuten hyvän-pahan, kuumen-kylmän ja helvetin-taivaan -vastakohtaisuudet. Anoreksia on jo lähtökohdiltaan vastakohtainen, sillä toisaalta se tuottaa anorektikolle pahaa oloa, mutta toisaalta se tuottaa positiivisia kokemuksia ja hallinnantunnetta. Näen tämän vastakohtaisuuden selittävän sen, miksi näitä vaihteluja voi löytää tekstistä.

Tutkimukseni sisältää siis väistämättä joitakin samoja havaintoja muiden aiemmin tehtyjen tutkimusteni kanssa, mutta koen pystyväni syventämään teoksen tulkintaa tarkastelemalla sen eri puolia. Olen *Ihanaa merta* tutkineista ainoa, joka kohdistaa kiinnostuksensa ainoastaan kyseiseen romaaniin, mikä mahdollistaa sen, että pystyn tekemään havaintoja teokseen liittyen ilman, että minun täytyisi sovittaa niitä muiden teosten kontekstiin. Tämä ratkaisu tutkia ainoastaan *Ihanaa merta* motivoituu muun muassa sillä, että teos eroaa useilta osin muista nuortenkirjoista, joissa käsitellään anoreksiaa: *Ihana meri* on nuortenkirjallisuuden kontekstissa poikkeuksellinen erityisesti keskittyessään vahvasti syömishäiriön kuvaukseen tehden siitä teoksen teeman.

Koska lähestymistapani tarvitsee psykologista tietämystä tuekseen, esittelen johdannossa anoreksiaa sairautena. Paljon keskustelua onkin herättänyt kysymys siitä, voiko anoreksiaa nimittää sairaudeksi. Anne Puuronen problematisoi teoksessaan *Rasvan tyttäret. Etnografinen tutkimus anorektisen kokemustiedon kulttuurisesta jäsentymisestä* (2004) sen, voiko anoreksia olla sairaus vai pitäisikö sitä kutsua elämäntavaksi. Anoreksia voidaan nähdä elämäntapana, jolloin se muodostuu osaksi itseä eikä siitä haluta luopua, kuten sairaudesta yleensä. Anoreksia on siis tapa olla ja elää. (Puuronen 2004, 190–192.)

Kuitenkin tutkimukseni kannalta on mielekästä käyttää ilmaisua sairaus, sillä se mahdollistaa muun muassa sellaisten määritteiden kuin ”sairastua”, ”parantua” ja ”sairausprosessi” käytön. Erityisesti sairausprosessi on keskeinen käsite, sillä *Ihana meri* kuvaa niin selvästi sekä tekstimateriaalin että sisällön tasolla sitä, kuinka Julia alkaa sairastua anoreksiaan ja kuinka romaanin lopussa paranemisprosessi alkaa.

Kuten Puuronenkin toteaa, laihuushäiriö alkaa muodostua anorektikoiden elämäntavaksi, ja tämä ajatus näkyy myös *Ihanassa meressä*. Elämäntapa ei kuitenkaan ole mielestäni vastakkainen määrite sairaudelle; vaikuttavathan esimerkiksi alkoholismi ja skitsofrenia elämäntapaan ja silti niitäkin nimitetään sairauksiksi. Sairaus tuo mukanaan mahdollisuuden hoitoon, mikä on mielestäni positiivinen asia: vaikka anorektikko kokeekin elävänsä omalla ja itselleen sopiva tavalla, hänen mahdollisuutensa elää täysipainoinen ja terve elämä parantuvat, jos hänelle tarjotaan hyvää hoitoa.

Anoreksia elämäntapana -ajatteluun liittyy se, että anoreksia on itseilmaisun väline. Heywoodin mukaan anoreksian itsensä ilmaisemisena voi ajatella lähtevän samoista

arvoista kuin modernin kirjallisuuden: molemmat pyrkivät ruumiittomuuteen eli niillä on halu olla haluamatta (Heywood 1996, 144). Käsittelen tutkimuksessani tekstiä sekä sisällön että muodon tasolla. Selvyyden vuoksi käytän ilmaisua ”tekstimateriaali” kuvaamaan tekstin muotoa, sen struktuuria. Tämä käsite tulee esille erityisesti silloin, kun käsittelen tekstin niukkuutta, toistoa ja tekstin hupenemista. Hypoteesini on, että tekstimateriaali esittää anoreksiaa ja sen kulkua – tästä nimitys ”anorektinen teksti”.

Anoreksialle on ominaista materiaalisuuden eliminointi, joka keskittyy kehoon (Heywood 1996, 101), ja tätä ajatusta laajennan koskemaan tekstiä: materiaali vähenee myös tekstin tasolla ainakin ajoittaisesti, kun romaanin päähenkilön anoreksia etenee. Anorektiseen logiikkaan kuuluu muun muassa sen, että anorektikko valvoo itseään, jolloin tämä valvominen ottaa vallan teksteissä, jotka noudattavat anorektista logiikkaa (Heywood 1996, 112). Tämän oletan toteutuvan myös *Ihanassa meressä*, kun Julia valvoo itseään muun muassa kirjaamalla painonsa tarkasti.

Heywood kuvaa Joseph Conradin kirjoitustapaa tekstiksi, joka ei ole strukturaalisesti anorektista, koska teksti on ylikirjoitettua, epäselvää ja toisteista. Tekstiä on liikaa ja määrittelyt ovat epäselviä. (Heywood 1996, 112–113.) Näin ollen strukturaalisesti anorektinen teksti on Conradin tekstile vastakkaista. Olen osin samaa mieltä Heywoodin kanssa, mutta mielestäni toisteisuus sopii strukturaalisesti anoreksiaan ainakin tutkimani teoksen kohdalla, sillä se kuvaa anoreksialle ominaista toistavaa käyttäytymistapaa – oli sitten kyse sisällöllisestä tai sanatason toistosta.

Toisto onkin keskeinen osa tutkimustani, ja se läpäisee kaikki muut tutkimukseeni liittyvät näkökulmat: toisto tekee tutkimani asiat merkityksellisiksi. Muut tekstuaaliset piirteet, jotka olen valinnut tarkastelun alaiseksi ja jotka mielestäni rakentavat teoksen luomaa kuvaa anorektisesta todellisuudesta, ovat romaanissa toistuvia. Romaanissa toiston funktio on selvä: se tähtää laihtumiseen. Se on siis tärkeä anoreksian kannalta ja sopii siksi tutkimukseni lähtökohdaksi. Julian on pakko toistaa samoja asioita, jotta hän voisi laihtua. Tarkastellessani toistoa käytän apunani muun muassa Madeleine Frédericinin teosta *La répétition. Étude linguistique et rhétorique* (1985) sekä J. Hillis Millerin teosta *Fiction and repetition* (1982).

Sharlene Nagy Hesse-Biberin ajatukset teoksessa *The cult of thinness* (1996) siitä, että laihduttamiseen liittyy uskonnollista, kultinomaista toimintaa, ovat myös hyödyllisiä tutkimukseni kannalta. Hän esittää ajatuksia, joiden oletan tukevan tulkintojani siitä, kuinka Julia käyttää uskonnollisia käsitteitä ja kuinka hänen toimintansa on tarkkaa ja rituaalinomaista.

Koska oletan, että Edith Södergranin runolla ”Ihmeellinen meri” (1916) on merkittävä vaikutus *Ihanan meren* kuvallisuuteen, tarvitsen avukseni myös intertekstuaalisuus-käsitteen. Intertekstuaalisuutta avaan käyttäen apunani Auli Viikarin toimittamaa *Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia* -artikkelikokoelmaa (1991) sekä Liisa Saariluoman ja Marja-Leena Hakkaraisen toimittamaa artikkelikokoelmaa *Interteksti ja konteksti* (1998). Vesa Haapala on tutkinut teoksessaan *Kaipaus ja kielto. Edith Södergranin ”Dikter”-kokoelman poetiikkaa* (2005) runokokoelmaa, jossa myös ”Ihmeellinen meri” on. Haapala ei puutu kyseisen runon poetiikkaan, mutta tekee sellaisia havaintoja kokoelmasta, jotka ovat hyödyllisiä ja sopivia tutkimukseni kannalta. Intertekstuaalisuus liittyy samoin myös muihin teksteihin, joihin *Ihanassa meressä* viitataan.

Ranskassa asuva Kira Poutanen on *Ihanan meren* jälkeen kirjoittanut viisi aikuistenromaanin, joista kolmea, *Rakkautta al dente* (2010), *Rakkautta au lait* (2009) ja *Rakkautta on the rocks* (2011), voi nimittää niin sanotuksi chick lit -kirjallisuudeksi. Muut Poutaselta ilmestyneet romaanit ovat nimeltään *Katso minua* (2004) ja *Kotimatka* (2009). (Poutanen, www-lähde.) Vaikka Kira Poutanen, kuten jotkut muutkin anoreksiasta kirjoittaneet kirjailijat, on itse sairastanut anoreksian (Pekonen, www-lähde), on syytä muistaa, että *Ihana meri* on fiktiivinen teos eikä omaelämäkerrallinen.

Ihana meri kertoo 15-vuotiaasta Juliasta ja hänen anoreksiaan sairastumisen prosessista. Romaanin alussa Julia on kohtuullisen terve nuori nainen, joka tarkastelee sosiaalista ympäristöään tarkasti niin kotona kuin koulussakin. Laihuuskulttuuri on kuitenkin koko ajan läsnä, kun koulussa kaverit laihduttavat – ainoana terveenä näyttäytyy Heidi, joka liikuntaharrastuksensa myötä on huomannut ravinnon merkityksen: ”[--] välillä musta tuntuu, että se on ainoa selväjärkinen koko koulussa [--] ” (IM, 11).² Kuitenkin Juliakin

² Merkitseen lainatuissa kohdissa poiston merkillä [--]. Jos en ole lainannut kokonaista päiväkirjamerkintää, merkitseen poistonmerkit myös katkelman alkuun ja loppuun aivan kuin tässäkin lainauksessa.

alkaa ajatella, että hänen täytyisi laihduttaa, ja niin hän alkaa etsiä tietoa mediasta laihduttamisesta ja tarkastella ympäristöään yhä tarkemmin. Vähitellen hänen anorektinen käytöksensä alkaa mennä yhä pidemmälle ja yltyy lopulta niin pahaksi, että hän joutuu sairaalahoitoon.

2 ANOREKSIASTA ELI LAIHUUSHÄIRIÖSTÄ

2.1 Anoreksia – yleistyvä ja hengenvaarallinen sairaus

Psykiatria-teoksen artikkelissaan ”Syömishäiriöt” Jaana Suokas ja Aila Rissanen kuvaavat anoreksian olevan ”tarkoituksellisesti aiheutettu ja ylläpidetty nälkiintymistila”. *Anorexia nervosaan* eli laihuushäiriöön sairastunut on useimmiten nuori, 14–16-vuotias tyttö, jonka yritys laihduttaa johtaa syömättömyyteen ja nälkiintymiseen. (Suokas & Rissanen 2007, 353–355.)

Somaattiset ja emotionaaliset tekijät kuuluvat niin tiukasti yhteen lasten ja nuorten syömishäiriöissä, että samankaltaista yhteyttä muissa häiriöissä on vaikea edes löytää (Ebeling & Moilanen 2004, 320). Rissanen arvioi, että laihduttamisyrityksessä on riski muuttua anoreksiaksi erityisesti silloin, kun laihduttamisen päämääränä on lisätä omanarvon- ja elämänhallinnantunnetta tai pyrkiä ratkaisemaan sillä hetkellä psyykettä kuormittavia ongelmia laihduttamisen avulla (Rissanen 2001, www-lähde). Silloin kun laihuushäiriö alkaa nuoruusiässä, sairauden puhkeaminen voidaan yhdistää murrosikään ja siitä johtuviin kehon muutoksiin sekä nuoruuteen siirtymiseen (Marttunen & Kaltiala-Heino 2007, 606). Anoreksian akuuttiin vaiheeseen kuuluu laihtumista ja hormonitoiminnan muutoksia, joiden seurauksia ovat seksuaalisen kiinnostuksen väheneminen ja hedelmättömyys (Keski-Rahkonen 2010, www-lähde).

Laihuushäiriö voidaan jakaa kahteen tyyppiin: paastoamis- ja ahmimisvatsantyhjennystyyppiin. Paastoamistyyppille ominaista on se, ettei henkilö säännöllisesti ahmi tai harjoita vatsantyhjennystä, esimerkiksi oksenna tahallisesti. Ahmimisvatsantyhjennystyyppiin sairastunut päinvastoin ahmii ja tyhjentää vatsansa säännöllisesti. (Suokas & Rissanen 2007, 355.) *Ihanan meren* päähenkilön Julian anoreksian tyyppi on selvästi paastoamistyyppi, sillä romaanissa ei kuvata kertaakaan ahmimiskohtausta eikä minkäänlaista vatsantyhjennyksen muotoa.

Anoreksian syntytapaa ei ole pystytty selvittämään, minkä vuoksi tehokasta lääkehoitoakaan ei ole löydetty (Keski-Rahkonen 2010, www-lähde). Altistaviksi tekijöiksi anoreksiaan sairastumiselle on kuitenkin tunnistettu muun muassa pyrkimys

täydellisyyteen ja ympäristön miellyttämiseen, jonka vuoksi sairastunut piilottaa negatiiviset tunteensa. Jo ennen anoreksiaan sairastumista potilailla voi ilmetä pakko-oireisia piirteitä, kaavamaisia ajatusvääristymiä ja uskomuksia. (Suokas & Rissanen 2007, 358.) Sairastuneita tyttöjä kuvataan kilteiksi ja sopeutuviksi (Marttunen & Kaltiala-Heino 2007, 607), ja oireilua voi ylläpitää myös ympäristöltä aluksi tuleva positiivinen palaute laihtumisesta (Rissanen 2001, www-lähde).

Vaikka anoreksiaan sairastunut on alipainoinen, hän pelkää ruumiinpainon nousua ja hänen ruumiinkuvansa häiriintyy. Anorektikon ruokailutavat ovat tarkasti kontrolloidut ja ajatukset pyörivät ruuan ympärillä. Sekä liikunta että laihtuttaminen muuttuvat anorektikolla pakonomaisiksi ja muu elämämpiiri, kuten sosiaalinen elämä ja ajattelu, kaventuvat. Kun sairaus etenee pidemmälle, sairastuneen mielialanvaihtelut yleistyvät. (Suokas & Rissanen 2007, 355–357.) Pakko-oireisten häiriöiden lisäksi anoreksian kanssa voi esiintyä muun muassa masennusta ja ahdistuneisuushäiriöitä (Rantanen 2004, 328).

Länsimaissa anoreksiaa on arvioitu esiintyvän 0,5–1,0 %:lla 12–24-vuotiaista naisista, mutta osittaisesta oireyhtymästä kärsiviä on huomattavasti enemmän (Suokas & Rissanen 2007, 357). Tuoreen tiedon mukaan ennen 30. ikävuotta jonkin syömishäiriön sairastaa 7 % suomalaisista naisista, ja laihuushäiriön osuus näistä on 2,2 %. Keskimääräinen anoreksian kesto-aika on hyvin pitkä, kolme vuotta, minkä lisäksi kehonkuvan normalisoituminen kestää viidestä kymmeneen vuotta. (Keski-Rahkonen 2010, www-lähde.) Eräs pitkä seurantatutkimus on osoittanut, että 33 % anoreksiapotilaista paranee täysin. (Marttunen & Kaltiala-Heino 2007, 609). Kuitenkin anorektikot kuvaavat usein, ettei sairaus koskaan mene täysin ohi. On syytä muistaa, että lukujen paikkansapitävyyttä on vaikeaa arvioida, sillä ainoastaan pieni osa sairastuneista hakeutuu hoitoon (Rissanen 2001, www-lähde).

Länsimaissa 5–10 % laihuushäiriön vuoksi hoitoa saavista on miehiä (Suokas & Rissanen 2007, 357). Onkin mielenkiintoista, että vaikka yleisesti lapsuuden syömishäiriöt ovat selvästi nuoruusiällä esiintyviä harvinaisempia, on poikien osuus anoreksiaan lapsuusiässä sairastuneista 20–30 %. Poikien osuus putoaa tästä kymmeneen prosenttiin murrosiässä. Yhteisiä piirteitä sekä naisten että miesten laihuushäiriössä ovat pyrkimys mahdollisimman alhaiseen painoon sekä ruumiinkuvan vääristyminen. Miesten laihuushäiriöiden oireenkuvaa eroaa naisista kuitenkin siinä, että miehillä liikunta on runsaampaa ja pakonomaisempaa naisiin verrattuna. Joissain tutkimuksissa on saatu tämän lisäksi tukea hypoteesille siitä,

että miesten laihuushäiriöön sisältyisi naisia enemmän psyykkistä oheissairastuvuutta, kuten masennusta. (Raevuori & Keski-Rahkonen 2007, www-lähde.)

Vaikka Leslie Heywood kirjoittaa vuonna 1996 näkevänsä ilmassa merkkejä kauneusihanteiden muuttumisesta ihannoimaan nykyistä naisellisempaa ruumiinrakennetta (Heywood 1996, 13), tilanne ei ole muuttunut reilussa kymmenessä vuodessa ennaltaehkäisyohjelmista huolimatta. Syömishäiriöt ovat Yhdysvalloissa kolmanneksi yleisin pitkäaikaissairaus nuorilla naisilla (Rantanen, 2004, 324). Lisäksi noin 5 % laihuushäiriöpotilaista kuolee sairautensa vuoksi (Suokas & Rissanen 2007, 357). Nämä luvut osoittavat sen, kuinka vakava sairaus anoreksia on. Anoreksian hengenvaarallisuuteen ja ajattelumaailmaan sopiikin Heywoodin ajatus siitä, että anoreksia on itsensä uhraamista, jossa ei ole olemassa syyllistä, mutta on uhri (Heywood 1996, 22).

2.2 Anoreksia kotimaisessa nuortenkirjallisuudessa

Teoksessaan *Prinsessan paino. Kirjoituksia lasten- ja nuorten kulttuurista* (2006) Katariina Heilala kuvaa tutkimiaan anoreksiaa käsitteleviä kotimaisia nuortenromaaneja adjektiiveilla runollinen ja esteettinen. Näiden adjektiivien lisäksi anoreksiaa käsittelevän kirjallisuuden tyyliin sopivat määritelmät ironisuus ja itsekriittisyys. (Heilala 2006, 138, 142).

Ahmimis- ja laihuushäiriöistä on kirjoitettu kaunokirjallisuutta verrattain paljon ja aina naisnäkökulmasta (Heilala 2006, 127). Jo anoreksian luonteen vuoksi anoreksiaa käsittelevän kirjallisuuden kohdistaminen tyttökohderyhmälle on perusteltua. Kun huomioidaan muutkin kuin laihuushäiriökuvaukset, ovat tyttöyden kuvaukset syrjäyttäneet yleisyydellään kuvaukset pojista 1990-luvun alusta lähtien (Huhtala 2006, 12).

Liisi Huhtala kirjoittaa artikkelissaan ”Rumien kanssa ei leikitä” (2006) osuvasti kuvatessaan nuortenkirjallisuuden muutosta. Hänen mukaansa nuortenkirjoissa ennen keskeiset aihepiirit, perhe ja koulu, ovat muuttuneet ”uuden ruumiillisuuden näyttämöksi”. Lisäksi hän löytää yhteyden Puurosen tutkimuksen ja *Ihanan meren* väliltä: molemmat tekstit tuottavat samankaltaista tietoa anoreksiasta, ja Poutasen romaani tukee Puurosen esittämää ajatusta siitä, että anoreksia on tapa elää maailmassa. (Huhtala 2006, 13–15.)

Kotimaisessa nuortenkirjallisuudessa anoreksia nousi keskeiseksi aiheeksi ja teemaksi 1990-luvun lopulla. Jo 1986 ilmestynyttä Hannele Huovin *Madonnaa* voikin pitää näiden teosten edeltäjänä. (Heilala 2006, 127–129.) Muita 1980-luvulla ilmestyneitä anoreksiakuvauksia nuortenkirjallisuudessa ovat Pirkko Talvion *Levoton tuhkimmo* (1987) sekä Anu Tiaisen 14-vuotiaana kirjoittama omaelämäkerrallinen *Auta minut alkuun* (1987) (Lappalainen 2006, 137). Poutasen *Ihanan meren* lisäksi laihuushäiriötä ovat käsitelleet 1990-lopulla ja 2000-luvun alussa muun muassa Emma Marjakankaan *Ei yksin* (1997), Tuula T. Matintuvan *Lasilintu* (1998), Laura Honkasalon *Siskoni, enkelinluinen tyttö* (2001) sekä Asta Ikosen *Mia ja muutosten kevät* (1999).³

Päivi Lappalainen löytää anoreksiaa käsittelevistä nuortenkirjoista runsaasti yhteneviä piirteitä. Tyypillisesti teokset kuvaavat sitä, kuinka nuori etsii identiteettiään. Minäkertoja on teoksille ominainen kertoja, ja hän käyttää itsestään pronominia ”mä”. (Lappalainen 2006, 142). Huhtalan mukaan ensimmäisen pronominin käyttö tekee romaanista tunnustuksellisen, joka on tyypillinen nykykulttuurin piirre (Huhtala 2006, 13).

Jo anoreksian määrittelyissä esiin nostetut kiltteys ja täydellisyydentavoittelu ovat Lappalaisen mukaan näkyvissä myös anoreksiaa kuvaavissa teoksissa, sillä lähes kaikki tytöt näyttäytyvät persoonallisuudeltaan samankaltaisina. Samankaltainen persoonallisuus johtuukin siitä, että he noudattavat anorektikolle ominaista käyttäytymistapaa ja persoonallisuutta. *Ihana meri* poikkeaa useasta muusta romaanista kuitenkin siten, että romaanin päähenkilön elämässä ei esiinny lainkaan romanttista rakkautta – sitä ei esitetä sairauden parantajana eikä aiheuttajana (Lappalainen 2006, 146–148.) *Ihanassa meressä* anoreksia on niin vahvasti läsnä teemana ja valtaa Julian ajatukset niin, ettei romantiikalle tai muiden sosiaalisten suhteiden hoitamiselle jää sijaa.

Tämän vuoksi *Ihanaa merta* on osin vaikea yhdistää muihin anoreksiaa käsitteleviin nuortenkirjoihin. Syömishäiriökuvaukseltaan lähempänä voisikin olla esimerkiksi Sofi Oksasen *Stalinin lehmät* (2003), vaikei sekään keskity niin vahvasti kuvaamaan syömishäiriötä. Syömishäiriötä käsittelevälle kirjallisuudelle on yleistä, että syömishäiriö kuvataan ikään kuin henkilön luonteenpiirteenä, kuten esimerkiksi Leena Lehtolaisen vuonna 2003 ilmestyneessä romaanissa *Kun luulit unohtaneesi*.

³ Ks. esim. Heilala 2006, 129; Lappalainen 2006, 137–138; Mikkola 2008, 18–19.

Kuitenkin nuortenkirjallisuuden piirteet näkyvät *Ihanassa meressä* esimerkiksi kerrontatyylissä, jossa hyödynnetään ”mä”-pronominia ja viitataan nuorten maailmaan, kuten mediaan. Samoin aihepiirit ovat useille syömishäiriötä käsitteleville nuortenromaaneille yhteisiä, kuten myös *Ihanalle merelle*: Päähenkilö tarkastelee usein peilistä kehoaan ja kieltää laihtumisensa. Terveystoimittaja esiintyy lähes jokaisessa romaanissa päähenkilön painon tarkkailijana, ja vanhempien reaktiot syömishäiriöön ovat usein kieltävät. Myös syömishäiriötä sairastavan yhtäkkinen innostuminen ruuanlaittoon on yhteinen piirre syömishäiriökirjallisuudelle.

2.3 Miltä anoreksia ”oikeasti” tuntuu? – Anoreksia omaelämäkerrallisissa teoksissa

Syömishäiriöistä kirjoittavat yleensä nuoret, jotka kohdistavat kirjoituksensa toisille nuorille, ja usein syömishäiriön itse sairastaneet kertovat teoksissa omista kokemuksistaan. Vuonna 2000 ilmestynyt, Laura Hakalan toimittama *Siskonmakkarat* on kotimainen esimerkki teoksesta, jonka sairauden itse läpikäyneet ja heidän läheisensä ovat kirjoittaneet. (Heilala 2006, 132.) *Siskonmakkarat* on omaelämäkerrallinen teos, joka on voinut toimia kirjoittajilleen eräänlaisena kirjoittamisterapiana. Tämäntapaisen kirjallisuuden kohdalla on syytä muistaa, että kauno- ja tutkimuskirjallisuuden raja on epäselvä (Mikkola 2008, 6). Mielestäni *Ihanassa meressä* ja *Siskonmakkaroiden* on runsaasti yhteisiä piirteitä sekä sisällössä että kirjallisen ilmaisun tyyliä. Vertailussa on kuitenkin syytä huomioida *Ihanan meren* olevan fiktiota ja *Siskonmakkarat*-teoksen kokemuksellista tietoa.

Sen lisäksi, että anoreksiaa sairastavat tai sen sairastaneet ovat kirjoittamalla kuvanneet omia tunteitaan ja ajatuksiaan, ovat heidän läheisensä tarttuneet kynään. *Siskonmakkarat* antaa puheenvuoron myös syömishäiriötä sairastaneiden läheisille, ja Marianne Käcko kuvaa teoksessaan *Ta livet av mig, mamma!* (2008) oman tyttärensä sairastumista anoreksiaan, sairastamista sekä paranemisprosessia.

Kokemukselliset teokset luonnehtivat tarkastikin anorektikkojen käyttäytymismalleja ja -tapoja, minkä lisäksi ne tuovat usein läheisten näkökulman esille. Omaelämäkerrallisia teoksia, joissa anoreksian itse sairastunut tai hänen läheisensä kuvaa sairauden eri vaiheita, on ilmestynyt suhteellisen paljon. Anoreksiassa on siis jotain, joka tekee sen kiinnostavaksi

kirjan aiheeksi. Tämän kiinnostuksen voi tulkita kuvaavan sitä, että anoreksia on yleistynyt – on yhä enemmän ihmisiä, joita kiinnostaa lukea sairaudesta sen vuoksi, että se jollain tapaa koskettaa itseä.

Anoreksian (ainakin tilastollisen) yleistymisen lisäksi aihe voi kiinnostaa lukijoita siksi, että keskustelu sairaudesta on avoimempaa ja sairaudesta on yhä enemmän tietoa saatavilla. Anoreksiasta, ja yleensäkin syömishäiriöistä, on nykyään lupa puhua, minkä osoittaa esimerkiksi se, että useat julkisuuden henkilöt ovat tuoneet esille henkilökohtaisia kokemuksiaan syömishäiriöistä. Toisaalta kiinnostuksen voi nähdä merkinä siitä, että anoreksia on jollain tapaa mystifioitu sairaus: anorektikoiden elämäntapa on kiinnostava lukijan näkökulmasta, sillä hän haluaa lukea siitä. Kiinnostus aihetta kohtaan voi kummuta sen ajankohtaisuudesta: anoreksian voi nähdä aikamme ja yhteiskuntamme oireena. Vaikka harva lopulta sairastuu varsinaiseen laihuushäiriöön tai johonkin muuhun syömishäiriöön, jokainen voi ehkä tunnistaa ajatuksistaan joitain anorektikoille tyypillisiä ajatusmalleja. Onkin keskusteltu siitä, antavatko anoreksiaa käsittelevät, elämäkerralliset tai fiktiiviset, teokset lukijoille anoreksian toteuttamismalleja.

3 TOISTON TEORIAA JA KÄSITTEITÄ SUHTEUTETTUNA *IHANAAAN MEREEN*

Ihanassa meressä on toistoa sekä tekstin pintarakenteen että sisällön tasolla. Siksi toisto on tärkeä osa tutkimustani ja olennainen myös itse muodostamani anorektisen tekstin käsitteen näkökulmasta. Suuri osa toistosta esiintyy teoksessa sisällön tasolla, eikä kaikkea teoksen sisältämää toistoa voi kuvata käsittein tai eri toistonteorioita hyödyntäen. Kuvaan tässä luvussa kuitenkin niitä toiston käsitteitä, jotka ovat hyödyllisiä analyysini kannalta.

Toiston laajuutta tekstuaalisena ilmiönä voisi kuvata J. Hillis Milleriä lainaten siten, että jokainen kirja on toistojen kompleksinen kudus, jossa voi olla kertauksia toisteisen jakson sisällä sekä toistoa, joka yhdistyy toiston laajaan ketjuun kyseisessä teoksessa, kirjailijan tuotannossa ja suhteessa muihin teoksiin (Miller 1982, 2–3). Toistoa voi esiintyä tekstin eri tasoilla; ääni, tavu, sana, fraasi, repliikki, syntaktinen rakenne, säkeistö tai runomitallinen kaava voi kertautua tekstissä (Shapiro 1993, 1035). Miller kuvailee verbaalisten elementtien toistoa rakennepiirteinä, jossa voivat toistua sanat, puhefiguurit, muodot ja eleet (Miller 1982, 2–3).

Millerin ja Shapiroin määritelmät toistosta muodostavat yhdessä kokonaisvaltaisen kuvan siitä, millä tavoin toistoa esiintyy kaunokirjallisuudessa. Shapiroin määritelmä siitä, missä muodoissa toistoa esiintyy, koskee runoutta. Silti sen voi ulottaa koskemaan myös proosaa, sillä määrittely tavoittaa mielestäni toiston laajuuden: toisto ilmiönä esiintyy useissa muodoissa sekä tekstin pinnan että sisällön tasolla. Muodon erilaiset ilmentymät sisältävät lähes aina samankaltaisten elementtien toistumista, mutta se, mitkä kielelliset elementit toistuvat, vaihtelee (Shapiro 1993, 1035).

Toistettu elementti teoksessa ei ole välttämättä totta fiktion sisällä, mutta se on silti lähes aina merkityksellistä lukijalle (Miller 1982, 2). Toiston merkityksellisyys riippuu kuitenkin toistetusta elementistä, sillä varsinkaan yksittäisten sanojen toistuminen ei aina ole merkityksellistä. Erityisesti silloin, kun sanat ovat partikkeleja, kuten konjunktiot ”ja”, ”mutta” ja ”tai”, ei niiden toistuminen ainakaan proosassa ole merkityksellistä, sillä tällaisten sanojen toistuminen on tekstissä yleistä.

Toisto rakennepiirteenä voi sidostaa, yhtenäistää, systematisoida, painottaa ideaa tai havaintoa sekä korostaa teemaa (Hosiaislouma 2003, 935). Toiston vaikutus tapahtumien kerronnalle on yksinkertaistava: se yleistää tapahtumat, vaikka todellisuudessa mitkään tapahtumat eivät voi olla täysin identtisiä. Toisto poistaakin tapahtumista niiden sisältämät erityiset piirteet. (Genette 1980, 113–114.) Toisaalta toisto voi muun muassa moniäänistää kerrontaa esimerkiksi toistamalla tapahtumat eri näkökulmasta ja esittämällä aiemmin kerrotun uudessa valossa (Miller 1982, 97).

Ihanasta merestä löytyy useita toistuvia sanoja, lauseita tai lausumia⁴ jopa saman tekstikappaleen sisältä; äärimmillään toisto on silloin, kun sama päiväkirjamerkintä toistuu peräkkäin vain hiukan muuntuen. Tätä kertautumisen tapaa voisikin nimittää redundanssiksi, joka tarkoittaa liiallista, ylenmääräistä toisteisuutta (Hosiaislouma 2003, 935). Tällä toiston muodolla on kuitenkin selvä funktio *Ihanassa meressä*, sillä sen avulla kuvataan Julian elämän muuttumista yksipuoliseksi: samat tapahtumat seuraavat toisiaan samassa järjestyksessä päivästä toiseen. Ainoa asia, joka päivien aikana muuttuu, on Julian suorittamien jumppaliikkeiden lukumäärä. Millerin mukaan usein tapahtuva toisto tekee sanasta tyhjän äänen (Miller 1982, 162). Tässä tapauksessa näin pitkälle viety toisteisuus ei kuitenkaan vähennä ilmaisun tehoa, vaan päinvastoin korostaa toiston merkitystä Julian elämän kuvaajana.

Edellä esitetyt kuvakset toiston yksinkertaistavasta vaikutuksesta ja redundanssista sopivat hyvin yhteen Julian elämän kuvauksen kanssa hänen anoreksiaan sairastumisensa jälkeen. Tapahtumat alkavat toistua hänen elämässään siten, että lopulta sekä Juliasta itsestä että lukijasta alkaa vaikuttaa siltä, että jokainen päivä hänen elämässään on identtinen. Tämä näkyy teoksessa muun muassa saman tekstin toistumisessa peräkkäin useasti:

MA 11.1

Mä herään ja menen suihkuun. Punnitsen itseni, pukeudun ja menen keittiöön. Mä syön omenan ja kevytjugurtin ja laitan ulkovaatteet päälle. Kävelen harmaassa bussipysäkille ja astun rapaiseen bussiin karvahattukansan kanssa. [--]

PE 15.1.

⁴ Lausuma on kielen kontekstisidonnainen ja toiminnallinen kokonaisuus, joka ei ole lause, sillä siitä voi puuttua esimerkiksi verbi. Yleensä lausuma mielletään puhutun kielen yksiköksi, mutta sitä voi esiintyä joissain kirjoitetuissa teksteissä. (Iso suomen kielioppi, www-lähde, 987.)

Mä herään ja menen suihkuun. Punnitsen itseni, pukeudun ja menen keittiöön. Mä syön omenan ja kevytjugurtin ja laitan ulkovaatteet päälle. Kävelen harmaassa bussipysäkille ja astun rapaiseen bussiin karvahattukansan kanssa. [--]

MA 18.1.

[--]

Mä herään ja menen suihkuun. Punnitsen itseni, pukeudun ja menen keittiöön. Mä syön omenan ja kevytjugurtin ja laitan ulkovaatteet päälle. Kävelen harmaassa bussipysäkille ja astun rapaiseen bussiin karvahattukansan kanssa. [--]
(IM, 120–122.)

Nämä toistonjaksot osoittavat sen, kuinka Julian elämä on tiukkaa rutiinia, ulottamalla toiston osaksi kerrontaa. Ainoat muutokset tekstin sisällössä edellä esitetyissä jaksoissa ovat ”MA 18.11.” -merkinnän alussa oleva kursivoitu jakso⁵, jossa kuvataan merta sekä tehtyjen jumppaliikkeiden kasvava määrä.

Lukija ei kuitenkaan tiedä, onko saman toistuminen teoksen fiktiivisessä maailmassa totta vai onko se Julian kokemus omasta elämästään. Relevanttia on kuitenkin se, että Julia minä-kertojana kokee päivien olevan identtisiä toistensa kanssa, vaikka se teoksen todellisuudessa olisikin toisin. Näin toisto laajenee kielellisestä, tekstin pintatason elementistä sisällön tasolle kuvaamaan Julian elämää, kun sama teksti toistuu yhä uudelleen.

Gerard Genette on käsitellyt erityisesti toiston merkitystä sisällön näkökulmasta. Genetten termeistä iteratiivi kuvaa toistoa, jossa kerrotaan kerran se, mikä tapahtui n kertaa (1N/nS). Iteratiivi nivoo siis yhdeksi kaikki tapahtuman toistot. (Genette 1980, 116.) Jos *Ihanassa meressä* toistuvat tapahtumat kuvattaisiin iteratiivista käyttäen, voisi tapahtumat tiivistää hyvin lyhyesti. Esimerkiksi edellä esitetyt kolme samansisältöistä katkelmaa voisi iteratiivista käyttäen nivoa yhteen.

Ihanassa meressä on myös iteratiivista kerrontaa: ”[--] Me seistään luokan edessä naamat punaisina, ja musta tuntuu, että mä nukun vielä, että tää kaikki vaan pyörii, että kaikki toistuu kuin kaanonissa, jota ei voi pysäyttää. Aina vaan uudestaan ja uudestaan kokeet ja tarkistukset, ruokalot ja punaiset posket. [--]” (IM, 76.) Tässä jaksossa iteratiivi näkyy

⁵ Kursivoitu jakso on merkitty esitettyyn lainaukseen hakasulkein ja ajatusviivoin.

siinä, että Julia vertaa kaiken toistuvan ”kuin kaanonissa, jota ei voi pysäyttää” sekä siinä, että hän kuvaa kaiken tapahtuvan ”aina vaan uudestaan ja uudestaan”. Adverbilla ”aina” sekä vertaamalla kaanoniin hän tiivistää toistuvat tapahtumat yhdeksi.

Teoksen tema ja merkitys korostuvat *Ihanassa meressä* paljolti nimenomaan singulatiivin avulla, joka on teoksessa tärkeä anoreksian kuvaamisen väline. Singulatiivi toiston käsitteenä tarkoittaa sitä, että tapahtuma kerrotaan yhtä monta kertaa kuin se on tapahtunut. Tälle toiston ilmentymälle Genette antaa kaavan nN/nS, joka tarkoittaa sitä, että n kertaa tapahtunut tapahtuma kerrotaan n kertaa. (Genette 1980, 114–115.) Toiston teho *Ihanassa meressä* perustuu pitkälti singulatiivin voimaan, sillä jos sama tapahtuma toistuu useasti ja tapahtuma kerrotaan tekstissä aina uudelleen, se kuvaa toistoa näkyvästi.

Genetten termeistä repetitiivia, joka tarkoittaa sitä, että kerrotaan n kertaa kerran tapahtunut, (Genette 1980, 115) ei mielestäni voi löytää *Ihanasta merestä* – toisaalta emmehän tiedä, vaikka Julia toistaisikin päiväkirjamerkinnoissään samaa tapahtumaa uudelleen hiukan varioiden. Tällainen tulkinta ei kuitenkaan mielestäni ole tarkoituksenmukainen muun muassa siksi, että repetitiivi sisältää usein mahdollisuuden näkökulman tai kerrontatyylin muutokselle eikä tällaisia muutoksia *Ihanassa meressä* tapahdu.

Sen lisäksi, että toistoa voi edellä esitetyillä tavoilla esiintyä sisällössä, se voi olla kielellinen ilmiö. Syntaktisten eli lauseopillisten elementtien toistoa kutsutaan parallelismiksi. (O’Connor 1993, 877.) Parallelismissa toistuvat identtiset tai samankaltaiset syntaktiset rakenteet vierekkäisissä lauseissa, ilmauksissa tai lausekkeissa (O’Connor 1993, 877), joita käyttämällä sama asia kerrataan käyttämällä eri sanoja peräkkäisissä säkeissä tai muissa jaksoissa (Hosiaisuus 2003, 683–684).

Epäsäännöllistä sanan, fraasin tai repliikin toistumista kutsutaan toistuvaksi jaksoksi. Kokemus ensimmäisestä ilmentymästä säilyy ilmentymän seuraavissa toistoissa. (Shapiro 1993, 1036.) Tätä toiston tapaa hyödynnetään *Ihanassa meressä* erityisesti kursiivilla kirjoitetuissa katkelmissa, joissa kuvataan kuvallisesti merta ja haita. Romaani alkaa kahden lainauksen, Edith Södergranin ”Ihmeellisen meren” (1916) sekä Madonnan

sitaatin⁶, jälkeen jaksolla: ”*Me seistään ja katsotaan merta. Se on hopeinen ja musta ja jatkuu ikuisesti. Ei merta voi vihata, ei sitä voi unohtaa. Ja silti... niin nopeasti ja niin hiljaa... kuin kuunsäde veden pinnalla.*” (IM, 7.)

Tätä ensimmäistä kurssiivilla kirjoitettua jaksoa muunnellaan heti seuraavalla aukeamalla: ”*MA 31.8. 1:01 // Mä seison ja katson merta. Se on hopeinen ja musta ja jatkuu ikuisesti.*” (IM, 9.) Tällöin Julia ei ole vielä sairastunut anoreksiaan eikä merkkejä sairastumisen mahdollisuudesta ole vielä ainakaan lukijalle paljastettu. Kuitenkin molemmissa jaksoissa on jo vaaran tuntua: meri, joka on väriltään varoittava eli musta ja joka jatkuu ikuisesti, ei ole täysin turvallinen. Ensimmäisestä, teoksen aloittavasta jaksosta, toinen jakso eroaa erityisesti muutaman seikan kannalta: Persoonapronomini on vaihtunut monikon ensimmäisestä eli me-muodosta yksikön ensimmäiseen, minä-muotoon. Persoonanvaihdoksen lisäksi jakso on lyhentynyt, minkä voisi tulkita siten, että ensiksi esitetty jakso antaa viitteitä tulevasta. Toinen jakso alkaa myös päiväkirjamerkinnällä, joka ilmoittaa päivämäärän ja kellonajan.

Merta kuvaava jakso kertautuu romaanissa lukuisia kertoja siten, että aiemmin esitetty esitetään joka kerta uudelleen ja sen jälkeen katkelmaa jatketaan eteenpäin. Jakso toistuu niin usein, että kokemus aiemmista jaksoista säilyy hyvin lukijan muistissa, jolloin siinä tapahtuvat muuntelutkin on helppo huomata. Romaanissa esiintyy siis Shapiron määrittelemiä toistuvia jaksoja, joiden välillä kokemukset säilyvät (Shapiro 1993, 1036). Kun Julian käytös on jo anorektista ja edellä lainatusta jaksosta on kulunut kuukausia, on tekstijakso jatkunut useasti ja kehittynyt muotoon:

MA 18.1. 3:21

Mä seison ja katson merta. Se on hopeinen ja musta ja jatkuu ikuisesti. Ei merta voi vihata, ei sitä voi unohtaa. Ja silti... mua pelottaa. Mä tunnen, miten mua vedetään sameaan syvyyteen. Kosteat vesikasvit nuolee mun kasvoja ja kietoutuu mun

⁶ -What is a girl?
 - The opposite of a boy.
 - How can you tell if a girl is a girl?
 - You're a girl if everybody looks down on you.

MADONNA, 1993
The Girlie Show Tour Programme, haastattelijana Glen O'Brien

valkoisiin reisiin. Mä vajoan. Ja vihreän sameuden keskellä mä nään ne jo: hopeiset hait liukuvat hitaasti läpi hämärän, läpi kivien, kuunsäteitten ja kuoleman.
(IM, 122.)

Edellisestä tekstijaksosta voi aiemmin esitettyyn verraten huomata jakson kehittymisen pidemmälle kuvaamaan anoreksiaa. Jaksoon on tullut uusia kielikuvallisia elementtejä, kuten hait ja kuolema, joita myöhemmin analysoin tarkemmin.

Ihanassa meressä esiintyvää toistoa voisi useissa tapauksissa verrata runouden toistoon, jossa Shapiron mukaan kokonainen runon säe toistuu säkeistön lopussa kertosakeen tapaisesti tai säe liittyy toistuessaan säkeistön kuvioon. Tällöin säkeistöihin syntyy kompleksisia rakenteellisia elementtejä, jotka muuntuvat hiukan säkeistöjen välillä. (Shapiro 1993, 1036.) Tällaisesta toistosta käytetään nimeä vähittäinen toisto (*incremental repetition*) (Shapiro 1993, 1036; Friedman, Doughtie & Brogan 1993, 581)⁷. Tällaisten peräkkäisten esiintymien merkitys on se, että ne vahvistavat asetettuja odotuksia sekä eheyttävät lukijan kokemusta sekä muodollisesti että temaattisesti (Shapiro 1993, 1036).

Proosaa analysoitaessa vähittäistä toistoa voisi kuvata Frédéricin teosta hyödyntäen toistoksi, jossa on sama kuvio mutta eri sanojen vuoksi erilainen semanttinen merkitys (Frédéric 1985, 65–66). Samalla tavoin *Ihanassa meressä* samat toiston elementit toistuvat peräkkäin siten, että niissä hyödynnetään kielellistä konstruktiota, kuten lauseketta tai lausetta, kerraten sitä uudelleen:

SU 1.5. 12:12

Antakaa mulle valtameri. Kylmänsininen. Jonne upotan tämän. Tapan, tuhoan, raatelen kuin hopeakylkiset hait. Antakaa valtameri, johon vajoan, viileään siniseen, vihreään, raskaanraukeaan. Missä ei ole tätä. On vain sininen, vihreä liikkeiden varmuus, ajatusten selkeä keveys. Sillä mä vihaan. Vihaan. Kämmenet kihelmöi, huutaa verta ja väkivaltaa, tuskaa, äärimmäistä totta. En pelkää enää ketään. Jokainen on vain osa tätä. Ääretön toivoton, tyhjä ja väritön. Kalpea. Viha.
(IM, 153.)

⁷ Friedman, Doughtie & Brogan antavat vähittäisestä toistosta seuraavanlaisen esimerkin: ”Then out and came the thick, thick blood / then out and came the thin ; [--]” (Friedman, Doughtie & Brogan 1993, 581), jossa toistuu aina lausuma ”then out and came” (Friedman, Doughtie & Brogan 1993, 581).

Shapiro kuvaa vähittäisen toiston esiintyvän runoudessa säkeistöjen tasolla (Shapiro 1993, 1036), mutta edellisessä romaanikatkelmassa se ilmenee virkkeiden tasolla. Katkelmassa toistuu lause ”antakaa valtameri”, mikä synnyttää katkelmaan lyyrisen vaikutelman.

Sanatason toistoa⁸ hyödynnetään runsaasti *Ihanassa meressä*. Edellä esitetyssä katkelmassa toistuvat muun muassa värit sininen ja vihreä sekä verbi vihata. Seuraava jakso toistaa puolestaan kysymyssanaa ”miten” luoden vahvan vaikutelman Julian pelonsekaisesta olotilasta: ”[--] Peilin edessä mä nään, miten lihava mä oon, miten mun vatsa roikkuu löysänä pulleiden reisien yllä. Miten pyöreät käsivarret reunustaa leveää vyötäröä.[--] ” (IM, 132.) Edellä siteeratussa toistossa kysymyssana ”miten” sidostaa katkelman kokonaisuudeksi, joka saa lyyrisen muodon.

Homonymia on yksi sanatason toiston muoto, jossa samaa sanaa toistetaan hyödyntäen sen monimerkityksisyyttä. Tällöin korostetaan sanan semanttista eli merkitystä koskevaa eroa. (Frédéric 1985, 46; Shapiro 1993, 1037.) ”[--] Onko tämä totta, tämä veri ja musta vesi? Ja jää. Ja jää. Jää. Jää mun luo.” (IM, 178.) Tässä katkelmassa homonymia on ”jää”, jota käytetään sekä jäädä-verbin preesensin yksikön kolmannessa persoonassa sekä substantiivina ”jää”.

Ihanan meren toisteiset jaksot, joissa kolmen päivän tapahtumat olivat identtisiä lukuun ottamatta jumppaliikkeiden määrän kasvua (IM, 120–122), ovat esimerkki siitä, kuinka sisällöllinen ja kielellinen toisto voivat yhdistyä. Kun sama, kohtuullisen pitkä teksti toistuu, se on toki kielellistä toistoa, sillä jaksot sisältävät lähes täysin samat kielelliset elementit. Tämän lisäksi toisto on sisällöllistä, koska kaikissa tekstijaksoissa on sama sisältö. Tällainen toisteisuus onkin hyvin vahvaa ja huomattavaa, ja kuvaa anorektikon pakonomaista käytöstä ja pyrkimystä laihtumiseen rutiineiden avulla.

⁸ ks. esim. Frédéric 1985, 46.

4 TEKSTIN ANOREKSIANKALTAISEN NIUKKUUS

Kielitoimiston sanakirja antaa adjektiiville ”niukka” määritelmät: ”1. määrstä: vähälukuinen, vähäinen, pieni. [--] 2. elinehdoista tms.: puutteellinen, köyhä, ankea. (MOT Kielitoimiston sanakirja, www-lähde.) Anorektikon elämää voisikin hyvin kuvata adjektiivilla niukka. Niukkuus näkyy anorektisessa käyttäytymisessä esimerkiksi syömisestä vähyytenä, sosiaalisten suhteiden niukkuutena ja kehon kutistumisena. Anorektikko pyrkii niukkuuteen: elämä on taistelua siitä, että sen pystyy pitämään mahdollisimman niukkana ja kiristämään tätä niukkuutta entisestään. Näin niukkuuden toinen puoli, elinehdoja tai muita koskeva puutteellisuus ja köyhyys, tulee myös osaksi anoreksiaa. Vähäinen ravinnonsaanti voi myös johtaa ajattelun niukkuuteen, koska ajatteluun ja muistitoimintojen ylläpitämiseen ei ole saatavilla kylliksi energiaa.

Leslie Heywood nimittää teoksessaan *Dedication to hunger. The anorexic aesthetic in modern culture* (1996) anoreksialle ominaiseksi piirteeksi materiaalisuuden eliminoimisen, joka keskittyy kehoon (Heywood 1996, 101). *Ihanassa meressä* materiaalin eliminoiminen ulottuu myös tekstin tasolle näkyen tekstimateriaalin niukkuutena. On toki huomattava, ettei tekstiä voi kokonaisuudessaan nimittää niukaksi, sillä kerronta sisältää välillä hyvin kuvailevia ja tekstuaalisesti runsaita kohtia. Kuitenkin tekstiä voi useissa kohdissa nimittää niukaksi, joten se on oleellinen tekstin ja ilmaisun määrittäjä. Tekstikappaleet ja niiden sisältö alkavat kutistua samalla, kun Julian anoreksia alkaa edetä. Merkinnät alkavat myös yhä enemmän sisällöltään käsitellä anorektisia käyttäytymismalleja ja ajatuksia, ja tekstimateriaali on toisinaan erittäin vähäistä. Joskus jopa yksi lause tai sana riittää kuvaamaan Julian tunteita:

KE 10.8. 19:00

Mä nukahdan.

TO 11.8. 19:30

Mä nukun tän pois.

[--]

TI 23.8. 20:10

Peilissä näkyä pehmeä varjo.

PE 26.8. 20:15

Rakas.

SU 28.8. 20:30

Anna anteeksi.

(IM, 181–182.)

Edellä lainatussa esimerkissä Julia on joutunut hoitoon anoreksian pahetessa ja viedessä hänen kaikki voimansa. Sekä paranemisprosessi että väsymys ovat selvästi nähtävillä lainauksessa. Jo silmäyksellä voi todeta merkintöjen olevan lyhyitä, mikä implikoi sitä, ettei Julialla ole voimia kirjoittaa pitkiä päiväkirjamerkintöjä. Sama väsymys näkyy myös tekstin tasolla, kun Julia kuvaa ensimmäisessä kahdessa lainatussa merkinnässä nukkumista.

Aiemmin Julia on halunnut olla kova ja kylmä, mutta nyt hänen varjonsa on muuttunut pehmeäksi, mikä kuvastaa sallivampaa suhtautumistapaa itsen. Pehmeys näyttäytykin turvallisena ja se saa Julian seuraavassa katkelmassa kutsumaan itseään rakkaaksi, vaikka aiemmin se on merkinnyt lihavuutta ja läskiä. Paranemisprosessia kuvaavatkin parhaiten kaksi viimeistä lainausta: ”Rakas” ja ”Anna anteeksi” (IM, 182), jotka ytimekkyydellään tiivistävät Julian anteeksiannon itselleen mutta myös katumuksen siitä, mitä hän on itselleen tehnyt. Merkittävää on myös se, että kahden merkinnän välillä on kulunut kaksi vuorokautta, joten anteeksi pyytäminen ja paranemisprosessissa eteneminen ovat vieneet aikaa. Jopa yksi sana kykenee siis tiivistämään Julian ajatukset, samalla kun myös lyhyt ilmaisumuoto esittää sekä hänen fyysistä että psyykkistä tilaansa.

Silloin kun *Ihanassa meressä* on dialogia, Julian repliikkejä esitetään hyvin harvoin, mikä vähentää tekstimateriaalin määrää. Anoreksian logiikkaan kuuluu persoonattomuus (Heywood 1996, 151), mitä Julian repliikkien puuttuminen esittää; Julia ei korosta itseään. Dialogit ovatkin kuin monologeja, joissa Julia on kuuntelijana. Lukijalle jää epävarmaksi, osallistuuko Julia keskusteluun vai onko hän hiljaa. Jo aivan romaanin alussa on pitkä osio, joka koostuu terveydenhoitajan puheesta:

PE 24.4. 14:00

– 165 senttiä, 48 kiloa, se on kyllä aika vähän, mutta kyllä se paino siitä nousee ajan myötä, että ei sen pitäisi olla ongelma. Syöthän sinä säännöllisesti? Ja terveellisesti, että monipuolisesti kaikkea, ei pelkästään pizzaa tai hampurilaisia. Niin. Onko kuukautiset olleet säännölliset? Jaa, no se on ainakin hyvä sitten ja muutenkin näyttäisi kaikki olevan kunnossa. [--] Tuo näkö voitais vielä katsoa. Peitäpäs se oikea silmä tällä ja katso sitten tänne. Mihin suuntaan E:n sakarot osoittaa? Mmm... Mmm... Joo. Hyvinhän sinä näet, ja sitten se toinen silmä... Joo-o. [--]

(IM, 7.)

Terveydenhoitaja esittää kysymyksiä, joihin hän tuntuu saavan vastauksen, vaikkei niitä olekaan raportoitu tekstissä. Joissain kohdissa Julia voi toki nyökkäillä tai pudistella päätään, mutta esimerkiksi E:n sakaroiden suuntaa kysyttäessä on todennäköistä, että hän vastaa kysymykseen verbaalisesti. Se, ettei tekstin sisällä esitetä Julian repliikkejä juuri lainkaan, kertoo hänen luonteestaan. Hän haluaa jättäytyä taka-alalle eikä pidä omaa sanomaansa tärkeänä, erityisesti jos Julian ajatellaan itse dokumentoivan dialogit päiväkirjaansa. Samoin tämä esittää anorektista tapaa hävittää itseään, mikä tapahtuu näkyvimmin kehossa. Tässä tapauksessa Julian ääni häviää jo tekstissä, sillä hänen sanomaansa ei näy tekstissä.

4.1 *Ihanan meren päiväkirjaromaani*

Ihanaa merta on kuvattu useissa yhteyksissä päiväkirjamuotoiseksi romaaniksi⁹. Jos mukailee päiväkirjaromaanitutkimuksen joskus tiukkojakin määritelmiä päiväkirjaromaanien ominaisuuksista, kuten kirjoitustapahtuman ja -paikan näkyvää osaa tekstissä, ei *Ihanan meren* kuuluminen päiväkirjaromaanin lajiin olekaan itsestään selvää. Vaikka *Ihanaa merta* ei voi ongelmitta nimittää päiväkirjaromaaniksi, on kiinnostavaa tutkia, mitä teoksen sisältämät päiväkirjaromaanin piirteet saavat aikaan teoksessa.

Vaikka H. Porter Abbott pitää päiväkirjaromaania miehisenä kirjallisuudenlajina teoksessaan *Diary fiction. Writing as action* (1984) määritellessään fiktiivisten päiväkirjankirjoittajien olevan useimmiten miehiä (Abbott 1984, 15), nykyään päiväkirjaromaani mielletään lähinnä osaksi tytöille suunnattua nuortenkirjallisuutta ja harrastuksena päiväkirjan kirjoittaminen on osa tyttökulttuuria. Tähän tyttökirjallisuuden

⁹ Ks. esim. Lappalainen 2006, 142; Mikkola 2008, 19; Rautiainen 2007, 3

kontekstiin viittaa myös *Ihanan meren* päiväkirjarakenne: päällisin puolin romaani näyttää päiväkirjalta, jossa nuori tyttö kertoo ihastuksistaan ja ajatuksistaan. Näin *Ihana meri* tulee osaksi nuortenkirjallisuutta ja siihen sisältyvää päiväkirjaromaanin haaraa. Kuitenkin romaanin sisältö, erityisesti sen raju anoreksian kuvaus, poikkeaa siitä viattomuudesta ja kepeydestä, millaiseksi tämänkaltainen tyttökirjallisuus mielletään.

Päiväkirjaa pidetään arkaluontoisena dokumenttina ja foorumina salaisuuksien tunnustamiselle. Norkola kuvaa toiston olevan yksi päiväkirjalle ominaisista piirteistä, joka pitkäveiteisyytensä vuoksi vähentää päiväkirjan kirjallista arvoa – ainakin jos asiaa katsotaan perinteisen estetiikan näkökulmasta. (Norkola 1996, 42, 45.) Mielestäni toisteisuus *Ihanan meren* fiktiivisissä päiväkirjamerkinnöissä ei kuitenkaan synnytä pitkäveiteisyyttä, vaan se kuvaa anorektikon elämää ja anorektista käytöstä. Julian arki perustuu toistolle, ja siksi romaanissa samat asiat toistuvat yhä uudelleen ja niiden toistuminen on merkityksellistä.

Samoin toisteisuuden voi nähdä yhtenä rehellisyyden takeena: kun Julia kertoo sellaisiakin asioita, jotka toistuvat hänen arjessaan yhä uudelleen, syntyy vaikutelma rehellisyydestä. Useinhan ihminen sensuroi toisteisia kohtia, sillä niiden ajatellaan olevan tylsistyttäviä ja merkityksettömiä. Romaanissa ei kuitenkaan tule esille, että Julia kirjoittaisi päiväkirjaansa muille kuin itselleen tai että hänellä olisi tarkoitus tuoda kirjoituksiaan julki. Jos ajatellaan siten, että Julian teksti on tarkoitettu yksityiseksi, toisteisten kohtien sensuroiminen olisi turhaa, sillä kenenkään toisen ei ajatella lukevan tekstiä. Näin Julian ei siis kirjoittaessaan tarvitsisi ajatella lukijan mukavuutta.

Päiväkirjamuoto antaa mahdollisuuden tekstin niukkuudelle ja taloudellisuudelle. *Ihanassa meressä* tällainen muoto synnyttää osaltaan anorektista tekstiä eli se luo kuvaa anoreksiasta ja sille ominaisesta käyttäytymisestä. Tärkein päiväkirjaromaanin piirre, joka tekee *Ihanan meren* tekstistä anorektista, ovat päivätyt merkinnät päiväkirjatekstien alussa, kuten: ”MA 21.3. 14:46 // –Vähän sä oot laiha, Julia, [--]”. (IM, 142.) Aikamerkinnät toimivat ikään kuin otsikkoina teksteille, jotka on kirjoitettu ilmoitettuna aikana.

Tällaiset merkinnät niukentavat tekstin määrää, sillä ne tiivistävät tiedon tarkasta ajankohdasta muutamaan numeroon ja lyhenteeseen viikonpäivästä. Jos päiväkirjatekstien alussa ei käytettäisi tällaista merkintää, ajankohdan ilmoittamiseen menisi paljon enemmän

tilaa. Ajan voisi ilmoittaa esimerkiksi: ”On maanantai kahdeskymmenesensimmäinen päivä maaliskuuta ja kello on neljätoista neljäkymmentäkuusi.” Kuitenkin ajankohdan ilmoittaminen alussa numeroin ja lyhentein on nopeampi ja tiiviimpi tapa, mikä osin rytmittää tekstiä ja kuvaa ajankulkua.

Abbott on määritellyt yhdeksi päiväkirjaromaanin tyypilliseksi piirteeksi kirjoitushuoneeseen sijoitetun peilin, jota katsoessa kirjoittaja kuvaa ulkonäkönsä (Abbott 1984, 15, 25). Julialle peilin funktio on erilainen verrattuna Abbottin määritelmään. Peili on tärkeässä osassa anorektisen elämäntavan toteuttamisessa: peili on väline laihtumiseen ja ruumiin tarkkailuun. Perinteisesti päiväkirjaromaanin päähenkilö kuvaa oman ulkonäkönsä katsoessaan peiliin (Abbott 1984, 25). Peiliin katsominen motivoi sen, miksi fiktiivinen päiväkirjankirjoittaja kertoo ulkonäöstään. Koska kirjoittajan ajatellaan kirjoittavan itselleen, ei muuten olisi perusteltua, että hän raportoi omaa ulkonäköään. (Keskinen 2011, luentosarja.) Toisaalta oman ulkonäön raportoimista on löydettävissä myös todellisista henkilökohtaisista päiväkirjoista (Makkonen 1997, 232).

Sen sijaan, että *Ihanassa meressä* peilikuvan tarkkailu esittelisi Julian todellisen ulkonäön, tapahtuma kuvaa sitä, kuinka Julian oma ruumiinkuva on vääristynyt. Hän myös näkee peilikuvansa eriytyneen itsestään, sillä hän käyttää omasta kuvastaan ilmaisua ”peilikuva katsoo” ja pronominia ”se” (IM, 105), joilla on eri funktio kuin sillä, jos hän kirjoittaisi ”minä katson”. Peili on Julialle siis tuomitsija ja yksi mittari, jonka avulla hän voi mitata anorektista käyttäytymistään ja laihduttamisen etenemistä. Peilikuva ei kuitenkaan paljasta objektiivista totuutta Julian ulkonäöstä, vaan se nimenomaan esittää Julian kehon anoreksian vääristämänä:

SU 27.12. 18:25

Mä oon lihonu. Mä en kestä tätä. Mä tuijotan itseäni peilistä ja puristan reidestä kourallisen kauheaa rasvaa. Apua, mitä mä voin tehdä, miten mä voin syödä eilen sen tortun, mä oon ihan hullu ja tänäänkin otin kaks piparia ja laitoin voita leivän päälle. Mun on pakko lopettaa, pakko ryhdistäytyä, en mä voi enää jatkaa näin, mä lihon ihan muodottomaksi, mun kasvoikin on niin pyöreet. Miksi kukaan ei ole sanonut mulle? Peilikuva tuijottaa mua, mittailee jalkoja, vatsaa ja takapuolta. Mä vihaan sitä, mulla on kuuma, ja vatsa on turvonnut. Hiukset roikkuu ja hiostaa niskaa, päänahkaa kutittaa. Mä oksetan itseäni, pehmeät posket ja löysät rinnat. Mun hampaat kiristyy yhteen ja mä lyön itseäni kasvoihin niin kovaa kuin uskallan. Poskeen jää punainen jälki, ja mä pelästyn omaa voimaani.

(IM, 105.)

Katkelma osoittaa sen, kuinka voimakas vaikutus Juliaan on sillä, mitä hän näkee peilistä. Peili on paljon enemmän kuin pelkkä ulkonäön esittämisen väline: se esittää sen, millaiseksi Julia kokee itsensä ja oman kehonsa. Peilikuva tekee hänet huonovointiseksi ja vihaiseksi, ja näin ollen Julia rankaisee itseään lyömällä.

Kirjoittamisaktissa oman itsen ajatellaan heijastuvan tekstiin ja teksti näyttäytyy itsen peilinä, näin ollen kuva itsestä muuttuu tekstin edessä (Keskinen 2011, luentosarja). Samoin kirjoittamistapa ja -tyyli vaihtelevat fiktiivisen päiväkirjankirjoittajan tunteiden mukaan, ja Abbott kuvaakin tekstin olevan elävä toimija päiväkirjafiktiossa (Abbott 1984, 9, 16, 41.) Nämä ajatukset päiväkirjaromaanin tekstistä luonnehtivat mielestäni myös *Ihanan meren* kirjallista tyyliä, johon Julian anoreksia ja sen tuottamat tunteet vaikuttavat. Hupeneva teksti peilaa ja esittää sekä Julian henkistä että fyysistä tilaa. Tämä kehon materiaalin väheneminen näkyy monissa paikoin tekstimateriaalin vähenemisenä jo ilman, että sisältöä edes otettaisiin huomioon. Julian kehon kutistuminen peilautuu siis tekstimateriaalin kuihtumiseen sen lisäksi, että laihtuminen näkyy tekstin sisällössä

Teksti tiivistyy silloin, kun Julian voimat vähenevät tai hänen mieleensä ei mahdu muuta kuin yksi asia, joka usein on oma paino: ”PE 18.3. 6:11 // 37,2 kg” (IM, 142). Tekstin tyyli vaihtuu taas toisenlaiseksi Julian leipoessa pullia, jolloin tunnelma on onnellinen ja seesteinen:

KE 30.3. 15:56

[--]

Sisällä mä kaivan äidin ruokaresepteistä esiin pikkupullien kuvat ja kohta mä jo sekoitan valkosta aavikkoa pölähtelevistä jauhoista, kuivahiivasta ja kananmunakeitaista. Aurinko naureskelee mun vinoille korvapuustijonoille ja pitkin peltiä valuille keltuaispuroille.

[--]

(IM, 143.)

Julian mielentila on onnellinen ja tyytyväinen, mikä näkyy tekstissä siinä, miten Julia kuvaa tapahtumia ja millaisia kielikuvia hän käyttää: aurinko naureskelee, jauhot muodostavat ”valkoisen aavikon” ja pellillä valuu ”keltuaispuro”. Julia saa voimaa leipoessaan, sillä tällöin hän kokee voivansa hallita ruokaa. Tämä hallinnantunne, joka

tuottaa Julialle vahvan ja tyytyväisen olotilan, näkyy erityisesti kielen kuvallisuutena, joka tekee kieltä runsaammaksi verrattuna romaanin monissa paikoin raportoivaan ja napakkaan tekstiin.¹⁰

Tunnelma tekstissä muuttuu jo saman kappaleen sisällä: ”Mä tiedän, että kohta äiti avaa oven ja katsoo mua toiveikkaasti, [--] Ja mä odotan. Pullat paisuu ja turpoaa ja jos mä haluan mä voin polttaa ne mustaksi kiveksi.” (IM, 143.) Yhtäkkiä pullien paistaminen ei enää olekaan hauskaa eikä aurinko naureskele, vaan Julia on suorastaan ylimielinen ilmoittaessaan voivansa polttaa pullat niin halutessaan. Teksti ikään kuin reagoi Julian tunteisiin.

Usein kirjoittaja käyttää päiväkirjaa itsehavainnointiin eli päiväkirja on hänelle väline nähdä itsen. Tekstuaalisen toiminnan kautta hänelle tarjoutuukin mahdollisuus muodostaa itsestään eri versioita, joita voi testata kirjoittamalla. (Abbott 1984, 25, 43.) Tämä ajatus itsensä muokkaamisesta kirjoittamalla päiväkirjaa toteutuu myös *Ihanassa meressä*. Julia kirjoittaa tekstiä, mutta sen totuusarvosta ei lukija voi koskaan tulla täysin tietoiseksi. Näin Julia voi tehdä itsestään halutunlaisen ja rakentaa itseään uudelleenlaiseksi, jolloin kirjoittaminen voi ylläpitää ja ruokkia anoreksiaa. Teksti voi olla väline, jonka avulla Julia voi muodostaa itsestään sellaisen ihmisen, joksi hän vähitellen alkaa muuttua.

Päiväkirjankirjoittaja kuvaa nykyhetkeä nykyhetkessä, eli vaikutelma on välitön ja kirjoittamistapahtumasta tulee näkyvä osa juonta. Aika on kaksinaista, sillä lukija tulee tietoiseksi samaan aikaan kahdesta tapahtumasta: siitä, kun päähenkilö kirjoittaa, sekä hetkestä, jolloin dokumentoitava tapahtuma tapahtui. Näin ollen myös tulevaisuus on romaanissa avoin: päiväkirjankirjoittajakaan ei tiedä, mitä seuraavaksi tapahtuu. (Abbott 1984, 16, 29–30.)

Ajan kaksinaisuuden puuttuminen *Ihanasta merestä* rikkoo teoksen päiväkirjanomaisuutta: Julia ei millään tavalla puutu kirjoittamishetkeen eikä se saa minkäänlaista roolia hänen kirjoituksissaan. Lukijalle ei siis selviä, ovatko tapahtuma- ja kirjoitusaika erillisiä vai tapahtuuko kaikki, sekä tapahtumat, joista kirjoitetaan, että kirjoittaminen, samanaikaisesti. Julia ei myöskään näin ollen kuvaa paikkaa, jossa hän kirjoittaa. Tämä hälventääkin tekstin päiväkirjamaista vaikutelmaa ja kyseenalaistaa sen aseman päiväkirjaromaanina.

¹⁰ Ruuan kuvauksesta tarkemmin luvussa 5.2. Ruuan pahuus.

MA 4.1. 8:03

Mari istuu fyssan luokan edessä uusissa vaatteissa hiukset hienoina. Sen huulet on huulikiillosta kosteat ja se jauhaa purkkaa.

– Moi.

Me ollaan vähän aikaa hiljaa ja kuunnellaan purkan litinää, sitten Mari alottaa:

– Vähän kiva alkaa uus vuosi fyssan tunnilla, [--]

(IM, 115.)

Julia siis kertoo tapahtumista käyttäen preesensia, jolloin aikamuoto ei viittaa siihen, että tapahtumat raportoitaisiin eri aikaan kuin mitä ne tapahtuvat. Alun päiväysmerkinnät voi tulkita otsikoiksi, joiden voi kaksoiskontekstin puuttumisen vuoksi ajatella ilmaisevan pikemmin ajattelun- ja tapahtumien ajankohtaa kuin päiväkirjan kirjoittamisen. Merkinnät ovat kuin puhetta tapahtumahetkellä; Julia kertoo mielessään ajatuksiaan, tunteitaan ja tapahtumia reaaliaikaisesti. Tuntuu mahdottomalta, että Julia kirjoittaisi koko ajan kaiken sen ylös, mitä romaanissa esitetään. Myös dialogi raportoidaan huomattavan tarkasti, jos oletuksena on, että Julia dokumentoi ne jälkikäteen päiväkirjaansa. Edellisestä romaanilainauksesta tulee esiin myös se, ettei Julia puhuttele päiväkirjaansa käyttämällä esimerkiksi ”rakas päiväkirja” -aloitusta, mikä osoittaisi selvästi tekstin olevan päiväkirjassa julkaistua.

Päiväkirjan kirjoittajan sijaan Julia voikin olla teoksen minä-kertoja sillä lukuun ottamatta aika- ja päivämäärämerkintöjä lukujen alussa, teoksen kerronta ei eroa perinteisestä minäkerronnasta.¹¹ Julia jopa esittelee itsensä: ”[--] Mun nimi on Julia. Mä olen viisitoista ja mä vihaan tätä päivää. [--]” (IM. 8.) Tämä rikkoo romaanin päiväkirjanomaisuutta, sillä jos Julia kirjoittaisi vain itselleen, hänen ei tarvitsisi esitellä itseään.

Kuitenkin *Ihanassa meressä* toteutuu prosessinomaisuus, jonka Norkola määrittää päiväkirjoille tyypilliseksi piirteeksi. Hänen mukaansa päiväkirjamerkinnoista syntyy vaikutelma siitä, että päiväkirjankirjoittaja itse on prosessin keskellä ja tunteiden vallassa, eikä hänellä ole aavistustakaan siitä, mihin prosessi johtaa ja miten se päättyy (Norkola 1995, 113). Vaikkei Norkola käsittelekään fiktiivistä päiväkirjaa, voi tämän piirteen yhdistää *Ihanaan mereen* samoin kuin muihinkin päiväkirjaromaaneihin. Prosessin keskellä

¹¹ Minä-kerronnassa kertoja, joka tyypillisesti on teoksen päähenkilö, kuvaa tapahtumia ensimmäisessä persoonassa ja esittää kokemuksiaan, havaintojaan ja ajatuksiaan omasta näkökulmastaan käsin. Minä-kerronta kaventaa yleensä näkökulmaa. (Hosiaislouma 2003, 412.)

oleminen näkyy *Ihanan meren* kohdalla erityisesti sairausprosessina, jota romaanissa seurataan. Tekstistä käy myös ilmi, ettei Julialla ole tietoa tulevaisuudesta, mitä preesensin käyttö kerronnan aikamuotona korostaa.

Henna Saunala kuvaakin *Ihanan meren* kerronnan etenevän ”lyhyinä tuokiokuvina” (Saunala 2002, 43). Vaikka Saunala ei keskity kuvaamaan sen enempää sitä, mitä hän tarkoittaa tuokiokuvalla, on se mielestäni osuva ilmaisu kuvaamaan Julian kerrontaa: merkinnät ovat todellakin kuin otteita Julian ajatuksista tietyillä hetkillä. Kuten jo johdannossa annoin ymmärtää, relevantimpaa lienee keskittyä anorektista tekstiä esittäviin päiväkirjanomaisuuksiin kuin keskittyä selvittämään teoksen ehkä vaikeastikin tavoiteltavissa olevaa lajityyppiä.

Tämä epäselvyys siinä, onko Julia päiväkirjankirjoittaja vai minäkertoja, muodostaa jännitteen romaaniin. Kerronta on niin tarkkaa ja tiivistä, että tuntuu epärealistiselta, että Julia itse tekisi koko ajan merkintöjä. Avoimeksi jää se, kuka merkitsee päiväyksen ja kellonajan merkintöjen alkuun. Erityisesti tämä tulee esille kursivoitujen merikuvausten kohdalla, jotka on merkitty alkamaan öisin:

MA 21.12. 2:53

Mä seison ja katson merta. Se on hopeinen ja musta ja jatkuu ikuisesti. Ei merta voi vihata, ei sitä voi unohtaa. Ja silti... mua pelottaa. Mä tunnen, miten mua vedetään sameaan syvyyteen. Kosteat vesikasvit nuolee mun kasvoja ja kietoutuu mun valkoisiin reisiin. Mä vajoan. Ja vihreän sameuden läpi mä nään ne jo.

(IM, 81.)

Kursivoidut, merta kuvaavat merkinnät herättävät kysymyksen siitä, onko kellonaikojen ja päivämäärien merkitsijä siis Julia vai joku toinen? Tulkintani mukaan merikuvaukset ovat Julian näkemää unta, ja tätä ja merikuvausten kuvallisuutta tulkitsen tarkemmin luvussa 5.1. Jos Julian ajatellaan siis näkevän unta, hän ei voi itse merkitä hetkeä, jolloin näkee unta. Voisiko ajan kirjaaja olla Julian anorektinen minä, joka pyrkii koko ajan alituisesti kontrolloimaan tapahtumia ja kirjaamaan ne eksaktisti muistiin? Toisaalta merkinnät eivät tässä tapauksessa välttämättä tarkoita tapahtuma-ajankohtaa, vaan kirjaamisajankohtaa. Onko Julia siis herännyt öisin kirjaamaan unet sen jälkeen, kun on niistä herännyt?

Itse kallistun ajattelemaan, että kellonaika kuvaa tapahtumisen ajankohtaa. Jännite sen välillä, kuka merkinnät lopulta kirjoittaa, on mielestäni hedelmällistä ratkaista siten, että ajattelee Julian anorektisen ja kontrolloivan minän kirjaavan ne. Julia on siis ikään kuin jakaantunut kahdeksi: on olemassa se Julia, joka hän on koko tähänastisen elämänsä ollut, mutta anoreksian mukana on syntynyt myös toinen Julia, joka kirjaa tapahtumat ylös. Näin ollen päiväkirjan voi ajatella olevan vertauskuvallinen: se on eräs tapa harjoittaa maksimoitua kontrollia.

Kursivoitujen merikuvausten jälkeen Julia kertoo heränneensä, mikä vahvistaa tulkintaa siitä, että merikuvauksissa olisi kyse unesta: ”MA 18.1. 3:21 // *Mä seison ja katson merta* [--] *Ja vihreän sameuden läpi mä nään ne jo: hopeiset hait liukuvat hitaasti läpi hämärän, läpi kivien, kuunsäteitten ja kuoleman.* // Mä herään ja menen suihkuun. [--] (IM, 122.)

Merikuvaus siis jatkuu siitä, mihin se edellisellä kerralla maanantaina 21.12. (IM, 81) on jäänyt. Kellonaika MA 18.1. 3:21 merkitsee siis unennäkemisen aikaa, mutta tekstiin ei ole merkitty sitä, milloin Julia herää; tapahtuma osoitetaan kursiivin loppumisella ja ilmoituksella ”Mä herään” (IM, 81). Tämä osoittaakin sen, että verrattaessa kursivoitua unikerrontaa ja muuta kerrontaa kursivoidut kohdat ovat merkityksellisempiä, koska niiden tapahtumisajankohdat kerrotaan. Aivan romaanin alussa ja lopussa merikuvaukset on esitetty ilman ilmoitusta päivämäärästä ja kellonajasta. Näiden merkintöjen voikin ajatella olevan muistutuksia siitä, että anoreksiaa symboloiva meri on alituisesti läsnä.

Kuitenkaan merikuvausten ajankohtaa ei ole koskaan kursivoitu. Tämä voisi merkitä sitä, että ajankohdan kirjaaja on sama jokaisessa merkinnässä, sekä kursivoidussa että ei-kursivoidussa merkinnässä; kirjaajan vaihtumista ei siis tällöin tarvitse osoittaa tekstissä. Kursiivi osoittaa tällöin siis sen, mikä on unta.

Vähitellen kursivoidut kohdat alkavat tulla osaksi kerrontaa ilman, että niitä olisi erotettu omiksi kohdiksi:

LA 30.4. 22:19

[--] Nyrkit iskee kovempaa [ovea] ja typerä vessanlukko naureskelee halveksien niiden yrityksille. *Ja yläpuolella meri jäätyy jo ja mä tiedän, että jään tänne ikuisesti. Mun keuhkot täyttyy vedestä ja haiden sileät kyljet hyväilee mun ihoa.*

– Nyt avaat tai tää ovi on säpäleinä. Avaat.

[--] Mä suljen silmät ja kuuntelen. Nyrkkejä oven iholla, huutoja pelon luolissa ja mustaa sumua mun ympärillä. Mä nukun.

(IM, 151–152.)

Julian anoreksia on edellä lainatussa katkelmassa hyvin pitkällä. Kursivoidun kuvauksen sulautumisen osaksi muuta tekstiä voisikin tulkita kuvaavan Julian voimien vähenemistä: vaikka hän on hereillä, hetkittäin hänet valtaa uni, joka symboloi anoreksiaa ja sen kulkua. Julia myös toteaa katkelman lopussa: ”Mä nukun” (IM, 152). Hän siis tiedostaa nukahtavansa ennen kuin lopulta vaipuu uneen. Nukahtaminen kuvaa voimien loppumisen lisäksi Julian välinpitämättömyyttä muita ihmisiä kohtaan: vaikka hänen vanhempansa oven takana ovat huolissaan, Julia kykenee nukahtamaan.

4.1.1 Tuomitse tai päästä synneistä – Julian päiväkirja tunnustuksena

Tunnustuksellisuus ja syntien tunnustaminen mielletään usein osaksi uskonnon harjoittamista (Keskinen 2010, luentosarja), ja koska anoreksiaa on usein verrattu uskontoon ja kulttiin¹², on Julian päiväkirjamerkintöjä mielenkiintoista lähestyä tunnustuksellisuuden näkökulmasta. Lisäksi myös päiväkirjalla on ollut uskonnollinen funktio: Englannissa 1600-luvulla puritaanit käyttivät päiväkirjaa itsetutkiskeluun ja tällä tavoin uskonnon harjoittamiseen (Makkonen 1997, 228).

Vaikka tunnustus ei välttämättä olisikaan intentionaalinen, voi päiväkirjaa tutkia myös tunnustuksen näkökulmasta, sillä on olemassa mahdollisuus, että joku lukee päiväkirjan myöhemmin. Tunnustus mielletäänkin usein autenttisuuden ja totuuden takeeksi, ”todisteiden kuningattareksi” (Keskinen 2010, luentosarja), muttei sitä voi tässä tapauksessa tulkita absoluuttisena totuutena. Epäluotettava kertoja kuvaa maailmaa omista näkemyksistään käsin, ja vaikka hän uskoo itse niihin totuutena, ei lukija voi luottaa hänen sanaansa totuutena (Coetzee 1985, 196). Julia paljastaa päiväkirjalleen salaisia ajatuksiaan, jotka vaivaavat häntä ja saavat hänet voimaan pahoin. Koska hän on sairas ja anoreksia vaikuttaa hänen ajatteluunsa vääristäen muun muassa hänen ruumiinkuvaansa, hänen kuvaustaan asioiden tilasta ei voi ottaa totena.

¹² Ks. esim Hesse-Biber 1996 ja Puuronen 2004. *Ihanan meren* uskonnollisuudesta tarkemmin luvussa 5.5.

Julia kertoo ja tunnustaa epätosia asioita, kuten sen, että hän on lihava ja syö liikaa: ”Mun on pakko lopettaa, pakko ryhdistäytyä, en mä voi enää jatkaa näin, mä lihon ihan muodottomaksi, mun kasvotkin on niin pyöreät.” (IM, 105.) Julia kokee totuudeksi kuvittelemistaan asioista raskasta syyllisyyttä, jolloin hänen kirjoittamisensa päiväkirjaan motivoituu sillä, että hänen olonsa voi helpottua, kun hän saa kielennettyä tapahtumat ja ajatuksensa. Kieli muodostaa kirjoituksissa kuitenkin oman totuutensa, joka ei ole sama kuin autenttinen totuus (Coetzee 1985, 209). Kuitenkin Julia uskoo itse omiin tunnustuksiinsa, jolloin ne muuttuvat todeksi hänen maailmassaan, mikä on fiktion sisällä ja anorektisen tekstin kannalta tärkeämpää kuin autenttinen totuus.

J.M. Coetzeen mukaan todistusten totuudenmukaisuus sinetöityy sillä, että todistaja kuolee, sillä tällöin hän antaa viimeisen todistuksen ennen kuolemaansa. (Coetzee 1985, 224.) Julia puhuu *Ihanassa meressä* paljon kuolemasta, joten Coetzeen ajattelutavan mukaan voisi ajatella, ettei hänellä ole syytä valehdella, jos hän kuvittelee kuolevansa kohta – mikä onkin todellinen mahdollisuus anoreksian hengenvaarallisuuden huomioiden. Kuitenkin Julia kertoo omaa, anoreksian muuttamaa totuuttaan, joka on totta vain hänelle.

Siitä, mitä Julia tunnustaa, voi olla kahta mieltä. Kun Julia kirjoittaa siitä, mitä on syönyt, kuinka paljon hän on liikkunut tai kuinka paljon hän painaa, voi sen tulkita olevan tunnustusta siitä, että on liikkunut liian vähän ja syönyt liian paljon; eli hän tunnustaa tekoja, jotka ovat hänen mielestään väärin, syntiä. Toisaalta Julia voi tunnustaa saadakseen ihailua siitä, että on syönyt niin vähän ja liikkunut paljon.

Tunnustus motivoituu sillä, että tunnustaessa tunnustaja saa helpotuksen kielentäessään tekonsa (Keskinen 2010, luentosarja). Julia ei varsinaisesti missään vaiheessa kielennä perimmäistä ongelmaansa: anoreksiaa. Hän kirjoittaa anoreksiastaan paljon eri ilmauksin, mutta missään vaiheessa hän ei sano suoraan, että hänellä olisi anoreksia. Hänelle se ei ole sairaus, eikä hän välttämättä itse edes tiedosta sairastavansa anoreksiaa. Näin hän välttelee ongelmaansa, ja anoreksia näyttäytyy hänelle positiivisena asiana ja se on hänelle turva, sillä se on hänelle keino käsitellä ongelmia ja tunteita. Laihtuminen herättää hänessä positiivisia tunteita ja itsetyytyväisyyttä. Tällöin parantuminen, joka edellyttäisi painon nousua, alkaa näyttäytyä pelottavana ja vältettävänä asiana.

Vaikka päiväkirjojen tulkitaan olevan kirjoittajan kirjoittamia tekstejä itselle, on fiktiivisissä päiväkirjoissa usein olemassa ajateltu vastaanottaja, jolle kirjoitukset kohdistetaan. Vastaanottajan ei kuitenkaan tarvitse olla fiktion sisäinen henkilöahmo, vaan se voi olla esimerkiksi päiväkirja itse. Tällöin kirjoittaja kohdistaa tekstinsä päiväkirjalleen, joka mahdollisesti toimii välillisesti esittämässä jotain ihmistä. Toisaalta päiväkirjankirjoittaja voi objektivoida itsensä lukijan rooliin. (Abbott 1984, 10.)

Kun yksilö valitsee, kenelle tunnustaa, hän tekee samalla valinnan siitä, millaisen ”tuomion” haluaa. Toinen kuulija voi antaa anteeksi tunnustajalle, kun taas toinen kuulija saattaa tuomita hänet. (Coetzee, 1985, 223.) Julian näkökulmasta katsottuna myös hänet tuomitaan: kun anoreksia alkaa paljastua, häntä painostetaan syömään, jotta hänen painonsa nousisi. Anorektikon näkökulmasta tämä on tuomitsemista rangaistukseen, sillä syömällä hän käyttäytyy pyrkimystään, laihtumista, vastaan.

Suurin tuomitsija on kuitenkin Julia itse, sillä hän on hyvin itsekriittinen eikä osaa antaa itselleen anteeksi heikkouksia. Minällä, jolle päiväkirjankirjoitukset kohdistetaan, voi olla monta roolia; hänellä on mahdollisuus olla niin moittija ja syyttäjä kuin kirjoittajan uskottu ja ystävä (Makkonen 1997, 230). Anoreksiaa voisi kuvata sairaudeksi, jossa anorektikko tuomitsee itsensä armotta ja yrittää parantaa syyllisyyden ja syntisyyden oloa syömättömyydellä ja kuihduttamalla itseään. Sairaus saa Julian kietoutumaan yhä tiukemmin itsensä ympärille. Hänen voikin ajatella kohdistavansa kirjoituksensa itselleen, sillä hän vaikuttaa olevan tiukin mahdollinen tuomitsija: hän ei tarvitse tuomiota tai armoa keneltäkään toiselta.

Muutamissa kohdissa Julian voi tulkita osoittavansa sanansa lukijalle. Tällöin hän käyttää yksikön tai monikon toista persoonaa puhuttelussaan:

[--] Vittu mä vihaan teitä kaikkia! Mä vihaan teitä! Mä huudan ja sekotan, nauran ja vihaan niin paljon. Perunamuussia ja voiklönttejä, paistettuja Liisa-paloja ja valkoista läskiä. Mä tapan teidät, kuristan ja raatelen. Te tukehduitte vielä omaan paskaanne. Ja mä vaan nauran. Mä vihaan. Vihaan teitä.

(IM, 153.)

Keitä Julia puhuttelee? Edellä esitetystä katkelmasta ”teidän” voisi kuvitella olevan ”tavallisia” ihmisiä eli heitä, jotka eivät sairasta anoreksiaa. Julia näkee heidät heikkoina ja

likaisina, koska he eivät kykene olemaan syömättä. Sen lisäksi, että Julia on tuomiolla, hän myös itse tuomitsee muita ja nostaa itsensä heidän yläpuolelle korostaen paremmuuttaan. Coetzee nimittääkin tunnustamista yhdeksi leuhkimisen muodoksi (Coetzee, 1985, 223). Julia leuhkii sillä, että pystyy olemaan syömättä, ja hän kokee, että hänellä on valta tuomita muita.

Tunnustuksellisella puheella on kahdenlaisia vaikutuksia: toisaalta se alentaa puhujaa, sillä hän kertoo heikkouksistaan ja alhaisuudestaan, mutta toisaalta se ylentää puhujan, sillä hän kykenee kertomaan totuuden (Keskinen 2010, luentosarja). Edellä lainatussa – ja myös muissa *Ihanan meren* kohdissa – Julian voi ajatella tuntevan paremmuutta muihin nähden siitä, ettei hän tarvitse ruokaa elääkseen kuten muut ihmiset.

Vaikka Julia tuntee laihtuessaan olevansa muihin ihmisiin verrattuna parempi, hän pyytää sairausprosessin edetessä apua ja kohdistaa sanansa ”sinälle”. Tähän kuitenkin vaaditaan se, että Julia alkaa olla tietoinen omasta anorektisesta ja hengenvaarallisesta tilastaan: ”SU 7.8. 15:40 // [--] tai kuuletko sä kun mä huudan sua, kun kuoleman rotkot repeytyy auki mun edessä ja kaikki on pimeää... kuuletko sä vai kuvittelenko mä vaan ja jatkuuko tää ikuisesti?” (IM, 178.) Julia kuvaa huutavansa ”sinälle”, muttei itse tiedä, onko se, että sanoman vastaanottaja kuulisi hänet, totta. Hänen sanansa ovatkin kuin osoitettuja romaanin lukijalle, sillä lukija on tietoinen Julian ajatuksista ilman, että Julia sitä fiktion sisällä tietäisi. Puhuttelu ikään kuin rikkoo hetkeksi muurin lukijan ja Julian välistä.

4.2 Elintärkeät listat ja numerot

Anorektikon elämään kuuluvat listat, määrät, maailman mustavalkoisuus ja elämän ohjelmointi (Puuronen, 2004, 208). Sharlene Nagy Hesse-Biber erottelee kaksi tapaa arvioida omaa kehoa teoksessaan *The cult of thinness* (2007). Kvantitatiivinen kehon arviointi sisältää numeroasteikot, peilikuvan koon tarkkailun ja vyötärönauhan tiukkuuden tai löystymisen; kaiken, mikä on selvästi ja absoluuttisesti mitattavissa. Näiden lisäksi omaa kehoa arvioidaan herkillä mittareilla, kuten muiden ihmisten reaktioita tarkkailemalla. (Hesse-Biber 2007, 132.) Hesse-Biber käyttää nimitystä laihuuden kultti. Laihduttaminen ja liikkuminen ovat kultin rituaaleja, joita tarkkaillaan pakkomielteisesti muiden rituaalien avulla, kuten vaa’alla käymisellä vähintään kerran päivässä sekä

kaloreiden saannin tarkkailun avulla. (Hesse-Biber 2007, 16.) Keinot vertailla itseä ja omaa kehoaan muihin ja mitata ja arvioida itseään eivät siis anorektikolla käy vähiin.

Samalla tavalla Hesse-Biberin kuvauksen kanssa myös Julia kokee vaa'an painostuksen:

[--] Mä menen kylppäriin ja riisun itseni alastomaksi. Astun vaaleanpunaisen henkilövaa'an päälle kuin valheenpaljastimeen. 41,5 kiloa. Peilin edessä mä nään, miten lihava mä oon, miten mun vatsa roikkuu löysänä pulleiden reisien yllä. Miten pyöreät käsivarret reunustaa leveää vyötäröä. Mä päätän, etten syö tänään enää mitään.

(IM, 132.)

Julia kuvaa vaakaa valheenpaljastimeksi eli hän ajattelee vaa'an kertovan totuuden. Kuitenkin Julia on selvästi itse määritellyt sen, milloin vaakaa näyttää liian suurta lukemaa, sillä hän pitää 41,5 kilogramman painoa itselleen liian suurena. Tämän tiedetään olevan pötyä, kun Julian pituudeksi on romaanin alussa ilmoitettu 165 senttimetriä; Julia on siis huomattavan laiha. Suhtautuminen vaa'an näyttämään painoon ja omaan peilikuvaan paljastavatkin sen, kuinka Julian omakuva on vääristynyt.

Ihanan meren tekstissä numerot ovat merkittävässä osassa niin päiväkirjamerkinnoissa kuin muussakin tekstissä. Luvussa 2 on esitelty sitä, kuinka anoreksia näkyy sairastuneen käytöksessä ja kuinka käyttäytymiseen voi tulla pakko-oireisia piirteitä. *Ihanassa meressä* näkyvin piirre tällaisesta käyttäytymisestä on Julian pakkomielle laskea tarkasti syödyn ravinnon määrää, liikunnan määrää ja johonkin tapahtumaan jäljellä olevaa tai kuluva-aikaa. Hän käyttää laskiessaan eri mittayksiköitä, kuten minuutteja ja sekunteja tai lukumääriä, hyvin täsmällisesti. Näin eri lukumäärät saavat tekstissä omat, joko positiiviset tai negatiiviset, merkityksensä.

Myös koulukulttuuri tukee Julian tapaa mitata menestymistä numeroina, sillä koulunkäynti mitataan numeroiden avulla: ”MA 28.9. 14:47 // – Paljonksä sait, paljonksä sait, Julia [kokeesta]? Tiina huutaa kimeästi. – Paljonksä ite sait? mä kysyn. – Kymppi miikan. – Mä sain kympin, mut oon tosi yllättyny, mä luulin, että mulla oli toi »iloinen» väärin. [--] (IM, 13.) Tytöt kilpailevat koulunkäynnissä ja ovat kiinnostuneita toistensa numeroista; numero ajatellaan absoluuttiseksi totuudeksi omasta menestymisestä. Se myös määrittää sosiaalisen aseman: Julian kaveripiiri koostuu selvästi ”kympin tytöistä”, kun taas luokan toisia tyttöjä määrittää huono menestyminen koulussa. Tämä numeroilla oman onnistumisen ja

paremmuuden mittaaminen siirtyy koulunkäynnistä myös laihduttamiseen, kun vaa'an näyttämistä luvuista tulee laihduttamisessa onnistumisen mittareita.

Numeroiden käyttö luo osaltaan toteavaa ja napakkaa tekstiä, jossa käytetään lähes ainoastaan päälauseita:

[--] Mä menen suihkuun, pesen suun ja naaman ja puen vaaleansiniset farkut ja punaisen puuvillapaidan, hiukset ponnarille. Istun pöydän ääreen ja teen maanantain läksyt. Viisi tekstikirjaa, neljä tehtäväkirjaa, kuusi vihkoa, viivottimia, harppi, lyijykyniä ja kumeja pöytä täynnä mä työnnän päätä eteenpäin ja selkää köyryyn. Kello on 16:16 kun mä pakkaan kirjat reppuun maanantaita varten. Mä syön kolme karjalanpiirakkaa ja kaivan naistenlehden esiin.

(IM, 38.)

Katkelman lopussa Julia syö kolme karjalanpiirakkaa, mistä voi päätellä, ettei Julian anoreksia ole vielä yltynyt pahimmilleen. Halu järjestykseen, joka näkyy katkelmassa tarkkana laskemisena ja asioiden listaamisena, johtuu todennäköisesti siis jostain muusta kuin anoreksiasta. Sen voi ajatella olevan Julian luonteenpiirre, joka myöhemmin omalta osaltaan ylläpitää hänen anorektista käytöstään. Myös se, että Julia ilmoittaa ajan minuutilleen, kertoo hänen pyrkimyksensä tarkkuuteen. Usein aika ilmoitetaan summittaisesti viiden minuutin tarkkuudella – moni olisi siis ilmoittanut kellon olevan viisitoista tai varttia yli neljä. Julia kuitenkin ilmoittaa kellon olevan ”16:16” (IM, 38).

Lainatun katkelman (IM, 38) lopussa Julia ottaa naistenlehden esille. Naistenlehdet antavat yhden mallin syömisen ja liikunnan laskemiselle, jonka päämääränä on laihduttaminen:

PE 27.11. 13:20

Koulun jälkeen mä menen tavaratalon lehtiosastolle ja selaan kiiltäviä naistenlehtiä. »Kuukaudessa huippukuntoon – jokanaisen kunto-ohjelma ja ruokaohjeet. » »Unelmavartalo uudella laihdutusohjelmalla». [--] Bussissa mä avaan kiiltävän naisen naaman ja selaan kirjavia sivuja, ihania naisia ja hyvinkammattuja miehiä niiden vierellä. Mä luen ruokaohjeita ja jumppaohjelmia kunnes mua oksettaa.

(IM, 49.)

Julia personifioi lehden käyttämällä siitä kielikuvaa ”kiiltävän naisen naama”. Lehti näyttäytyy hänelle elävänä naisena, jolla on kasvot. Puhe on usein vakuuttavampaa kuin kirjoitus, joten tällöin lehden sanomaan on helpompi uskoa, kun ”kiiltävän naisen naama” kertoo Julialle laihduttamisesta. Ruokaohjeet ja jumppaohjelmat ilmeisesti täyttävät lehden

sivut niin, että siitä voi tulla ähkyyn: Julia lukee siihen asti, kunnes häntä alkaa oksettaa. Lehden sisältö alkaakin vaikuttaa Julian käytökseen:

[--] Mä lukkiudun omaan huoneeseen ja opiskelen laihdutusohjeet ja jumppaliikkeet. Lehden sivuilla punatrikoinen nainen makaa taas selällään takapuoli piukeana ja hymyilee ikuisen valkoisilla hampaillaan. Mä laitan itseni samaan asentoon ja pumpppaan jalkoja ylös ja alas. Mä en hymyile, mutta mulla on trikoot. »Aamiainen: yhden puristetun greipin mehu, 20 grammaa täysjyvämysliä ja luonnonjogurttia. Lounas: lasi vettä [--] » Huomenna mä aloitan.

(IM, 51–52.)

Katkelman kuvauksesta voi aistia ironisuutta, kun Julia kuvaa lehden naista ja vertaa häntä itseensä: ”Mä en hymyile, mutta mulla on trikoot” (IM, 51). Toisaalta Julia on hyvin tosissaan, ja alkaa noudattaa naistenlehdessä saneltuja ateriasuosituksia hyvin tarkasti ja pitkälle viedysti. Hän kuvaakin opiskelevansa lehden sisältöä, jolloin laihduttaminen alkaa näyttäytyä oppimisprosessina: Julia opiskelee anoreksiaa ja opiskelee anorektikoksi.

Jo edellisestä katkelmasta näkyy malli siitä, mitkä ruuat ovat hyviä ja syömäkelpoisia: hedelmät sekä täysjyvä- ja maitotuotteet. Tällaisen ruokavalion terveellisyys on toki monessa yhteydessä todistettu, mutta Julian ongelma on se, että hän pyrkii noudattamaan ruokavaliota ehdottoman tiukasti. Tällöin jonkin sallittuihin ruokiin kuulumattoman tuotteen nauttiminen aiheuttaa hänelle suunnatonta pettymystä ja itseinhoa.

4.2.1 Laskemalla elämä kontrolliin

Julia rytmittää elämäänsä laskemalla. Sen avulla hän saa tunteen siitä, että kykenee paremmin hallitsemaan elämäänsä. Syömishäiriötä sairastaneet usein kuvaavatkin sairautta yrityksenä kontrolloida omaa elämää (Hesse-Biber 2007, 158–159). Laskeminen ja tiettyjen lukumäärien noudattaminen esimerkiksi ruokailussa tuo Julian elämään turvaa ja säännönmukaisuutta. Laskeminen rytmittääkin sekä *Ihanan meren* tekstiä että Julian elämää. Tekstille laskeminen antaa tietyn rytmin, joka on toteava ja napakka. Julian elämään laskeminen tuottaa puolestaan hallinnan tunnetta.

Julia pyrkii suunnittelemaan kaiken valmiiksi, jotta elämänhallinta ja anorektisen käyttäytymisen noudattaminen olisivat helpompaa. Seuraava katkelma sisältää erityisen paljon numeroita eri käyttötarkoituksissa:

KE 2.12. 17:32

[--] Mä luen mannerlaatoista ja tulivuorista. Teksti on tiuhaa ja epäselvää, mä tuijotan sivunumeroa, joka ei vaan vaihdu. Vielä 30 sivua. Mantsan koe on keskiviikkona, mun on luettava alue ainakin kolme kertaa ennen sitä. – Mä luen tän alueen ja sitten lähdän juoksemaan, sitten jumppaliikkeet ja suihku. Mutta ensin pitää lukea. [--]

Mä vihaan tätä niin paljon, yksin istumista, lukemista mantsan kokeisiin, maanjärityksiä ja pimeyttä. [--] Sivunumero vaihtuu, enää 28 sivua.

Kello 19:17 mä avaan ulko-oven ja lähen juoksemaan harmaaseen lumeen, jota on joka paikassa. [--]

Kuuden kierroksen jälkeen mä pysähdyn, ja yhtäkkiä on ihan hiljaista, mun hengitys hidastuu ja veren kohinaa ei enää kuule. Mä tunnen itseni joulutontuksi siinä laulussa. Yksin lumisessa yössä.

Kotona mä jätän lumiset kengät kuivumaan kylppäriin ja lukkiudun omaan huoneeseen, ennen kuin äiti ehtii huutaa mua. Mä laitan radion päälle ja alan pumpata takareisiin lihasta. Hiukset on vielä hiestä ja lumesta märät, ja selkä tuntuu nihkeältä. Vatsalihakset menee jo kevyesti eikä mun edes tartte luntata jumppaohjeita. 45, 46, 47, 48, 49, viiskyt. Mä katselen laihduttajan ruokaohjeita samalla kun treenaan peffalihaksia. Kevyt seitileike, tuoksuva kesäkeitto... Annokset näyttää värittömiltä ja mauttomilta keskellä kirjavia sivuja. Vielä viiskyt kertaa kyykkyy ja ylös, ja sitten kaikki on tehty. Mä katson, miten mun peilikuva hinautuu ylös ja alas musiikin tahdissa, naama punaisena ja hiukset sekaisin.

(IM, 63–65.)

Julia suunnittelee tarkkaan opiskeluaan: montako kertaa on luettava kokeeseen ja kuinka paljon on syytä lukea kyseisenä päivänä. Hän myös kääntää itsensä ilmaisemalla lukemisen pakollisena: ”mun on luettava” ja ”ensin pitää lukea” (IM, 63). Hän ei anna itselleen vaihtoehtoja, vaan kääntää itsensä kuin ulkoapäin. Laskeminen, suunnittelu ja itsen kääntäminen siis palvelevat näin käytettynä koulutyössä menestymistä. Tällä tavoin Julia tekee asiaa, jota inhoaa. Hän jättää negatiiviset tunteensa syrjään ja tekee sen, mitä hänen mielestään täytyy tehdä. Ehkä tämä koulutyössä suoriutumisen opittu käyttäytymismalli siirtyy myös anoreksian toteuttamiseen, sillä hänen määrätietoisuutensa ja itsekontrollinsa alkavat ulottua koulutyöstä myös liikuntaan ja syömiseen.

Liikunnassa Julia noudattaa sääntöä, jota voisi kuvata sanonnalla ”mitä enemmän, sitä parempi”. Edellisessä lainatussa katkelmassa ”KE 2.12. 7:12” (IM, 63–65) kuusi juostua kierrosta on Julian mielestä riittävä määrä, sillä hän lopettaa niiden jälkeen juoksemisen ja

siirtyy jumppaamaan. Tässä merkinnässä Julia tekee yhtä jumppaliikettä viisikymmentä kertaa, jonka jälkeen hänestä on sallittua siirtyä toiseen liikkeeseen. Myöhemmin liikkeiden lukumäärä nousee aina jopa kolmeensataan saakka. Julia kokee ylpeyttä muistaessaan jumppaliikkeet ulkoa – niitä ei tarvitse ”luntata” (IM, 65). Jollain tapaa hän myös liikkuessaan irtoaa ruumiistaan, sillä hän kuvaa katsovansa peilikuvansa liikkuvan: hän ei liiku itse, vaan hänen peilikuvansa liikkuu. Jumppaaminen tuo hänelle siis jonkinlaisen yliluonnollisen olotilan.

Numeroiden positiivisuutta tai negatiivisuutta määrittää anoreksia: laskeminen palvelee anorektista käytöstä. Kun Julian tekemien jumppaliikkeiden lukumäärä kasvaa, se on positiivista, sillä liikunta tehostaa laihtumista. Liikunnassa siis suuri lukumäärä on positiivinen, ja Juliasta liikkumattomuus tai vähäinen liikunta on laiskuutta, joka merkitsee lihomista. Näin myös ajankäytön tehokkuus korostuu, kun Julia haluaa käyttää kaiken aikansa siihen, että laihtuminen olisi mahdollista. Hän vie itsekontrollin huippuunsa, mikä kiihdyttää anoreksiaa; sairaus- tai ainakin laihdutusprosessin voisi ajatella olevan ikään kuin huipulla silloin, kun Julia syö mahdollisimman vähän mutta jaksaa vielä liikkua mahdollisimman paljon. Liikunnan määrän kasvattaminen mahdollisimman suureksi alkaa tulla hänelle pakkomielteeksi eikä hän kykene lepäämään:

TO 14.4. 10:45

Kello soi ruokailuun, mutta mä menen ulos. [--] Mä puristan peffalihaksia tiukaks ja teen salaa haaraperushyppyjä. Kun välitunti on loppu, mä oon kiertäny pihan 29 kertaa.

PE 15.4. 14:05

Mä tuun kotiin ja luen läksyt seisaaltaan. Sitten mä lähden juoksemaan. Mä juoksen tunnin ja kävelen vielä puoli tuntia. Kotona mä teen sataviiskyt punnerrusta, viissataa kyykkyyyn ylös, tuhat vatsaa, viissataa peffaa, viissataa sisäreittä. Juon vettä ja syön jugurttia.

(IM, 149.)

4.2.2 Listat kertovat

Puuronen kuvaa anorektikon maailmaa kahtiajakautuneeksi: on olemassa sallittu ja ei-sallittu. Tämä maailma näkyy selvimmin juuri syömisessä, jota kontrolloidakseen anorektikot muodostavat ei-listoja, joissa ruuat jaetaan puhtaisiin ja likaisiin. Eräs tutkimukseen osallistunut kuvaakin syömistä rituaaliksi, johon kuuluvat tarkasti tietyt toiminnot ja tietyt ruuat. Kategorisointi myös jäsentää maailmaa: ihmiset jaetaan meihin ja muihin sen mukaan, miten syö. Anorektinen tapa syödä on puhdas, kun taas normaalisti syövät ihmiset ovat itsekurittomia. (Puuronen 2004, 265–268.) Syömisellä viestitään toisille omaa identiteettiä eli kerrotaan, kuka on. Näin se on yksi itseilmaisun välineistä. (Puuronen 2004, 237.) Tällä tavoin Julia rakentaa itseään anorektisella käytöksellä ja luo samalla suhdettaan muihin. Tätä itsen rakentamistahan päiväkirjan kirjoittaminen myös osaltaan tukee, kuten jo aiemmin on todettu.

Anorektisen käyttäytymisen toteuttamista ja elämännhallinnantunteen ylläpitämistä edistävät liikunnan määrän lisääminen ja ravinnonsaannin minimoiminen sekä näiden tekijöiden tarkkailu. Julia pyrkii saamaan ravintoa mahdollisimman vähän, eli toisin kuin liikunnan kohdalla, syömisestä mahdollisimman pieni lukumäärä on positiivinen. Lisäksi Julia on erittäin tarkka siitä, mitä hän syö. Hyödyntämällä naistenlehdistä saamaansa tietoa hän tekee listoja sallituista ja kielletyistä ruuista. Listojen tekemisen voi ajatella auttavan häntä omaksumaan nämä tiedot ja tekemään syömisestä minimoimisen ja syömisestä kieltäytymisen konkreettiseksi: hänellä on mustaa valkoisella siitä, mitä saa ja mitä ei saa syödä.

MA 28.12. 12:10

[--] Mä kirjoitan listan siitä, mitä en saa syödä. Punaisella tussilla ruutupaperille ruoka- ja kunto-ohjelma. EI: pullaa, keksejä, karkkia, jätskiä, suklaata, limsaa, voita, margariinia, ei mehua eikä juustoa, ei rusinoita eikä pähkinöitä. Ei mitään, mä syön vaan salaattia ja hedelmiä. Ja juon vettä.

(IM, 106.)

MA 1.2. 20:45

Mä meen mun huoneeseen ja teen uuden ruokalistan. EI: pullaa, keksiä, karkkia, jätskiä, suklaata, mehua eikä limsaa, ei voita, margariinia, juustoa, lihaa eikä leipää, ei rusinoita, ei pähkinöitä. EI.

(IM, 125.)

Listat ovat lähes identtiset, vain liha ja leipä on lisätty uuteen, helmikuussa Julian tekemään listaan. Tärkein sana listassa näyttää olevan ”ei”, joka on nostettu esiin muusta tekstistä isolla fontilla. Kiellon merkitys korostuu entisestään: näitä ruokia ei missään nimessä saa nauttia. Ensimmäisessä listassa kerrotaan myös se, mitkä ruuat ovat sallittuja, mutta toisesta listasta jo nämäkin puuttuvat, jolloin jäljelle jää vain kiello syödä. Tekstissä kielletyt ruuat saavat huomattavasti enemmän mainintoja kuin sallitut ruuat. Tämä kuvaa Julian ajatusmaailmaa, jonka lähtökohtana on kiello ja kuri. Julian viekin syömisensä hyvin pieniin lukemiin: ”[--] Mä olen syönyt tänään kaksi omenaa ja kolme kevytjugurttia. Pakko yrittää vähentää. Mä vaan lihon.” (IM. 146.) Hän pitää muille hyvin niukkana näyttäytyvää syömistä liiallisena ja pelkää lihovansa.

Anoreksialle olennaisia piirteitä ovatkin kieltäytyminen ja anoreksian ”sääntöjen” kurinalainen noudattaminen (Puuronen 2007, 234–235). Samoin kuin Julia kirjoittaa listoja ja luo sääntöjä käytökselleen, kertovat anorektikot säännöistään omaelämäkerrallisissa teksteissään. Laura Hakalan toimittamassa *Siskonmakkarat. Miltä syömishäiriö tuntuu?* -teoksessa (2000) anoreksiaa sairastanut Mari kertoo säännöistään muun muassa seuraavasti:

[--]

2. Ruokien energiasisältö on tiedettävä. Mä en syö mitään, mistä en tiedä vähintään 100 kalorien tarkkuudella, kuinka paljon energiaa se sisältää. Olen systemaattisesti keräillyt ja opetellut ulkoa erilaisia kaloritaulukoita.

3. Ruuan määrän tarkkailu. Mun on – tiedettävä, paljonko syön, kuinka monta sataa grammaa, montako desilitraa. [--]

4. Juo paljon. Mä juon vatsaa täyttääkseni, syömishimoa lievittääkseni [--]

5. Vältä juhlia. [--]

9. Liikunta. Vihaan hikoilemista, pistoksia kyljessä ja rinnassa, hengenahdistusta, hengästymistä, joukkuelajeja, yksin urheilua ja kilpailua. Silti ravaan pururadalla, saan rasitusvammoja kuntosalilla [--]

(Hakala 2000, 158–160.)

Marille anoreksia on oppimisprosessi, jossa muun muassa opetellaan ruokien energiapitoisuuksia ulkoa, sekä omaksutaan sääntöjä, joiden avulla noudatetaan anoreksiaa. Edellä lainatut ajatukset sopisivat hyvin myös Julian kirjoittamiksi, sillä hän tuntuu

ajattelevan samalla tavalla. Ajatusmaailma, jossa kiellot, itsehillintä ja laihtuksen maksimointi korostuvat, tiivistyy seuraavassa Julian kuvauksessa:

[--] [L]ukemaan uutta naistenlehteä. Siinä on laihdutus-ekstra joulukiloille ja erilaisia kevytreseptejä. Mä selailen taas kalorilistoja, vältettäviä elintarvikkeita ja liikuntavinkkejä. Istuminen kuluttaa enemmän kaloreita kuin makaaminen, lukeminen enemmän kuin pelkkä istuminen, seisominen vielä enemmän, kävely, siivous, juoksu, aerobic. Piilorasvaa on pähkinöissä, rusinoissa, juustoissa, piirakoissa, munkeissa ja perunalastuissa. Vedessä on nolla kaloria, nolla.

(IM, 110.)

Julia luettelee, mikä liikunta kuluttaa eniten. Lista tiivistyy siten, ettei lopussa enää tehdä vertailua, kuten alussa esimerkiksi ”lukeminen enemmän kuin pelkkä istuminen” (IM, 110). Pelkkä lista, ”kävely, siivous, juoksu, aerobic” (IM, 110), riittää tekemään selväksi sen, että Julia muodostaa tiivistä listaa siitä, mikä liikunta kuluttaa eniten kaloreja – toisin sanoen listaa siitä, millainen liikunta on hyödyllisintä ja kannattavinta anorektisen käyttäytymisen toteuttamisessa. Tämä tieto tekee Julialle istumisesta tai makaamisesta vaikeampaa, jolloin hänestä tuntuu, ettei hänen tulisi levätä laisinkaan. Merkittävä kohta katkelmassa on havainto siitä, ettei vedessä ole yhtään kaloria – sillä on siis sopivaa täyttää vatsalaukku ja se on sallittua ravintoa. Veden juomisesta tuleekin Julialle sekä keino lievittää nälkää että keino kohottaa painoa silloin, kun hän joutuu punnittavaksi.

4.2.3 Raskaat kilogrammat

Punnitseminen on rituaali, jota anorektikot kammoksuvat ja joka määrää heidän mielialansa. Samalla se on pakko, jota ei sovi jättää väliin päiväohjelmasta. Eräs syömishäiriöinen kuvaa osuvasti Hesse-Biberin tutkimuksessa vaa’an ja punnitsemisen merkitystä syömishäiriöisille. Hänen mukaansa punnitseminen ja se lukumäärä, jonka vaaka näyttää punnittaessa, kontrolloivat elämää monin tavoin. Vaa’an lukema on kuin tuomitsija, joka määrää muun muassa sen, mitä punnittava tekee seuraavaksi. (Hesse-Biber 2007, 134–135.)

Samoin kuin ravinnonsaannin suhteen myös Julian ruumiin painoa koskee sama ”mitä vähemmän, sitä parempi” -periaate. Tärkeä mittari, jonka avulla *Ihanassa meressä* voi seurata Julian anoreksian kehittymistä, on hänen painonsa laskeminen yhä pienempiin lukemiin. Ruumiinpaino konkretisoi Julian laihtumisen ja hänen katoavan ruumiinsa:

teoksen alussa Julian paino on 48 kilogrammaa (IM, 7), kun se on alimmillaan 29 kiloa (IM, 168).

Pyrkimystä tekstin niukkuuteen palvelee se, että joskus päiväkirjamerkintä sisältää vain ajan ilmaisun sekä Julian ruumiinpainon – toisinaan Julia liittää mukaan lyhyen kommentin:

MA 28.12. 9:00

48 kg. Mun on pakko ryhdistäytyä.

(IM. 105.)

TI 1.3. 6:09

39,0 kg

(IM,138.)

Sairauden edetessä painontarkkailu menee yhä tarkemmaksi, jolloin Julia alkaa ilmoittaa painonsa yhden desimaalin tarkkuudella. Tällöin yhä pienemmätkin painon vaihtelut alkavat olla hänelle tärkeitä. Painon jälkeen esitetyt kommentit tuovat esiin sen, kuinka ruumiinpaino on merkittävä mielialan säätelijä ja tärkein laihuuden mittari. Vain lyhenteitä ja numeroita sisältävästä merkinnästä tulee näin erittäin tärkeä anorektisen tekstin kuvaaja: se tiivistää sisälleen runsaasti merkityksiä anorektisessa käyttäytymisessä onnistumisesta.

Mielenkiintoista on, ettei kilogrammojen ilmoittaminen ole ominaista ainoastaan anoreksiaa käsittelevälle kaunokirjallisuudelle, vaan samoja piirteitä voi löytää kirjallisuudesta, joka käsittelee muutoin ulkonäköä tai painonpudotusta. Helen Fieldingin Bridget Jones -teoksissa *Bridget Jones's diary* (1996) ja *Bridget Jones: The edge on reason* (1999) päiväkirjaa pitävä päähenkilö, Bridget Jones, ilmoittaa lähes jokaisessa päiväkirjamerkinnässä painonsa ja sen lisäksi esimerkiksi poltettujen savukkeiden määrän, alkoholiannokset ja syödyt kalorimäärät: ”Maanantai 14. heinäkuuta // 59 kg, 4 alkoholiannosta, 12 savuketta (ei enää tunnu tärkeältä lopettaa), 3752 kcal (alan laihduttaa ihan kohta), 47 elämäntaito-opasta, jotka aion heittää roskiin.” (Fielding 1999, 291.)

Vaikka teoksessa listataankin *Ihanan meren* tapaan liikunnan, ravinnon ja kilogrammojen määriä, se ei kuitenkaan käsittele syömishäiriöitä. Bridget Jones tunnetaan hahmona, joka on ”normaalin naisen kokoinen”, mutta joka pyrkii laihduttamaan siinä koskaan

onnistumatta. Kilogrammojen ja kaloreiden ilmoittamisen funktio on kuitenkin sama kuin *Ihanassa meressä*: laihtuminen.

5 KIELEN KUVALLISUUS

Ihana meri sisältää runsaasti kielen kuvallisuuden lajeja ja näin runoudelle tunnusomaiset kuvallisuuden keinot nousevat romaanikerronnassa tärkeälle sijalle. Tämän seurauksena tekstiin syntyy jännite poeettisuuden ja aiemmin esittelemäni tekstin niukkuuden vuorotellessa kerronnassa. Kuten muissakin tekstipiirteissä, myös kuvallisuuden käytössä leimaava piirre on toisto: samat kielikuvat ja kuvallisuuden lajit toistuvat yhä uudelleen.

TI 15.3. 11:45

[--]

Mä jauhahan kiinankaalin takahampailla palasiks niin kuin järsisin Tiinan täydellisiä jäseniä veriseksi massaksi enkä sano mitään. Jostain leijuu musta sumu mun ympärille ja mä katoan tästä hetkestä. Kukaan ei voi koskea muhun, ei katsoa muhun, kaikki on irti musta, sillä mulle on olemassa vaan minä. Tiina nostaa auringonvaaleita kulmakarvojaan ja hymähtää ärsyyntyneesti.

- Mitä väliä sillä on, kai sä nyt voit sanoa, mitä sä laitoit [kokeeseen], mä en tajuu.

Mä tunnen, miten mun silmät on pelkkää kylmää jäätä ja mustaa tyhjyyttä, kun mä katson Tiinaa. Se ei tiedä, miten täydelliseksi mä olen tulossa, miten mä valmistaudun nousemaan kirkkauteen kimaltavien enkelten sisareksi, täydellisyyteen täydellisyyden yläpuolelle.

(IM, 140–141.)

Katkelmassa tapahtuman kerrontaan yhdistyy kielikuvia, kuten vertaus, metafora ja symboli. Metafora on keskeinen käsite käsiteltäessä *Ihanan meren* kuvallisuutta. Metaforassa kaksi käsitettä yhdistetään toisiinsa uudella tavalla; yleistettynä metafora on siis vertaus ilman kuin-sanaa. Metaforalla voi I.A. Richardsia lainaten ajatella olevan kaksi osapuolta: pääajatus sekä ilmaisuväline. (Kantola 2003, 274.) Edellä lainatussa katkelmassa *Ihanasta merestä* ”mun silmät on pelkkää kylmää jäätä ja mustaa kylmyyttä” (IM, 141) on metafora, jossa silmät on pääajatus ja ilmaisuvälineitä ovat sekä kylmä jää ja musta kylmyys. Metonymia on metaforan alalaji, jossa sana korvataan siihen yhteydessä olevalla sanalla (Kantola 2003, 274), esimerkiksi naisen metonymiana *Ihanassa meressä* käytetään usein esiliinaa.

Symboli puolestaan on toistuva kielikuva, jolle muodostuu kiinteä merkitys esimerkiksi kulttuurissa tai runoilijan tuotannossa sen toistuessa tarpeeksi usein. Esimerkiksi tunteiden symboleina käytetään usein värejä. (Kantola 2003, 275.) Tällä tavoin *Ihanassa meressä* käytetään mustaa, joka on Julian negatiivisten tunteiden symboli.

Allegoria on esimerkiksi saduissa käytetty symbolinen kuvaus, jossa ikään kuin kerrotaan kahta tarinaa: kirjaimellista ja sen kätkemää vertauskuvallista tarinaa (Kantola 2003, 276–277; Palmgren 1986, 120). Allegoriaksi *Ihanassa meressä* voi tulkita kursivoinnilla muusta tekstistä erotetun kuvauksen merestä.

Eufemismia eli kiertoilmausta käytetään usein uhkaavista ja pelottavista asioista, ja sen funktio on usein muun muassa lepyttelevä tai kaunisteleva. Eufemismi esittää siis asian toisin sanoin. (Palmgren 1986, 117.) Tämä kuvallisuuden laji sopiikin hyvin *Ihanaan mereen*, kun Julia käyttää esimerkiksi anoreksiastaan erilaisia kiertoilmauksia.

5.1 Vesi – elämän lähde ja anoreksian auttaja

5.1.1 Nesteen muotoja

Ihanassa meressä vesi on yhdistävä tekijä suurelle osalle kuvallisuutta. Se on ikään kuin verkko, joka yhdistää eri kielikuvat toisiinsa. Vesi esiintyy jo romaanin nimessä, ja veden eri merkitykset ovat keskeisiä romaanissa alusta sen loppuun. Samoin veden eri voimat ja olomuodot ovat läsnä: näin vesi muodostaa jännitteen, sillä toisaalta se on tuhoava, toisaalta elämää ylläpitävä elementti.

Vedellä on myös vastaavanlaisia symbolisia merkityksiä: luomismyyteissä se on usein elämän lähde ja synnyinpaikka, mutta toisaalta hajottava ja elämää hävittävä elementti (Biedermann 1989, 406). Vesi siis muodostaa ympärilleen sellaisen toiston kompleksisen kuvauksen, jota Millerkin on käsitellyt (Miller 1982, 2–3).¹³ Veden eri elementtien toistuminen, sekä kerronnassa singulatiivien avulla että sanatasoisesti samoja kielikuvia toistamalla, tekeekin sen erityisen merkitykselliseksi ja korostaa sen kuvallisuuden arvoa teoksessa.

Anni Ketola on tutkiessaan syömishäiriöisten keskustelupalstoja luonut metaforan ”syömishäiriö on vesialue”, mikä liittyy ajatukseen siitä, että syömishäiriö on alhaalla, pinnan alla. Keskustelupalstoilla viitataan muun muassa hukkumiseen ja vaikeuteen nousta

¹³ Ks. luku 3.

ylös. (Ketola 2008, 40–41.) Samoihin ajatuksiin Julia viittaa useasti romaanikerronnan aikana käyttäen hukkumisen vertausta.

Vesisymboliikka on ollut keino peilata ihmisen minuutta ja sen ulottuvuuksia jo Narkissoksen tarinasta lähtien länsimaisessa kirjallisuudessa (Haapala 2005, 392). Näin vesi sopii hyvin kuvaamaan Julian anorektisuutta, joka hyvin pitkälle anoreksian edetessä alkaa määrittää Julian minää: hänen toimintansa ja ajatuksensa lähtevät yleensä liikkeelle anoreksiasta, kun esimerkiksi syöminen on jatkuvasti hänen mielessään.

Vesi liittyy kiinteästi myös ravintoon, sillä se täyttää nälkäisen vatsan ja tarvittaessa sen avulla kykenee nostamaan ruumiin painoa: ”PE 15.7. 14:00 // – No tähän näyttää hyvältä, yksi kilo on tullut lisää, noin sitä pitää, jatkat vaan samaan malliin, niin kyllä se siitä, jos vaikka pääsisit kouluun syksyllä [--] // Mä tuijotan vaa’an digitaalnumeroita, kolmosta, ykköstä ja nollaa. Mun vatsa pömpöttää vedestä ja taskut on kiviä täynnä. [--]” (IM, 172.) Vesi on siis keino toteuttaa anorektista käytöstä: sillä täyttää vatsan ilman, että tarvitsee pelätä lihomista. Vettä juomalla Julia siis kykenee huijaamaan sairaanhoitohenkilökuntaa, sillä he luulevat hänen syöneen ja saaneen sillä tavalla lisää painoa. Todellisuudessa vesi on turvallinen elementti, jonka avulla Julia nimenomaan voi jatkaa anorektisten käyttäytymismallien toteuttamista.

Veden olomuotona jää on omiaan kuvaamaan Julian tunteita tai usein pikemminkin hänen tunteettomuuttaan: Julia on kylmä kuin jää.¹⁴

TI 9.8. 15:40

Se kävelee pimeässä ilman karttaa. Ja veden pinnassa lentää valkoinen joutsen. Se nyyhkyttää hiljaa ja tuuli puhaltaa metsien yli. Onko se? Vai missä mä? Onko tämä totta, tämä veri ja musta vesi. Ja jää. Ja jää. Jää. Jää mun luo.

(IM, 178.)

Julia puhuu itsestään katkelmassa käyttäen se-pronominia, minkä paljastavat kaksi kysymyslauseetta: ”Onko se? Vai missä mä?” (IM, 178.) Julia siis katsoo taas itseään aluksi ulkopuolelta: hän on eksynyt anoreksiaan. Valkoinen joutsen on vertauskuva puhtaudelle ja kauneudelle (Biedermann 1989, 94), mikä kuvaa toivoa ja mahdollisuutta siihen, että Julia

¹⁴ Jää liittyy myös Julian yliluonnollisuuskuvitelmiin, joten sivuan sitä myös luvussa 5.5.

voisi parantua. Veri ja musta vesi kuvaavat anoreksiaa, ja tarkastelen näitä kielikuvia tarkemmin tuonnempana.

”Ja jää. Ja jää. Jää. Jää mun luo.” (IM, 178.) on mielenkiintoinen monihahmotteisuutensa vuoksi, jonka homonymia¹⁵ sanatasoisena toiston muotona saa aikaan. Kaksi ensimmäistä lausumaa kuvaavat selvästi ”jää”-substantiivina. Julia siis pohtii, ovatko veri, musta vesi ja jää totta – nämä kaikki elementit vertautuvat anoreksiaan, kun Julia kokee jäävänsä mereen sen jäätyessä. Seuraava: ”Jää.” (IM, 178) sekä erityisesti viimeinen maininta: ”Jää mun luo.” (IM, 178) tuovat lausumiin mukaan jäädä-verbin merkityksen. Toistamalla neljästi sanamuotoa ”jää” Julia tuottaa siitä kaksi eri merkitystä: jään totuudellisuuden pohtimisen sekä avunpyydön. Hän ei halua olla yksin, vaan pyytää jotakuta jäämään vierelleen. Kuitenkaan ei ole selvää se, kenelle hän pyyntönsä osoittaa. Ehkä hän osoittaa sen itselleen, jolloin hän pyytää itseään selviämään hengissä anoreksiasta. Toisaalta se voi olla pyyntö kenelle tahansa, jolloin tärkeintä on se, että Julia vihdoin uskaltaa pyytää apua anoreksiaansa.

Neste liittyy anoreksian toteuttamistapojen kautta myös liikuntaan: Julia pyrkii liikkumaan paljon, jolloin hän tuottaa hikeä. Hiki on ikään kuin takuu liikkumisen tehokkuudesta ja laihtumisesta. Nesteen tuottamisen vastakohtana esitetään myös kuivuus. Julian yksinäisyys ja paha olo tulevat toistuvasti esille itkuna, joka kuvataan kuivaksi: ”KE 10.8. 17:48 // Mä juoksen kotiin ja itken kuivaa, pelottavaa itkua hiljaa sisältäpäin. [--]” (IM, 181.) Julian kuiva itku ei siis näy ulospäin, mikä kuvaa Julian kovaa pintaa; sitä, ettei hän näytä tunteitaan.

Samoin kuivuminen viittaa ruumiintoimintojen heikkenemiseen ja kehon kutistumiseen:

”[--] Mun veri on mustaa ja kylmää, mun silmät on harsoihon alla helmeilevää vettä ja mä näen ihoni läpi kuihtuneeseen lihaan ja kuivuneisiin suoniin. [--]” (IM, 159.) Kuivuneet suonet kuvaavat veren puutetta ja kuivuneiden suonten veri on mustaa, saastuneen väristä.¹⁶ Helmeilevä vesi ohuen ihon alla toistuu romaanissa kohdassa, jossa Juliaa kuvaa anorektikoita ja silloin kuvaus jatkuu: ”suonet lähdevesistä kylminä” (IM, 175). Ihon alla ei ole siis verta, vaan lähdevettä. Lähdeveden voisi ajatella olevan Julian näkökulmasta

¹⁵ Homonymia tarkoittaa kahden erimerkityksisen sanan tai sanamuodon ääntö- ja kirjoitusasun yhtäläisyyttä (Laaksonen & Lieko 2003, 161). Homonymiasta luvussa 3.

¹⁶ Veren mustasta väristä tarkemmin luvussa 5.2.

raikkaampaa ja puhtaampaa kuin veren. Lähdeveteen myös sisältyy terveysuskomuksia, mikä tekee sen mielikuvan positiivisemmaksi kuin ”tavallisen veden”.

Kun Julia on katkelmassa kuvannut ihon alla olevaa lähdevettä, hän jatkaa: ”[--] Me ei olla. Me ei olla naisia. [--]” (IM, 175.) Julia kieltää naiseutensa, mikä viittaa neutriuteen. Naiseuden lisäksi Julia kieltää kokonaan heidän olemisensa, minkä voi ajatella viittaavan yliluonnollisiin piirteisiin, joita hän ajattelee anorektikoilla olevan: he ovat olemassa samalla kun eivät ole olemassa. Olemisen kieltämisen voi yhdistää anorektikoiden pyrkimykseen kieltää olemisensa. Anoreksia kuvataan usein hitaaksi itsemurhaksi, mitä olemisen kieltäminen voi kuvata: Julia kieltää olemisensa jo ollessaan elossa.

Kuivuus vertautuu myös seksuaalisuuteen: ”[--] Että käytävät vaan jatkuu ja jatkuu ja jatkuu ja jatkuu eikä ikinä lopu, ja me vaan kävellään, kirjasta toiseen luokasta kokeeseen, kuivista unista kuiviin uniin.[--]” (IM, 77.) Julia kuvaa ensiksi katkelmassa kaiken toistumista iteratiivisesti. Kuivat unet vertautuvat märkiin uniin, jotka ovat seksuaalisuuden merkki. Kuivat unet siis ovat unia, joita Julia näkee, koska hän ei pidä eikä halua pitää itseään seksuaalisena.

5.1.2 Ihmeellinen ja ihana meri

Vesi liittyy kiinteästi mereen, jota Julia kuvaa välillä vuolaastikin. Merivettä pidetään erityisesti elämän vetenä, vaikkei se ole juotavaa suolapitoisuutensa vuoksi eikä hyväksi ihmiselle, sillä se kuivattaa elimistöä (Heywood 1996, 137). Merivesi toteuttaa siis anorektikon pyrkimystä mahdollisimman keveästä ruumiista, koska merivesi ei ole ravinnoksi kelpavaa: se ei uhkaa samalla tavalla kuin ruoka.

Ihanan meren alussa lainataan vuonna 1916 julkaistu Edith Södergranin runo ”Ihmeellinen meri”, jonka on suomentanut Runoja-kokoelmaan Uuno Kailas (Södergran 1916, 38). Runo on merkitty kursiivilla tekstiin:

*Kummalliset kalat liukuvat syvyydessä,
tuntemattomat kukat loistavat rannalla;
olen nähnyt punaista ja keltaista ja
kaikki toiset värit –*

*mutta ihana meri on vaarallisin nähdä,
se herättää tulevien seikkailujen janon:
mitä on tapahtunut sadussa on tapahtuva
minullekin.*

(IM. 5.)

”Ihmeellinen meri” liittyy kiinteästi *Ihanan meren* kuvastoon. Samoin myös muista Södergranin runoista löytyy yhteistä Poutasen romaanin kanssa. Tämän vuoksi käytän Vesa Haapalan *Kaipaus ja kielto. Edith Södergranin ’Dikter’-kokoelman poetiikkaa.* (2005) kielikuvien avaamiseen laajemminkin kuin ainoastaan tässä luvussa.

Ihanan meren ja ”Ihmeellisen meren” suhde on intertekstuaalinen. Intertekstuaalisuuden eli tekstienvälisyyden käsitteelle on annettu useita merkityksiä (Makkonen 1991, 10). Itse hyödynnän tätä käsitettä lähinnä havainnollistaakseni sitä, kuinka *Ihana meri* on yhteydessä muihin teksteihin. Tähän intentioon en tarvitse laajaa teoreettista viitekehystä, vaan käytän hyödykseni niitä intertekstuaalisuuden piirteitä ja määrittelyjä, jotka hyödyttävät tutkimustani.

Intertekstuaalisuudessa kiinnostavaa on se, millaisia uusia merkityksiä kahden tekstin yhdistyminen muodostaa (Makkonen 1991, 16). Södergranin runo kätkee sisäänsä runsaasti *Ihanassa meressä* esiintyvää kuvallisuutta – myös muuta kuin mereen tai veteen liittyvää: Runossa puhutaan väreistä, joihin myös Julia kiinnittää kerronnassaan runsaasti huomiota ja jotka toisinaan symboloivat Julian tunteita. Romaanin nimi *Ihana meri* on lähtöisin ”Ihmeellisestä merestä”: ”mutta ihana meri on vaarallisin nähdä” (Södergran 1916, 38), joten romaanin nimi viittaa suoraan runoon. Ensimmäisessä säkeistössä puhutaan syvyydestä ja samoin Julia kuvaa välillä olevansa syvällä ja että hänestä tuntuu, että hän uppoaa. Lisäksi runon kaksi viimeistä säettä ”mitä on tapahtuva sadussa, on tapahtuva // minullekin” (Södergran 1916.), viittaa tässä kontekstissa Julian yliluonnollisuuskuvitelmiin.

Ihanan meren ja ”Ihmeellisen meren” suhde on siis intertekstuaalinen: *Ihana meri* viittaa Södergranin runoon. Christopher Parry lainaa artikkelissaan ”Nimi Osip tulee sinua vastaan. Paul Celanin ’Niemandrose’ tekstien ja runoilijoiden kohtaupaikkana” (1998) Wilhelm Fügerin mallia jäsentää intertekstuaalisuuden muotoja intentionaalisuuden mukaan. Tätä mallia soveltaen *Ihanassa meressä* intertekstuaalinen suhde on selvästi sekä

lukijan että tekstin kirjoittajan tiedossa ja ilmeistä on myös se, että kirjoittaja haluaa tuoda intertekstuaalisen suhteen lukijan huomattavaksi. (Parry 1998, 83–84.)

Tämän avoimen intentionaalisuuden voi päätellä siitä, että Södergranin ”Ihmeellinen meri” lainataan teoksessa suoraan: tällöin on selvää, että sillä on jokin merkitys tekstissä. Vaikka ”Ihmeellinen meri” on esitetty romaanin alussa, vasta romaanin luettua se saa uusia merkityksiä yhdistyessään *Ihanaan mereen*. ”Ihmeellinen meri” kuvaa ikään kuin tiivistetysti *Ihanassa meressä* käytetyn kuvallisuuden ja symbolisesti myös sen aiheen ja teeman.

”Ihmeellinen meri” on kursivoitu samoin kuin romaanin muut kuvaukset merestä. Se, että molemmissa on kursivointi voi merkitä näiden tekstien kiinteää yhteyttä – toisaalta runon jälkeen seuraavalla sivulla siteerattu Madonnan haastattelu (IM, 6) sekä teoksen päättävä Alanis Morissetten sanoitus ”Thank you” (1998) ovat myös molemmat kursivoituja. Näin todennäköisempää on ajatella, että kursivointi tarkoittaa tässä yhteydessä lainausta. Tämäkin tulkinta sopii yhdistämään leipätekstin sisällä olevat kursivoidut merikuvaukset: Madonnan haastattelu, Morissetten sanoitus ja Södergranin runo eivät ole Julian kirjoittamaa tekstiä; ovatko siis merikuvauksetkaan? Mielestäni tämä osoittaa aiemmin esittämäni tulkinnan mielekkyyden siitä, että kursivoidut merikuvaukset olisivat toisen, anorektisen Julian kirjaamia unia tai houereita.

Sadunomainen maailma kummallisine ja tuntemattomine kaloineen on vahvasti näkyvillä ”Ihmeellisessä meressä”, ja sama meren satumaisuus ja kiehtovuus säilyvät *Ihanassa meressä*. Meressä on selvästi jotain kiehtovaa ja tuntematonta – se houkuttaa, mutta samalla se on vaarallista: ”ihana meri on vaarallisin nähdä” (Södergran 1916, 38). Runon vertautuessa *Ihanan meren* kontekstiin alkaa meri symboloida anoreksiaa: Toisaalta anoreksia houkuttaa Juliaa, sillä se antaa hänelle uusia mahdollisuuksia ja hän kokee itsensä vahvemaksi kuin aiemmin. Toisaalta anoreksia on pelottava ja vaarallinen – Julia on vaarassa jopa menettää henkensä.

Anoreksiaa kuvaava meri on siis hyvin jännitteinen ja ristiriitainen; se on toisaalta positiivinen, toisaalta negatiivinen. Psykologiassa vesi on persoonallisuuden tiedostamattomien kerrosten vertauskuva (Biedermann 1989, 406), mikä sopiikin hyvin

siihen, että meri on anoreksian symboli. Näin meriuniin vertautuvat ne Julian tiedostamattomat tunteet, jotka kohdistuvat anoreksiaan.

Julia yrittää laihtumalla päästä Madonnan sekä musiikkivideoiden ja ”tyttöbändiläisten” kaltaiseksi: ”[--] Mä haluan olla yhtä laiha kuin tyttöbändiläiset, mut kyllä mä haluan lihaksiakin niin kuin Madonna [--]” (IM, 106). Södergranin ”Ihmeellisen meren” ”mitä on tapahtunut sadussa, on tapahtuva // minullekin.” (Södergran 1916, 38) vertautuu romaanissa tuhkimotarinoihin, jollaisia näyttelijöille ja laulajille nykypäivänä mediaa seuratessa näyttää tapahtuvan. Niiden yleinen kulkuhan on se, että muodonmuutoksen jälkeen työstä tulee suosittu ja hän löytää rakkaudenkohteen ja hänen elämänlaatunsa paranee merkittävästi. Jotain tällaista Juliakin odottanee aloittaessaan laihtuttamisen; saamalla tyttöbändiläisen vartalon hän pyrkii saamaan samanlaisen elämän kuin ajattelee heillä olevan.

[--] Telkassa menee hittilista, ja mä tuijotan juontajan trendimeikkiä ja hiuksia. Sillä on luomiväriä ja se on hoikka ja tosi kaunis. Tytöt tanssii videoissa ihanissa vaatteissa tosi laihoina. Ne katsoo haastavasti kameraan, ne ei pelkää ketään ja mä oon varma, ettei ne koskaan tee lihamurekettä mummon kanssa. [--]

(IM, 52.)

Julia yhdistää hoikkuuden ja kauneuden onnellisuuteen. Samalla hän näkee ihannoimansa tytöt erilaisena kuin itsensä: Laihtuttamalla hän uskoo pääsevänsä musiikkivideoissa esiintyvien tyttöjen kaltaiseksi: kauniiksi, pelottomaksi ja itsenäiseksi naiseksi – mutta myös epätodelliseksi.

Vesa Haapala on todennut *Dikter*-kokoelman merisymboliikan liittyvän minuuteen ja eroottisiin konflikteihin: kokoelman naiset ovat veden vallassa tai äärellä silloin, kun ovat eroottisen halun vallassa tai miehensä loukkaamia. Niihin runoihin, joissa vesi on seksuaalisuuden ja eroottisuuden kuvastoa Haapala liittää myös ”Det underliga havet” -runon (suom. ”Ihmeellinen meri”). (Haapala 2005, 178, 458.)

Ilman niitä intertekstuaalisia merkityksiä, joita ”Ihmeellisen meren” yhdistäminen *Ihanaan mereen* tuottaa, on runo siis tulkittavissa hyvin eri tavalla kuin sen *Ihanaan mereen* yhdistettynä tulkitsen. Kuitenkin seksuaalisuus on näkyvässä myös *Ihanassa meressä*, sillä Julia nimenomaan yrittää paeta seksuaalisuuttaan anoreksiaan. Seksuaalisuus on hänelle niin pelottava asia, ettei hän halua kohdata sitä. Tähän seksuaalisuuden ja erotiikan

uhkaavuuteen naisen silmissä viittaa myös Södergran säkeellä: ”mutta ihana meri on vaarallisin nähdä, // se herättää tulevien seikkailujen janon.” (Södergran 1916, 38). Eroottisuus ja seksuaalisuus ovat siis vaarallisia siksi, että ne herättävät haluja, jotka eivät ehkä aina ole rationaalisia; yksilö joutuu niiden vuoksi kohtaamaan uuden puolen itsestään.

Haapala löytää Södergranin runoista jännitteen, jossa kaksi todellisuutta kohtaa. Useat näistä maailmoista, joita hän mainitsee löytyvät myös *Ihanasta merestä*. Tällaisia kahden maailman jännitteitä, joita Haapala luettelee ja jotka mielestäni ovat yhteisiä näille molemmille teoksille, ovat naisen ja miehen, puhtauden ja likaisuuden, pehmeiden ja kovuuden, sielun ja ruumiin sekä kärsimyksen ja tyydytyksen maailmat. (Haapala 2005, 229.)

Julia problematisoi naiseuden ja miehuuden etsien molemmista lähinnä pelkästään negatiivisia piirteitä. Puhtaus ja likaisuus liittyvät lähinnä ruokaan, kuten myöhemmin esittelen luvussa 5.3 – samalla tämä jännite liittyy myös kehon puhtauteen. Jännitemailmat pehmeys ja kovuus sekä sielu ja ruumis liittyvät *Ihanassa meressä* toisiinsa: kovuus on sitä, että sielu pitää ruumiin kurissa. Samoin se liittyy edellä mainittuun puhtaus ja likaisuus - jännitemailmaan, sillä ruumis on puhdas silloin, kun mieli kykenee kieltäytymään ruuan houkutuksista. Anoreksia ja sen käyttäytymismallit tuovat vahvasti esille kärsimyksen ja tyydytyksen maailmat, sillä toisaalta anoreksia tuottaa kärsimystä esimerkiksi nälän muodossa mutta toisaalta se palkitsee Julian. Hän saa palkinnon tyydytyksen muodossa, jonka hän saa esimerkiksi silloin, kun on pitkään syömättä. Näin Julia siis tasapainottelee kahden maailman jännitteen välillä samoin kuin Haapala kuvaa Södergranin naishahmojen tekevän.

5.1.3 Meren jännitteisyys ja allegorisuus

Luvussa 4.1. olen sivunnut kursivoituja merikuvauksia lähinnä tulkiten niiden olevan Julian anorektisen minän kuvauksia Julian unista tai Julian houreista. Nämä kursivoidut merikuvaukset tekevät tekstiä anorektiseksi, sillä romaanin alkupuolella niissä toistuu sama alku: tekstimateriaali, jossa on jotain uutta eli lukijalle merkityksellistä ainesta, ei kasva merkittävästi.

Merkittävämpää anorektisen tekstin kannalta on kuitenkin se, kuinka merikuvaus alkaa symboloida anoreksiaa. Näitä kursivoituja merikuvauksia voisikin nimittää anoreksian allegoriaksi, sillä toisaalta ne kertovat tarinaa merestä ja siellä liikkuvista haista, mutta toisaalta merikuvauksen tehtävä on kuvata anoreksiaa. Liisi Huhtala tulkitsee mustan meren olevan Julian epätoivon trooppi (Huhtala 2006, 16), mutta itse tulkitseen meren kuvaavan laajemmin anoreksiaa, mihin kyllä anoreksian tuottama epätoivokin sisältyy.

Julian mielikuvissa vesi on yleensä vaarallinen ja hukuttava elementti. Tämä kuvaa myös anoreksian vaarallisuutta: anoreksiaan voi kuolla, kun ruumiintoiminnot eivät saa energiaa jaksakseen toimia. Julia myös uppoaa anoreksian maailmaan samalla tavalla kuin veteen voi upota: se ympäröi hänet täydellisesti ja kun hän on tarpeeksi syvällä anorektisessa maailmassaan, hänen on hyvin vaikea yrittää tulla sieltä ylös. Meren toinen puoli on se, että meressä ruumiin paino pienenee veden kannatella ruumista, joten tällöinkin vesi toteuttaa anorektikon päämäärää mahdollisimman keveästä ruumiista.

Sitaattien jälkeen romaaniteksti alkaakin kursivoidulla merikuvauksella, johon ei ole merkitty päiväystä eikä kellonaikaa: se on siis yleinen todiste meren eli anoreksian olemassaolosta ja mahdollisuudesta: ”*Me seistään ja katsotaan merta. Se on hopeinen ja musta ja jatkuu ikuisesti. Ei merta voi vihata, ei sitä voi unohtaa. Ja silti... niin nopeasti ja niin hiljaa... kuin kuunsäde veden pinnalla.* (IM, 7.) Katkelmasta herää kysymys: miksi Julia käyttää me-persoonapronominia? Sama kuvaus on esitetty romaanin lopulla ilman viimeisiä kommentteja: ”*niin nopeasti ja niin hiljaa... kuin kuunsäde veden pinnalla.*” (IM, 7.) Alussa ja lopussa Julia siis kokee jonkinlaista turvaa siitä, ettei hän ole yksin, vaan hän seisoo katsomassa merta jonkun muun tai joidenkin muiden kanssa.

Meri vertautuu jo romaanin alussa esiintyvässä merenkuvauksessa monilla tavoin anoreksiaan, kun siinä kuvataan sitä, ettei merta voi unohtaa. Samoin anoreksiaan sairastumisen jälkeen syöminen, liikkuminen ja laihtuminen ovat jatkuvasti Julian mielessä. Anoreksia myös tulee hänen elämänsä salakavalasti, mitä sopii kuvaamaan toteamus ”*niin nopeasti ja niin hiljaa...*” (IM, 7). Meri anorektikoiden maailmana kielennetään romaanin loppupuolella, kun Julia on sairaalassa:

MA 1.8. 16:04

[--] Ruskeilla sohvilla istuu valkoisia tyttölapsia. Niiden iho on ohut ja terävät luut puhkoo niihin kuivia reikiä. Ne katsoo mua ja mä katson niitä ja me tiedetään, että me

uidaan samassa mustassa meressä. Että me kaikki tiedetään hopeakylkisistä haista ja kimaltavista kuunsäteistä, että kohta niiden kylmät hampaat on jo kiinni meissä, että kohta me kaikki kuollaan. [--]

(IM, 174.)

Seuraavasta kursivoidusta merikuvauksesta lähtien alkavat nämä kuvaukset esiintyä aina öisin. Se, että tämä meren kuvaus toistuu aina tiettyyn aikaan, korostaa toisteisuutta ja järjestelmällisyyttä: jopa unet toistuvat tiettyyn aikaan.

MA 26.10. 1:57

Mä seison ja katson merta. Se on hopeinen ja musta ja jatkuu ikuisesti. Ei merta voi vihata, ei sitä voi unohtaa. Ja silti... mua pelottaa. Mä tunnen, miten mua vedetään sameaan syvyyteen.

(IM, 28.)

Tästä lähtien merikuvaus alkaa aina täydentyä edellisestä kuvauksesta, mutta vielä tämä kuvaus on muuttunut siitä, mitä se oli alussa, kun Julia käytti me-persoonapronominia. Persoonapronominin vaihtumisen lisäksi loppu on erilainen. ”*Ja silti...*” -aloituksen jälkeen Julia ei jatkakaan enää kuvaten nopeuden ja hitauden jännitettä, vaan hän kuvaa pelkoaan sekä tunnetta siitä, että häntä ollaan vetämässä syvyyteen. Julia hämmentyy meren luomasta jännitteestä; sitä ei voi vihata eikä unohtaa, mutta siitä huolimatta hän on peloissaan.

Toisaalta meri on siis houkutteleva ja se vetää puoleensa, mutta toisaalta se herättää myös pelkoa. Samalla tavoin Julia ajattelee ehkä laihtuttamisesta: se houkuttelee häntä ja hän haluaa laihduttaa muuttuakseen erilaiseksi ihmiseksi mutta toisaalta häntä pelottaa kaikki se, mitä laihduttaminen tuo mukanaan, kuten negatiivisten mielialojen lisääntymisen.

Seuraavan kerran merijakso jatkuu esittäen sen, kuinka Julia on edennyt pidemmälle laihdutusprosessissaan: ”MA 23.11. 2:25 // [--] *Kosteat vesikasvit nuolee mun kasvoja ja kietoutuu mun valkoisiin reisiin. Mä vajoan.*”¹⁷ (IM, 41.) Vesikasvien kietoutuminen reisiin tarkoittaa sitä, kuinka meri alkaa käydä uhkaavammaksi ja ahdistavammaksi. Julia on vajonnut yhä syvemmälle mereen ja on siellä tiukemmin kiinni – kun vesikasvit pitävät hänestä kiinni, hänen on yhä vaikeampi nousta sieltä. Anoreksia vertautuu siis

¹⁷ Katkelmassa alku on sama kuin aiemmin esitettyssä katkelmassa ”MA 26.10 [--]” (IM, 28.)

hukkumiseen ja syvyydessä olemiseen samoin kuin Ketola on todennut tutkiessaan anorektikoiden kirjoituksia keskustelupalstoilla (Ketola 2008, 40–41). Vajoaminen kuvaa sitä, kuinka Julia joutuu yhä syvemmälle mereen eli vajoaa sairauteensa yhä syvemmälle, mutta toisaalta se voi kuvata Julian ajatusta omasta ruumiinpainostaan: mitä painavampi asia, esine tai ihminen on, sitä nopeammin se vajoaa.

Kursivoitu merikuvaus ei vielä esiinny tiheästi, mikä kuvaa sitä, ettei Julian anoreksia ole vielä puhjennut aggressiivisimmilleen: merikuvaukset yleistyvät sairauden pahetessa. Meriallegoria esiintyy vielä tasaisesti neljän viikon välein maanantaiöisin. Joulukuussa kuvaukseen on tullut yksi lause lisää: ”MA 21.12. 2:53 // [--] *Ja vihreän sameuden läpi mä nään ne jo.*” (IM, 81.) Aistittavissa on uhkaa ja katkelma herättää kysymyksen: mitä Julia näkee? Tähän lukija saa vastauksen seuraavasta merikuvauksesta: ”MA 18.1. 3:21 // [--] *Ja vihreän sameuden keskellä mä nään ne jo: hopeiset hait liukuvat hitaasti läpi hämärän, läpi kivien, kuunsäteitten ja kuoleman.*” (IM, 122.)

Julia siis näkee meressä hait, jotka yliluonnollisesti kykenevät liikkumaan kivien, kuunsäteitten ja kuoleman lävitse. Se, että kuvauksessa mainitaan kuolema, alkaa merkitä suurta uhkaa ja mahdollisuutta siihen, että Juliakin saattaa kuolla anoreksian vuoksi. Hait ovat vaarallisia ja yliluonnollisia ja houkuttelevat Juliaa mukaansa. Haiden yhteydessä mainitaan toistuvasti kuunsäteet. Kuu tulkitaan usein naiselliseksi taivaankappaleeksi sen vuoksi, että se ottaa passiivisesti valoa vastaan (Biedermann 1989, 165). Tämän naisellisuuden merkityksen voi tulkita siten, että haissa esiintyvä anoreksian uhkaavuus koskettaa juuri naiseutta, sillä anorektikko pyrkii poistamaan sen itsestään.

Julian anoreksian paheneminen osoitetaan tekstissä kerronnan ja ajoittaisen tekstimateriaalin vähenemisen lisäksi siten, että kursivoidut merikuvaukset tulevat osaksi Julian kerrontaa – tällöin merikuvaus ei enää jatkukaan siitä, mihin se on aiemmin jäänyt. Kuitenkin sama neljän viikon sykli, jolloin allegoria esitetään, säilyy. Koska merikuvaus on siirtynyt osaksi Julian ”tavallista” kerrontaa, sen ajankohta on muuttunut yöstä päivään:

MA 15.2. 12:50

Luistinrata on valkoinen ja kimmeltää talviauringossa. [--] Me liu’utaan edestakaisin pitkin hopeista jäätä ja Ahola merkitsee kaiken ylös.

– Entäs se vaaka sitten, miten se luonnistuu, siinä voikin sitten muutamalla tulla jo vaikeuksia, no Mari, mitäs sinä oikein odottelet, alotusfanfaaria vai aplodeja vai mitä, herätys, herätys.

Vesi on siniharmaa ja liikkumaton mun ympärillä. Ei kuulu mitään, ei näy. Ne liukuu hämärässä vedessä ja kuunsäteet välähtelee niiden hopeisissa kyljissä.

– Ja Julia, koita sinäkin pysyä tasapainossa [--]

(IM, 129.)

Tämä merikuvaus ei varsinaisesti anna mitään uutta tietoa merestä, vaan toistaa neljä viikkoa aiemmin esitetyn kuvauksen haista, jotka liikkuvat vedessä hiljaa. Merkittävämpää kuin se, mitä varsinaisesti merikuvaus tässä kertoo, onkin se, että kuvaus esiintyy kerronnan sisällä. Julian anoreksia on pahentunut, koska allegorinen merikuvaus ottaa hänet haltuunsa päivisin. Ainakaan tällaisissa kohdissa kuvaus ei kuitenkaan voi olla unta, mutta se voi olla hänen uppoutumistaan omiin ajatuksiinsa – eräänlaista päiväunelmointia.

Taas edellisestä merikuvauksesta kuukauden päästä merikuvaus sulautuu osaksi kerrontaa:

MA 14.3. 7:23

Mä pääsen sivun loppuun ja nään jo, miten seuraavien sivujen teksti valuu aivoista silmiin, on niin kuin ei olisi muuta, niin kuin mun ajatuksetkin olis vaan hissankirjan virkkeitä. *Niiden silmissä ei ole mitään, ne on mustat ja kylmät. Ja vesi on pehmeä ja raskas mun ympärillä, se sitoo mut tänne samaan hiekkaan ja vesikasvit vihreisiin sormiin. Ne on jo niin lähellä, niiden liikkeet pyyhkii kylmiä pyörteitä mun kasvoille.* Mä vaan kääntelen sivuja ja kuuntelen, miten mun aivot toistaa typeriä esimerkkejä ja naurettavia kuvatekstejä. [--]

(IM, 139–140.)

Hait ovat Julian mukaan silmiltään tyhjiä ja lähestyvät häntä koko ajan. He siis ikään kuin saavuttavat häntä, ja haiden voi ajatella olevan anorektikoiden joukko. Koska meri symboloi anoreksiaa, on mielekkäämpää tulkita haiden kuvaavan anoreksian uhkaavuutta ja sen tuottamaa kuolemanvaaraa. Kun hait saavuttavat Juliaa, sen voi ajatella symboloivan sitä, kuinka anoreksia tulee yhä uhkaavammaksi ja saartaa hänet.

Veden pehmeys ja raskaus Julian ympärillä on toisaalta uhkaava, sillä se pitää hänet syvällä meressä mutta toisaalta sen voi tulkita turvalliseksi elementiksi: vesi ympärillä on kuin lapsivesi kohdussa, joka suojelee lasta (Freud 1999, 336–337), tai peitto, joka antaa suojan

nukkuvalle. Selvää on kuitenkin se, että Julia on koko ajan yhä syvemmillä meressä ja yhä tiukemmin siellä kiinni.

Sama ajatus veden tuottamasta turvallisuudentunteesta tulee esille kuvauksessa, jossa Julia käy suihkussa: ”[--] Punnitsen itseni ja sukellan kuumaan veteen. Vesi kohisee korvissa ja hetken on niin kuin olis jotain muuta, lämmintä ja helppoa, niin kuin olisin joku muu.[--]” (IM, 133.) Veden ääni ja lämpö lohduttavat Juliaa ja saavat hänet ajattelemaan muuta kuin anoreksiaa, jotain ”lämmintä ja helppoa”. Näin anoreksia on siis kylmää ja vaikeaa, mutta jotain mikä on osa Juliaa, sillä tunne lämpimyydestä ja helposta tuovat Julialle mieleen sen, että hän olisi joku toinen.

Kun Julian anoreksia on edennyt pahaksi, meri alkaa houkuttaa häntä: se on hänelle turva, jonne hän haluaa upota ja kadota maailmalta:

SU 1.5. 12:12

Antakaa mulle valtameri. Kylmänsininen. Jonne upotan tämän. Tapan, tuhoan, raatelen kuin hopeakylkiset hait. Antakaa valtameri, johon vajoan, viileään siniseen, vihreään, raskaanraukeaan. Missä ei ole tätä. On vain sininen, vihreä liikkeiden varmuus, ajatusten selkeä keveys. Sillä mä vihaan. Vihaan. Kämmenet kihelmöi, huutaa verta ja väkivaltaa, tuskaa, äärimmäistä totta. En pelkää enää ketään. Jokainen on vain osa tätä. Ääretön toivotan, tyhjä ja väritön. Kalpea. Viha.
(IM, 153.)

Lainauksessa tulee esille hyvin Julian itsetuhoisuus ja tuhoavuus sekä hänen ajatuksensa siitä, että hän voi tehdä mitä tahansa ja hän haluaa vahingoittaa: ”kämmenet kihelmöi, huutaa verta ja väkivaltaa, tuskaa, äärimmäistä totta” (IM, 153). Se, että tuntee kipua, on Julialle totta. Sama ajatus tulee esille Väestöliiton julkaisemassa artikkelissa *Syömishäiriöt ja viiltely*, jossa kuvataan viiltelyn aiheuttavan kivun tuottavan vahvan tunteen oman kehon hallinnasta sekä olemassaolosta (Väestöliitto, www-lähde).

Halu vahingoittaa yhdistyy selvästi anoreksiaan, sillä Julia puhuu siitä valtameren yhteydessä. Aluksi hän kuvaa: ”[j]onne upotan tämän” (IM, 153), mutta kohta hän jatkaa: ”[a]ntakaa valtameri, johon vajoan” (IM, 153), mikä paljastaa sen, että hän on itse se, jonka haluaa vajoavan ja uppoavan mereen. Valtameressä hän ajattelee kaiken olevan paremmin: ”On vain sininen, vihreä liikkeiden varmuus, ajatusten selkeä keveys” (IM, 153). Anoreksian avulla hän ajattelee pääsevänsä eroon itsensä vihaamisesta ja tulevansa joksikin

muuksi kuin hän ajattelee ihmisten olevan maailmassa: ”Jokainen on vain osa tätä. Ääretön, toivoton, tyhjä ja väritön.” (IM, 153).

Tätä sairausprosessin etenemistä kuvaa myös se, että kun ennen merikuvaus on osoitettu kursiiivilla, ja alussa jopa erotettu omaksi osiokseen, poistuvat sekä kursiiivin käyttö että allegorian esiintymisen syklimäisyys:

KE 16.3. 02:36

Mä herään eikä mua väsytä. Mä nousen ja alan lukea ruotsin sanoja. Sitten mä teen vielä vatsalihaksia, en mä voi nukkua, kuvittele miten paljon vähemmän energiaa se vie kuin vaikka seisominen. Mä teen vielä reidet ja kyykkyyn ylös. On pimeää ja mä olen haamu mun prinsessapeilissä. Yötuuli liikuttaa pitsiverhoja ja itkee hiljaa pihojen mustissa puissa. Peilistä mä nään, miten ne ui mussa, ihan hiljaa sakeassa meressä, pehmeästi mustassa veressä, ja hopeiset evät välkkyvät pitsi-ihon läpi.
(IM, 141–142.)

Katkelma kuvaa anorektisia piirteitä Julian käytöksessä: unettomuutta, pakkomielteistä opiskelua, liikkumista, vaikeutta olla paikallaan sekä peilaamista. Julia näkee haiden uivan itsessään ja hän kuvaa evien välkkyvän ihonsa läpi. Hän näkee niitä ja niiden ominaisuuksiaan itsessään, jolloin anoreksian vaara on yhä lähempänä. Myöhemminkin kerronnassa Julia näkee haita katsoessaan itseään peilistä – anoreksia on siis läsnä jatkuvasti: ”LA 16.4. 2:57 // Mä herään ja nousen lukemaan. [--] Hainevät viiltää peilin pintaa.” (IM, 150.)

Kursiiivilla erotetut merikuvaukset ovat selvästi kuvainnollisempia ja runollisempia kieleltään kuin ne viittaukset mereen, joita ei ole kursivoitu. Näitä kuvallisia ja kursivoituja allegorioita sisältyykin kerrontaan senkin jälkeen, kun mereen viitataan muuallakin kerronnassa: ”LA 30.4. 22:19 // Isä hakkaa kuivilla nyrkeillä mun huoneen ovea, [--] *Ja yläpuolella meri jäätyy jo ja mä tiedän, että jään tänne ikuisesti. Mun keuhkot täyttyy vedestä ja haiden sileät kyljet hyväilee mun ihoa.* – Nyt avaat [--].” (IM, 151–152.) Tätä katkelmaa olen sivunnut luvussa 4.1, mutta merikuvauksen näkökulmasta merkittävää tässä on se, että meren jäätyminen merkitsee Julian jäämistä meren syvyyteen, mikä symboloi Julian antautumista anoreksialle.

Sanavalinta ”hyväillä” kuvastaa hyvin sitä, etteivät hait ole Julian näkökulmasta enää niin uhkaavia kuin aiemmissa kuvauksissa. Keuhkojen täytyminen vedellä merkitsee yleensä

kuolemaa, mikä onkin potentiaalinen mahdollisuus, mutta sitä ei romaanin todellisuudessa kuitenkaan tapahdu. Pian kuolema on entistä lähempänä, kun jääpeite paksunee meren päällä: ”MA 9.5. 21:59 // [--] *Ne katsoo mua silmiin enkä mä voi liikkua. Jääpeite on jo paksu ja mun keuhkot on täynnä vettä. [--]*” (IM, 153–154.)

Liikkumattomuus, joka esiintyy jo edellisessä katkelmassa, voi kuvata Julian asemaa anoreksiaan nähden: hän on voimaton sen suhteen eikä hän kykene taistelemaan sairautta vastaan. Jännitteen luo myös se, että hait esiintyvät välillä uhkaavina ja välillä houkuttelevina: ”TI 7.6. 18:13 // [--] *Mä yritän liikkua, mutta en voi. Ja ihan hiljaa niitä liukuu lisää ja lisää mun ympärille. Kuunsäteet välähtelee niiden hopeisissa kyljissä.*” (IM, 161–162.)

Anoreksian uhka toteutuu, kun sen vaarallisuutta symboloivat hait saartavat Julian: ”TI 5.7. 19:19 // [--] *Äiti repii mua kukkamekosta, niin, että kukat kuihtuu rypyiksi sen käsiin. Mä ajelehdin pitkin meren pohjaa enkä hengitä enää. Ne näykkii mun varpaita ja sormenpäitä, suolavesi kirvelee verisiä haavoja. Mä makaan sängyllä horteessa jäsenet irti musta. [--]*” (IM, 167.) Julia on heikossa kunnossa, ja hän lopettaa hengittämisen meriallegoriassa eli kuolee. Kuitenkaan hän ei kuole fiktion sisällä, sillä hän jatkaa kerrontaansa. Pikemminkin meriallegoriassa kuoleminen symboloi huonoa kuntoa.

Kerronnassa viitataan siihen, että lopullinen kuolema tulisi silloin, kun hait raatelevat: ”TI 2.8. 23:31 // [--] *Hait kuiskii mun korviin verisiä sanoja. Ne ovat valmiita. Ne odottaa vaan sitä hetkeä. [--]*” (IM, 176.) Anoreksian kuolemanuhka siis toteutuu, kun hait alkavat lähestyä. Merkinnässä, johon edellä esitetty meriallegoria sisältyy, Julia kieltäytyy syömästä lihomisenpelon vuoksi. Samoin kuin sairausprosessin paheneminen, näkyy myös paranemisen alkaminen meriallegoriassa:

TI 30.8. 21:00

[--] *Mä istun satamassa käsi kädessä, meri on sulaa hopeaa ja mä katson sitä sakeaa vettä ja haiden verisiä hampaita enkä halua enää. En halua kuolla. Mä haluan elää. Ja sinisessä hämärässä mä nään ne jo: kultaiset auringonsäteet tanssii syvyydessä kuin holvikirkon käytävillä. Mun kädessä on vohvelitötterö ja mulla on rauhallinen olo. Mun sydän lyö ja mä kuuntelen sen voimaa.*

(IM, 183.)

Julia on päättänyt, että haluaa selvittää anoreksiasta, mikä tulee esille sekä merikuvauksessa että siinä, että hän pitelee kädessään jäätelöä ja hänen sydämensä on vahva. Hän näkee haiden veriset hampaat, mutta ne eivät uhkaa häntä, koska hän on päättänyt haluavansa elää. Auringonsäteet ovat korvanneet kuunsäteet, ja auringonsäteiden tanssia verrataan tanssiin holvikirkon käytävillä. Vaikka aurinkoa pidetään usein maskuliinisena symbolina (Biedermann 1989, 29), on aurinko Södergranilla feminiininen ikuisen elämän antaja (Haapala 2005, 149).

Ehkä aurinko paljastaakin Julian tapauksessa naisellisuuden vahvat puolet, kun kuu on symboloinut negatiivista ja tukahdutettua naisellisuutta. Auringolla on myös lohduttava ja suorastaan äidillinen vaikutus, mikä on päinvastaista auringon tavanomaiselle merkitykselle miehisyyden symbolina ja jumaluuteen yhdistettävänä taivaankappaleena (Biedermann 1989, 29): ”[a]urinko silittää mun hiuksia, ja mä nukahdan” (IM, 38). Aurinko siis nukuttaa Julian ja se yhdistetään onnellisiin hetkiin toisin kuin meriallegorioissa esiintyvä kuu.

Anni Ketola on todennut pro gradu -tutkielmassaan, että syömishäiriöiset kuvaavat keskustelupalstoilla syömishäiriötä paikkana, jossa on huono näkyvyys, mikä kielentyy esimerkiksi pimeytenä tai sumuna. Edellistä tulkintaa auringonvalon positiivisesta merkityksestä syömishäiriön suhteen Julian kerronnassa tukevatkin Ketolan havainnot siitä, kuinka auringon paistaminen kuvaa parempi aikoja ilman syömishäiriötä. (Ketola 2008, 38–39.)

5.2 Musta veri

Värit ovat Julian kerronnassa suuressa osassa, sillä Julia kuvaa niitä käyttäen ihmisiä, miljöötä ja tunteitaan: ”[–] Täti Ruskea [opettaja] seisoo keskirivin reunassa ja hymyilee ruskeasti, sillä on ruskeankirjava leninki ja ruskeat terveyskengät [–]” (IM, 12). Ruskean värin toistumisesta syntyy heti vaikutelma siitä, millainen henkilö opettaja on: pitkästyttävä ja joukkoon sulautuva. Ruskean symbolinen merkitys siinä, että se on lähellä ”yksinkertaisia elämän tosiasioita” (Biedermann 1989, 311), kuvaakin hyvin sitä vaikutelmaa, mikä Täti Ruskeasta syntyy.

Ihanassa meressä musta väri alkaa saada erityisen paljon merkityksiä ja sen käyttö kerronnassa lisääntyy sairausprosessin edetessä. Mustalla värillä on negatiivisia konnotaatioita, joita kerronnassa hyödynnetään. Musta symboloi tietämättömyyttä tai tiedostamattomuutta (Biedermann 1989, 229), mikä sopii symboloimaan Julian anorektista käytöstä. Anoreksian psykologisista tulkintamalleista käsin voi siis tulkita, että koska Julia ei kykene käsittelemään aikuistumistaan ja siihen liittyviä pelkojaan, hän yrittää käsitellä niitä anorektisten käyttäytymismallien avulla. Musta veri ja vesi symboloivat siis siten Julian psyyken tiedostamatonta puolta, joka reagoi aikuistumiseen yrittämällä estää sen.

Vielä paremmin Julian anoreksian kuvauksiin sopii musta synkkyyteen, suruun ja pimeyteen vajoamisen värinä (Biedermann 1989, 229). Anoreksian kautta Julian mieli synkkenee ja hän kuvaa usein pimeyttä: hän ei kykene näkemään eteenpäin tulevaan. Mustan merkitys maallisen turhamaisuuden kieltämisenä (Biederman 1989, 230) sopii siihen, että anorektikko pyrkii puhdistautumaan ja kieltäytymään nautinnoista.

Luvussa 3 olen lyhyesti kuvannut *Ihanan meren* kerronnan kohtaa, jossa kolmessa päiväkirjamerkinnässä esiintyy sama kuvaus Julian päivien kulusta (IM, 120–124). Tämä katkelma osoittaa sen, kuinka anoreksia yksinkertaistaa Julian elämän ja hän toistaa samoja rituaaleja päivästä toiseen, toiston tässä tapauksessa ollessa singulatiivista ja identtistä keskenään. Kuitenkin tämä toisto rikkoutuu, kun merkintä toistetaan kolmannen kerran. Tällöin jakso jatkuu kuvaten edelleen toistoa Julian elämässä:

[--] Tammikuu häilyy mun ympärillä, enkä mä edes huomaa. Mustat päivät leijuu toistensa perässä kuin kuolevat joutsenet. Mä luen ja juoksen, punnitsen, opettelen ulkoa ja päästän pimeyden sisään hitaasti ja niin varmasti. Ulkona on pimeää ja sisällä sumuista, missään ei näe selvästi. [--] aina kun mä herään, mua odottaa uusi ohjelma, jokainen päivä on taltutettava, saatava suoritettua. Tää on taistelua, mulla ei ole valinnanvaraa.

(IM, 124.)

Mustat päivät kuvaavat päivien samankaltaisuutta ja sitä, kuinka synkkiä ne Julian mielestä ovat, sillä jokainen päivä täyttyy samoista rutiineista. Musta yhdistyy pimeyteen, jonka Julia kuvaa päästävänsä sisäänsä omasta päätöksestään. Tästä mustasta syntyy musta veri, jota Julia myöhemmin kuvaa anoreksian symbolina. Joutsen puhtauden ja kauneuden symbolina (Biedermann 1989, 94–94) kuvataan kuolevana, mikä tuo jälleen yhden vastakkainasettelun romaaniin: toisaalta Julia pyrkii anorektisella käytöksellä puhtauteen,

mutta silti hän kokee tuhoavansa sillä jotain puhdasta, ehkä itsensä, verratessaan päivien toistumista joutsenten kuolemaan.

Syötyään munkin Julian valtaa huono omatunto ja hänen on pakko lähteä lenkille: ”[--] Mä nousen yhtäkkiä pöydästä silmät mustina [--] (IM, 46). Anoreksia saa siis Julian toimimaan siten, että hän kokee huonoa omatuntoa syömisestä. Silmien mustuus symboloi tässä sitä, kuinka anoreksia valtaa Julian. Mustuus yhdistyy tässä nautinnoista kieltäytymiseen, sillä Julia ei pysty kieltäytymään herkusta, jonka vuoksi hänen silmänsä mustuvat, mikä viittaa yhtäkkiseen synkkyyteen vajoamiseen.

Kun Julia huomaa, että hänen anorektinen käytöksensä alkaa paljastua, hän kuvaa sitä kaiken romahtamisena. Musta nousee anoreksian symboliksi ja erityisesti se yhdistetään kahteen määritteeseen ”mustaan vereen” ja ”mustaan veteen”, joista molemmat esiintyvät seuraavassa katkelmassa:

PE 5.2. 21:15

[--]

Lumiset tiet, talot ja metsät rullaa ohitse ja mä tuijotan niitä tyhjänä. Mä tiedän, että jotain on särkynyt, että koko tätä rakennelmaa pitkään yksin kantanut korsi on naksautunut poikki, että nyt kaikki on irti, mustat vedet virtaa vapaana minne ne haluaa, silmiin, sydämiin ja sieluihin. On alkanut pelon aika, kauhun kausi, eikä kukaan ole turvassa, kaikkein vähiten minä. Sillä mä olen tän kaiken keskellä, mun rinnassa on musta kylmyyden lähde ja siitä pulppuaa mustaa verta meidän kaikkien päälle. Ja mä tiedän, että se tahtoo mut kokonaan, koko voiman, koko ruumiin, koko elämän, kunnes on vain kuihtunut nahka ja sammuneet silmät. Eikä musta edes tunnu miltään.

(IM, 127–128.)

Mustien vesien virtaaminen vapaana kuvaa Julian kykenemättömyyttä hallita anoreksiaa. Julia ei ole turvassa mustalta vedeltä, mihin mielenkiintoisen jännitteen muodostaa se, että Julia kuvaa lähdeettä, joka on hänen rinnassaan. Lähteestä kumpuaa mustaa verta, joka ilmeisesti myös symboloi anoreksiaa ja sen ottamista valtaansa. On siis musta veri ja musta vesi, jotka molemmat kuvaavat anoreksiaa samassa tarkoituksessa. Lisäksi Julia itse on mustan veren lähde, sillä hän on anorektikko. Musta veri on ikään kuin hänen sisässään. Mustan veren ja veden päämääränä on tappa Julia, mihin lainauksen loppu viittaa.

Julia kokee olevansa voimaton mustan veren ja veden pyörteissä: hänestä ei tunnu miltään. Hän on siis antautunut anoreksialle ja suhtautuu siihen ristiriitaisesti: toisaalta se on osa häntä mutta toisaalta se aiheuttaa tuskaa. Tässä tulee esille Anne Puurosen esittämä ajatus anoreksiasta elämäntapana (Puuronen 2004, 190–192).

Sama idea siitä, että musta veri on osa Juliaa, tulee esiin seuraavassa virkkeessä: ”[j]a jossain taas musta veri valuu musta tähän mustaan yöhön, tähän taloon ja tähän elämään” (IM, 134). Julia on siis taas mustan veren lähde, joka saastuttaa muun ympäristön. Tämä kuvaa sitä, kuinka hänen anoreksiansa vaikuttaa koko perheen elämään ja kuinka hän katsoo ympäristöään anoreksiansa värittämänä. Musta veri on siis kuin saastunutta verta, ja samalla kun Julia yrittää puhdistautua anoreksiansa avulla, hänen verensä saastuu, mistä syntyy jännite romaaniin. Toisto korostaa mustan värin merkitystä, kun ”musta” toistetaan kahdesti: musta veri ja musta yö. Tämän lisäksi hyödynnetään jälleen homonymiaa, jonka minä-pronominin puhekielinen muoto ”mä” taivutettuna elatiivimuotoon saa aikaan: ”musta”. Se, että Julia käyttää tätä muotoa itsestään eikä yleiskielistä ”minusta”, korostaa Julian ”mustuutta”.

Kun Julian äidille alkaa paljastua tyttären anoreksia, alkaa musta veri näkyä hänenkin silmistään: ”[--] Äidin silmissä mä nään sen mustasta pulppuavan veren ja pelon ajan. Ne on syvällä sen silmissä, syvemmällä kuin me tajutaan ja ne on tulta ja verta, kylmää ja kuolemaa. [--]” (IM, 136–137.) Tämä vahvistaa tulkintaa mustasta verestä anoreksian symbolina. Musta veri yhdistetään pelon aikaan eli siihen, kuinka anoreksia tuo mukanaan huolta ja pelkoa niin äidille ja Julialle kuin muulle perheelle. Siihen yhdistetään myös muita negatiivisia määreitä, jotka ovat kaikki tuhon ja uhan kuvauksia ja joita romaanissa käsitellään useasti: tuli, veri, kylmä ja kuolema. Tämä musta veri äidin silmissä toistuu useasti romaanissa kuvaamassa äidin huolta ja pelkoa tyttären tilasta. Musta veri ja vesi toistuvat erityisen vahvasti seuraavassa katkelmassa, jossa Julian äiti on löytänyt ruuat, jotka Julia on jättänyt syömättä ja piilottanut roskakoriin:

PE 4.3. 19:34

[--]

Mä kuuntelen äidin uikutusta ja tunnustelen tummien, veristen vesien liikkeitä minussa. Äiti syöksyy aallon mukana sisään, ja kun se katsoo mua, sen silmät on mustat. Mustat pelosta, kauhusta, vihasta ja tästä mustasta verestä.

– Mitä sä oikeen teet, Julia, mitä sä teet, mitä sä, mitä?

Sanat putoilee tyhjään enkä mä vastaa. Me molemmat tiedetään eikä sanat enää auta. Se on mussa, se on saanut mut, mä olen sen. Musta vesi juoksee jo mun veressä ja läikkyy pitsisen ihon alla tummana ja ihanana. [--]

(IM, 139.)

Katkelmassa esitetään se, että musta vesi on kaiken alku ja se on myrkyttänyt Julian veren: ”musta vesi juoksee jo mun veressä” (IM, 139). Musta vesi on siis anoreksia, joka tartuttaa värinsä vereen, kun Julia sairastuu. Luvussa 5.1 olen tulkinnut meren allegorisuutta, joka myös yhdistyy tähän mustan veden ja veren kuvaukseen. Julia muun muassa kuvaa: ”[m]ä olen juossut liian pitkälle mustan veren mustaan mereen” (IM, 156). Musta meri on siis mustaa verta, ja se kuvaa sitä, kuinka anoreksia täyttää Julian elämän: sitä on mereksi asti. Julia kuvaa anoreksian olevan lähtöisin hänestä, mutta koska se on suuri kuin meri sitä on mahdotonta vastustaa. Aivan kuin kursivoidussa meriallegoriassa sanotaan: ”[e]i merta voi vihata, ei sitä voi unohtaa” (esim. IM, 7).

Julia on antautunut anoreksialle eli mustalle vedelle: ”se on saanut mut, mä olen sen” (IM, 139). Anoreksia on siis ”se”, jolloin se on personifioitu: se on konkreettinen elollinen asia, jolle Julia voi antautua ja Julia myös pitää anoreksiasta ainakin osin, koska kuvaa sitä ihanaksi. Personifikaatio esiintyy myös seuraavassa katkelmassa:

[--] Mä päästän sen sisään, mustat sormet verisuonien verkostoihin, kylmät kädet keuhkojen ympärille. Mustaa verta valuu mun päälle, loputtomasti, niin, että kaikki peittyy siihen kylmään turvaan. Mä päätän, että tästä eteenpäin en enää luisu täältä pois. Mä jään tänne. Kotiin. Mun on pakko laihtua.

(IM, 149.)

Anoreksia levittyy Juliaan vallaten hänen verisuonensa ja kuin se kuristaisi Juliaa: ”kylmät kädet keuhkojen ympärille”. Vaikka sairautta kuvataankin näin uhkaavasti, toisaalta se kuvataan myös kodiksi, johon Julia jää omasta päätöksestään. Vertaus kotiin ja sinne jäämiseen yhdistetään selvästi anoreksiaan viimeisessä lauseessa: ”mun on pakko laihtua”.

Musta alkaa saada muita sävyjä silloin, kun Julia alkaa ymmärtää, millainen hänen terveydentilansa on: ”MA 8.8. 15:40 // Jossain joku huutaa. Ja mustassa on punaisen sävyjä. Mun käsissä on verta ja vesi on mustempi... Kuka? Kuka tämän teki? Kuka kuristi elämän kukan niin veriseksi ja yksinäiseksi, ettei huutoja enää kuule? [--]” (IM, 178.) Veri ei ole enää kokonaan anoreksiasta saastunutta eli mustaa, vaan siinä näkyy myös punaista.

Södergranin *Dikter*-kokoelmassa punainen symboloi naisellista verta, seksuaalivietettä, sisäistä muutosvoimaa ja kauneuden maailmassa elämistä (Haapala 2005, 432). Veren vähittäinen muuttuminen voi *Ihanan meren* kontekstissa merkitä sitä, että Julian elämään alkaa tulla näitä Södergranin punaisen symboliikalle ominaisia piirteitä: Naisellinen veri voi merkitä kuukautisia, jotka voivat Julialla taas alkaa, jos hänen painonsa nousee. Samoin tällöin hänen seksuaalinen halunsa voi palata. Sisäinen muutosvoima viittaisi siihen, että punaisen värin palattua vereen Julialla on voimaa parantua ja löytää iloa elämästä, mihin voi yhdistää kauneuden maailmassa elämisen.

Kuitenkin katkelmassa vesi on vielä mustaa, mikä edustaa anoreksian olemassaoloa. Toisaalta katkelmassa viitataan siihen, että Julia on itse syyllinen omaan tilaansa, koska hänen kätensä ovat veriset kuin syyllisen. Kuitenkin hän etsii syyllistä tapahtumille eikä hän tunnista sitä, että se, joka huutaa apua, onkin hän itse: ”[j]ossain joku huutaa”. Heywood on kuvannutkin anoreksiaa puhtaana itsensä uhraamisena, jossa on uhri, mutta jossa syyllistä ei voi löytää (Heywood 1996, 22). Juliakin on uhrannut itsensä ja on uhri, mutta yrittää silti etsiä syyllistä.

5.3 Ruoka ei ole ravintoa vaan heikkous

”[--] Musta tuntuu yhtäkkiä, että mun suussa pyörivässä pantterikarkissa on ihan liikaa sokeria, että se valuu mun sisään ja kerääntyy läskiksi mun ihon alle [--]” (IM, 32), kuvaa Julia tunteitaan. Ruoka ei ole Julialle yksi elämisen edellytyksistä, vaan se on paha ja saastuttava asia ja näin ollen syöminen ei ole suotavaa. Olen aiemmin sivunnut ruuan käsittelyä *Ihanassa meressä* listojen ja niukkuuden näkökulmasta. Tässä luvussa tarkastelen niitä merkityksiä, joita Julia antaa ruualle ja syömiselle.

Ruoka on Julialle vakava ja konkreettinen uhka, mikä tulee esiin jo edellisessä romaanilainauksessa: sokeri voi hänen mukaansa valua kehon sisään ja muuttua siellä rasvaksi heti karkin syömisen jälkeen. Syöminen aiheuttaa syyllisyyttä, sillä Julia ajattelee, että syömisen, jopa yhden karkin, vaikutukset ovat heti näkyvissä. Syyllisyyden ja ajatuksen karkin uhkaavuudesta saa aikaan keskustelu koulukavereiden kanssa: Eräs tytöistä, Tiina, kertoo itseään kehuun vähentäneensä karkkien syömistä ja syövänsä juureksia niiden tilalta. Hän myös paheksuu toista ryhmän tyttöä, joka kertoo karkkien

sijaan syövänsä pähkinöitä ja rusinoita, sillä Tiinan mielestä ne eivät ole yhtään parempi vaihtoehto karkkeihin verrattuna sisältäessään runsaasti piilorasvaa.

Tyttöjen keskustelu on tyypillinen esimerkki laihdutuspuheesta, josta on tullut yleinen sosiaalisen vuorovaikutuksen muoto. Laihdutuspuheessa keskustellaan laihduttamisesta, mikä osaltaan rakentaa vartalon muokkaamisen tarpeellisuuden ajatusta sekä pitää sitä yllä. (Harjunen & Kyrölä 2007, 306.) Tytöt keskustelevat esimerkissä siitä, kuinka makeaa ruokaa tulisi välttää ja antavat toisilleen malleja siitä, kuinka karkkien syömisen voi korvata. Tämä keskustelu muiden vastaavanlaisten ohessa antaa Julialle erään mallin siitä, millainen on oikeanlainen ruumis ja millainen syöminen on hyväksyttävää. Tämän lisäksi laihdutuspuhetta voi kuulla laajemmassa yhteiskunnallisessa keskustelussa (Harjunen ym. 2007, 306): Juliaan vaikuttavat kavereiden ja perheen sisäisten keskustelujen lisäksi media, esimerkiksi naistenlehtien antama malli laihduttamisesta, musiikkivideoiden hoikat naiset ja Madonnan kaltaiset pop-tähdet.

Syöminen on Julialle päätös eli hän ajattelee, että hän voi itse täysin hallinnoida syömistään. Kuitenkaan ei voi ajatella, että hän tekisi päätöksensä täysin itsenäisesti, sillä hän kuvaa sen pakolliseksi:

PE 13.11. 18:16

Mä oon päättäny, etten syö enää karkkia. Enkä pullaa. Enkä keksejä. Enkä mitään makeeta lihottavaa. Mun on pakko. Mä en voi enää jatkaa näin. Mä syön ihan liikaa kaikkea kakkaa. Mä ryhdistäydyn. Illalla mä lähden lenkille ja juoksen kovaa, mä oon voimakas ja mä jaksan. Kukaan ei voi pysäyttää mua.

(IM, 34.)

Lainauksessa Julia kertoo lopettavansa kaiken sokeripitoisen syömisen: karkin, pullan, keksien, kaiken ”makean lihottavan”. Ilmauksessa Julia samastaa makean ja lihottavan toisiinsa, jolloin kaikki makea on lihottavaa eli syötäväksi sopimatonta. Samoin Puuronen on havainnut tutkimuksessaan, kuinka sokeri ja lihominen yhdistyvät toisiinsa syömishäiriöisten ajatuksissa: sokerin lisääminen kaakaoon merkitsee lihomista (Puuronen 2004, 197).

Aiemman lainauksen (IM, 32) jälkeen kerronnassa ei ole tapahtunut mitään, mikä selittäisi Julian melko yhtäkkisen päätöksen lopettaa makean syöminen. Näin ollen voi päätellä, että

joko kerronnassa on aukko, minkä vuoksi ei selviä, miksi Julia on juuri nyt tullut päätökseensä ja mitä hän tarkoittaa pakolla, tai aiemmin käyty keskustelu ystävien kanssa on saanut Julian tulemaan päätökseen välttää sokeria.

Julia kokee syövänsä liian paljon makeaa, jota hän kuvaa ”kakaksi”. Hän kuvaakin makean syömisen lopettamista ryhdistäytymisenä ja kokee päätöksestään voimaantumista. Tämä tulee esille siinä, että hän ajattelee lenkillä juoksevasa nopeaa ja jaksavansa. ”Kukaan ei voi pysäyttää mua” (IM, 34) kuvaa Julian tunnetta siitä, että hallinnoimalla syömistään hän nousee muiden yläpuolelle, muita vahvemmasiksi.

5.3.1 Elävää ravintoa?

Kuvatessaan ruokaa Julia käyttää usein personifikaatiota: ”[--] Mä katson uunin ikkunasta kuumuudessa paisuvia miehiä ja naisia ja niiden valtavia sydämiä” (IM, 87). Julia kuvaa piparkakkuja miehinä ja naisina, ja piparkakkusydämet hän mieltää naisten ja miesten sydämiksi. Sydämen symboliikka on laaja, ja se voi merkitä muun muassa ihmisen sisintä (Biedermann 1989, 361). Jos piparkakkunaisilla ja -miehillä on sydän, he ovat siis kuin ihmisiä.

Se, millä tavoin Julia personifioi ruuan, riippuu ruuan laadusta ja siitä, kokeeko Julia itsellään olevan valtaa suhteessa siihen. Valmistaessaan ruokaa Julia kokee voivansa hallita sitä, se ei uhkaa häntä samalla tavalla kuin esimerkiksi se ruoka, jota hänelle tarjotaan. Hän on tällöin ”niskan päällä”:

KE 30.3. 15:58

[--] Mua hymyilyttää, mä tiedän, että kaikki on hyvin, että aurinko on jo korkealla ja koulupäiviä on jäljellä enää 44, että mä olen laihtunut ja varmaan laihdun vielä enemmänkin.

Sisällä mä kaivan äidin ruokaresepteistä esiin pikkupullien kuvat ja kohta mä jo sekoitan valkosta aavikkoa pölähtelevistä jauhoista, kuivahiivasta ja kananmunakeitaista. Aurinko naureskelee mun vinoille korvapuustijonoille ja pitkin peltiä valuvalle keltuaispurolle. Uuni hönkii kuumaa hengitystään mun kasvoille, kun pullat työntyy sen suuhun. [--] Ja mä odotan. Pullat paisuu ja turpoaa ja jos mä haluan mä voin polttaa ne mustaksi kiveksi.

(IM, 142–143.)

Merkinnän alussa Julia ei syö äitinsä valmiiksi tekemää päivällistä, vaan piilottaa sen roskakoriin. Tämä ruuasta kieltäytyminen saa Julian hyvälle tuulelle: ruoka ja syöminen siis vaikuttavat Julian mielialoihin. Hän suorastaan voimaantuu siitä, ettei syö hänelle tarkoitettua ruokaa, ja hän päättää leipoa. Pullan leipominen kuvataan usein kulttuurissamme, muun muassa mainonnassa, onnellisena ja seesteisenä tapahtumana: esimerkiksi äiti leipoo viikonloppuna pullaa ja koko perhe kokoontuu syömään niitä. Samalla tavalla Julian onnellisuus kulminoituu pullien leipomiseen, vaikkei hän itse syökään niitä. Nimenomaan tämä saa Julian hyvälle tuulelle: hän on se, joka kykenee kieltäytymään houkuttelevista pullista.

Julian itse valmistamat pullat eivät olekaan hyökkääviä tai vaarallisia, kuten ruoka yleensä, koska hän voi tehdä niille mitä haluaa. Leipomistapahtumaa kuvataan positiivisin kielikuvin, kuten ”keltuaispuro”, ja uuni personifoidaan, kun ”pullat työntyvät sen suuhun” (IM, 143). Julialla on kuitenkin mahdollisuus tuhota pullat ja muuttaa ne elottomiksi: ”ja jos mä haluan mä voin polttaa ne mustaksi kiveksi” (IM, 143).

Samoin Julia kokee tyytyväisyyttä valmistaessaan kalapataa ja personifioi samalla elottomat ruokailuvälineet kunnioittamaan tapahtumaa: ”MA 29.2. 17:23 // Mä katson uunissa hikoilevaa kalapataa rasvasta likasen ikkunan läpi [--] Mä nostan kuuman lasipadan uunista ja istutan sen keskelle pöytää, kun astia-armeija tekee kunniaa. [--]” (IM, 137.) Ruuan valmistaminen on Julialle kuin leikki, jossa sekä ruoka että siihen liittyvät ilmiöt, asiat ja esineet heräävät eloon hänen leikitovereikseen. Anorektikoille ominaista ovatkin kiinnostus ja halu ruuanlaittoon, vaikkei hän itse haluakaan syödä valmistamaansa ruokaa.

Toisin kuin edellä esitetyissä esimerkeissä *Ihanassa meressä* ruoka kuvataan usein inhoa herättävänä ja uhkaavana. Ruoka, sen tarjoaminen ja syöminen saavat Julian välittömästi pahoinvoivaksi, sekä henkisesti että fyysisesti:

[--] Mun päässä huutaa raivoava omatuntokuoro, kun mä haukkaan Mummon sokerista ja rasvasta kiiltävää munkkia. Se on lämmin ja makea, rapisee hampaita vasten ja sulaa kielellä. Mummo kertoo bussimatkasta ja säästä pohjoisessa, mä mietin montako minuuttia mun pitää juosta, että saan tän munkin ulos. Mun sormet kiiltää rasvasina ja mulla on paha olo. Mä haluaisin lähteä ulos kylmään ja juoksemaan tän lämmön ja löysän itsestäni ulos. Mummo selittää, mutta mä en kuule muuta kuin tän huudon pääni sisässä. Miks mä söin sen, mä oon ihan hullu, mähän

olin päättänyt, mä oon hullu, mun on pakko lähteä ulos nyt, heti, nyt. Mä nousem yhtäkkiä pöydästä silmät mustina. [--]

(IM, 46.)

Edellisessä katkelmassa munkin syöminen aiheuttaa Julialle voimakasta mielipahaa ja itsesyytöksiä, mutta toisaalta sitä kuvataan positiivisesti (”lämmin”, ”makea”, ”sulaa kielellä”), jos verrataan siihen, kuinka negatiivisesti Julia kuvaa ruokaa myöhemmin romaanissa. Liikunnan tarkoituksena on estää se, että munkki lihottaisi Juliaa. Vaikuttaa siltä, että juokseminen poistaisi munkin kokonaisuuden hänen kehostaan, kun hän kertoo miettivänsä, kuinka paljon pitää juosta saadakseen munkin ”ulos”. Katkelmassa toistuu itsesyytöksiä korostavasti lause ”mä oon hullu”, ja ”nyt, heti, nyt” toistaa kolme kertaa ajatuksen siitä, että Julian täytyy päästää liikkumaan välittömästi.

Usein ruuan personifointi näkyy siten, että Julia kuvaa niiden ruumiinosia tai elimiä. Näin ruoka siis tulee konkreettisesti eläväksi – erityisesti liha, joka aiemmin on elävää ollutkin. Deborah Lupton kuvaa teoksessaan *Food, the body and the self* (1996) punaisen lihan assosioituvan maskuliiniseksi, kun taas vaalea kananliha mielletään naiselliseksi (Lupton 1996, 104). Liha siis merkitsee joko maskuliinisuutta tai feminiinisyttä. Kun Julia ei syö lihaa, hän erottautuu sukupuolisuuden määritteistä: lihansyönnin perusteella häntä ei voi nimittää naiseksi eikä mieheksi.

Kuvaukset, joissa käytetään ruuasta personifikaatioita, kuvaavat Julian tunteita ruokaa kohtaan, kun hän kuvaa ruokaa inhoa herättävillä määreillä. Tällä tavoin Julian on myös helpompi olla syömättä: jos ruuasta ajattelee negatiivisesti, ei sitä varmaankaan tee mieli syödä. Deborah Lupton nimittääkin ruokaa ihmiskehon kuolevaisuuden metonymiaksi. Tämän metonymian avulla hän selittää sen, miksi ruoka aiheuttaa ristiriitaisia tunteita: toisaalta ruoka on välttämätöntä ja tuottaa mielihyvää, mutta toisaalta se uhkaa saastuttaa kehon. (Lupton 1996, 3.)

Julia kokee ruuan saastuttavan puolen vahvana eikä ruoka tuota hänelle mielihyvää. Vaikka ruoka onkin elämisen eilinehto, Julia yrittää irrottautua anorektisella käytöksellään tästä ruuan funktiosta. Näin ollen ruuan negatiivinen puoli korostuu ja ruoka alkaa merkitä vain negatiivisia asioita, joita korostetaan inhoa herättävin mielikuvin.

Esimerkiksi mummon kanssa ruokaostoksilla Julia kuvaa jauhelihaa seuraavasti: ”[--] Mä tuijottelen hetken vaaleanpunaisia ja syvänruskeita eläintensisuksia ennen kuin pyydän jauhelihat [--] (IM, 50). Muutenkin jauheliha ja siitä tehdyt ruuat ovat aineksia, jotka saavat hyvin paljon negatiivisia mainintoja. Ehkä jauhelihan suikalemainen ulkonäkö on omiaan kääntymään inhoa herättäväksi. Julia muun muassa kuvaa katselevansa lihamurekkeen vaaleanruskeita sisuksia (IM, 47).

LA 2.4. 15:21

[--]

Viineri makaa löysänä mun lautasella vatsa auki ja suolet pihalla. Punaista solulimaa kuivuneen sappinesteen seassa. Se on pitkä ja täynnä kurkkuun tarttuvia rasvakuituja. [--] Pöytä pyörii mun ympärillä viinerikarusellina, ja kahvinhaju valuu pitkin valkoista ihoa. [--] Hitaasti mä nään, miten mun sormet repii viineristä repaleisia lihapaloja ja työntää ne kuivaan suuhun. [--] Palat katoaa suuhun ja mun täytyy pitää kättä suun edessä, ettei verinen mössö syöksy ulos Pirkon kukkaliinalle ja harmaille kasvoille. – Aurinko paistaa vinerin ruskeella iholla, ja mä pyyhin keijuservetillä poskista verisiä muruja.

(IM, 145–146.)

Edellä lainatussa katkelmassa viinerin syöminen vertautuu lähes kannibalismiin, mitä korostaa lopun ristiriitainen ja ironinenkin kuva, jossa Julia pyyhkii lapsenomaisella keijuservetillä verisiä muruja. Viinerissä on lihallisuuden ja elollisuuden merkkejä: siinä on verta ja sillä on iho. Iho elimenä viittaa ihmisyyteen, sillä eläimellä sanotaan yleensä olevan nahka. Viinerissä olevaa sokerikuorrutetta ja vaniljakiisseliä Julia kuvaa punaiseksi solulimaksi ja kuivuneeksi sappinesteeksi. Sen ruumis on siis ikään kuin valmiiksi aukaistu ja se on näin valmis hänen nautittavakseen.

Tilanne, jossa Julia tietää, että hänen tulisi syödä viineri, aiheuttaa hänelle sekavan ja pahoinvoivan olotilan, mikä näkyy pöydän vertaamisena viinerikaruselliin sekä kahvinhajun valumisena pitkin Julian valkoista ihoa – tumma, likaisenvärinen kahvi ikään kuin yrittää värjätä Julian puhtaanvalkoisen ihon. Nämä mielikuvat, jotka Julia yhdistää ruokaan, tekevät syömisen hänelle hyvin vaikeaksi ja epämiellyttäväksi. Hänen omat ajatuksensa siis muuttavat syömisen lähes mahdottomaksi toiminnoksi, mikä ylläpitää ja edistää anorektisen käyttäytymisen merkittävintä tekijää eli syömättömyyttä.

5.3.2 Ruoka on sosiaalinen pakko

Erityisen negatiivisesti, suorastaan inhorealistically, ruoka esitetään seuraavassa katkelmassa, jossa ruuan kuvaus yhdistyy laajempaan anorektiseen kontekstiin:

SU 1.5. 12:12

[--] Liisa kaataa mun lautaselle ruskeeta kastiketta ja hymyilee kanaemona. Lihapalat istuskelee löysinä liejussaan ja perunamuussi on voista pehmeää.

[--]

Keijo hohottelee lihavuorensa takaa ja ryyppää kylmää maitoa päälle. Kaikki toistuu taas eikä ikinä lopu. Ja koko maailma lähtee pyörimään Keijon hohotuksen tahdissa. Se pyörii ja pyörii eikä pysähdy koskaan. Mä survon serpentiinit ja lihakastikkeet ilmapalloihin ja työnnän ihmisten päät niihin niin, että ne tukehtuu omaan paskaansa ja tippaleivät ja simarusinat työntyy nauhana niiden korvista ulos. Kaikki sekoittuu paskaseks liejuks, maidot, lihakokkareet, auringot, kevätviinerit ja hyvätapaiset keskustelut, kravatit, viikset ja kukikkaat esiliinat. Vittu mä vihaan teitä kaikkia! Mä vihaan teitä! Mä huudan ja sekotan, nauran ja vihaan niin paljon. Perunamuussia ja voiklönttejä, paistettuja Liisa-paloja ja valkosta läskiä. Mä tapan teidät, kuristan ja raatelen. Te tukehduitte vielä omaan paskaanne. Ja mä vaan nauran. Mä vihaan. Vihaan teitä.

(IM, 152–153.)

Useassa kohdassa *Ihanaa merta* toistuu sama ajatus siitä, että sosiaalisessa tilanteessa Julian on syötävä, vaikkei hän haluaisikaan, sillä se on perinteinen osa vuorovaikutusta. Sukulaiset ja ystävät tapaavat usein kahviloissa tai jommankumman osapuolen luona kahvitellen. Julia ei halua osallistua tällaiseen vuorovaikutukseen, ja sosiaalinen konteksti yrittää siis estää häntä toteuttamasta anorektista syömättömyyden ihannetta. Edellä lainatussa katkelmassa Julia havaitsee sen, että sosiaalisessa kontekstissa hänen tulisi syödä. Tämä aiheuttaa vahvan tunnevyöryn, jossa hän paljastaa tuhoamisajatuksiaan.

Julia kuvaa toistuvuutta: ” [--] Kaikki toistuu taas eikä ikinä lopu. [--] Se pyörii ja pyörii eikä pysähdy koskaan.” (IM, 152.) Nämä sekä sanatasoiset että iteratiiviset toistonjaksot kuvaavat pääasiassa sitä, kuinka samat sosiaaliset roolit ja -tilanteet toistuvat. Miehenrooli, jota Keijo esittää katkelmassa, on hohottaa miehekkäästi ja olla palveltavana, kun taas naisen kuuluu palvella miestä ja perhettään muun muassa valmistamalla ruokaa. Maidolla on vahva feminiininen konnotaatio (Lupton 1996, 104), ja kun Keijo ”ryyppää kylmää maitoa” hänen voi ajatella ottavan yliotteen naisesta: hän ottaa vallan naisesta nauttimalla ruoka-ainetta, joka symboloi naiseutta. Palveleva ja alistuva naisenrooli tulee katkelmassa

esille Liisan avulla. Ruoka ja sen valmistaminen yhdistyvät siis naiseuteen, jonka Julia kokee negatiivisesti.

Ihmisyteen yhdistyy myös uloste, kun Julia kuvaa työntävänsä ihmisten päät ilmapalloihin ja heidän tukehtuvan ”omaan paskaansa” (IM, 152–153). Samaa kuvastoa Julia käyttää, kun hän sekoittaa ”paskaseks liejuks” sen, mikä hänen mielestään on negatiivista: ruuan; naiset, joiden metonymiana on esiliina; miehet, joiden metonymiana toimivat kravatti ja viikset sekä sosiaaliset tilanteet, joihin on tietty kaava. Julia myös uhkaa ihmisiä ja nostaa itsensä muiden yläpuolelle: hän voi tappaa ja raadella, mutta silti vain nauraa. Hän ei kuulu niihin ihmisiin, jotka yhdistyvät ulosteeseen, sillä hän on erilainen, koska ei syö, mikä vähentää olennaisesti ulostamisen tarvetta. Julia käyttää persoonapronominia ”te”, jolla hän tuskin viittaa suoranaisesti päiväkirjansa lukijoihin, vaan niihin ihmisiin, joita hän on aiemmin kuvannut.

Ruokaan yhdistetään negatiivisia adjektiiveja: perunamuusi on pehmeää, lihapalat ovat löysiä ja lihavuoren voi tulkita kuvaavan sekä Keijon ulkomuotoa että lihakastiketta hänen lautasellaan. Syömällä ruokaa Julia muuttuisi samanlaiseksi sen kanssa: pehmeäksi ja löysäksi. Koska Julia ei syö, hän erottuu ”tavallisista ihmisistä” eli ”teistä”, jotka tarvitsevat ruokaa elääkseen.

5.3.3 Turvallinen mutta ei koskaan hyvä ruoka

On olemassa muutamia ruokia, joita Julia voi syödä pieniä määriä ilman, että hän tuntisi syyllisyyttä. Näille ruuilla on ominaista vähärasvaisuus ja -energisyys. Omena kuvataan Julian näkökulmasta syötäväksi ja siitä käytetään positiivisia ilmauksia. Se voi korvata Julialle kokonaisen aterian tai se on yritys tyydyttää nälkä vähällä energialla ja näin siirtää ruokailua pidemmälle: ” – Julia, tossa on tota jauheliuhakeittoa, voisit sitä vaikka lämmittää itselles. // Mä näen edessäni rasvaisen liemen ja siinä lilluvat lihanmurut. Mä en voi syödä sitä. Kun äiti ei katso, mä otan omenan ja lukkiudun omaan huoneeseen musan alueen kanssa. [--] ” (IM, 79–80.) Katkelmassa hyvä ruoka voittaa pahan ruuan, kun Julia valitsee jauheliuhakeiton sijasta omenan syötäväkseen.

Omenakaan ei ole ruoka, jota Julia saisi syödä milloin tahansa: ” [--] Mä värisen ja lasken tunteja seuraavaan omena ja kiinankaaliannokseen. Mäkin haluaisin sukeltaa siihen lämpimänsiniseen unelmaan, kesään ja kermajäätelöihin, olla täysi ja todellinen. [--]” (IM, 156.) Vaikka omena on vähäenergistä ruokaa ja Julia on nälkäinen, hän ei anna itselleen lupaa syödä sitä, vaan noudattaa laatimiaan anoreksiasääntöjä siitä, milloin ja mitä hän saa syödä. Omena ei kuitenkaan ole enää yhtä kuin onnellisuus tai laihuus, kuten on ollut aiemmin, vaan Julia haaveilee siitä, että voisi syödä kermajäätelöä. Omena muuttuikin kermajäätelön vastakohtaksi: kun kermajäätelö edustaa täyttä ja todellista, on omenan syöminen tyhjää ja epätodellista. Yllättäen ja päinvastoin kuin usein aiemmin Julia haluaisikin syödä epäterveellistä ruokaa, jotta kokisi itsensä eläväksi. Herkuttelu on siis osa ”normaalista elämää” ja vuorovaikutusta, johon Julia ei koe enää kuuluvansa. Kermajäätelö kuvaa myös vahvasti naiseutta: se on hedelmällisen kuohkeaa ja se tarjotaan yleensä naisellisen pyöreässä muodossa, minkä lisäksi se on valmistettu maidosta (Lupton 1996, 104). Näin ollen se, että Julia alkaa haluta kermajäätelöä, kuvaa myös sallivampaa suhtautumista omaan naiseuteen.

Omenan symboliikkaan sopii hyvin se, että vaikka se kuvataan usein positiivisena, viitataan *Ihanassa meressä* myös siihen, kuinka se symboloi pahuutta: ” [--] Mä kaivan hedelmäkoriasta punasen, myrkystä kiiltävän jouluomenan [--]” (IM, 99). Biedermannin mukaan omenaa on eroottisessa kontekstissa verrattu rintoihin sekä sen hedelmäkotaa naisen häpyyn (Biedermann 1989, 250). Laihduttamalla Julia haluaa päästä eroon naisellisuudestaan, mikä tulee esiin useassa kontekstissa.¹⁸ Näin se, että omena viittaa naisen seksuaalisuuteen on Julian näkökulmasta negatiivista. Samalla, kun omena on kevyt ja terveellinen, se on myös myrkyllinen symbolisuutensa ja myrkyä sisältävän kuorensa vuoksi. Julia tietää, että omena on myrkyllinen, mutta silti hän ottaa omenan syötäväkseen, jolloin keveys ja terveellisyys nousevat etusijalle myrkyllisyyteen nähden.

Kuitenkin merkittävin omenasymboliikka liittyy kristinuskoon, tarkemmin paratiisiin omena. Omena symboloi syntiä, johon erityisesti sen makeus houkuttelee. (Biedermann 1989, 250–251.) Punaiset omenat kiiltelevät todellisuudessakin usein säilöntäaineista, mutta tämän lisäksi myrkyllisyys voi siis viitata Raamattuun johtavaan ajatukseen omenan syntisyydestä. Julialle syöminen on synti, jota juuri omenan syöminen korostaa. Vaikka

¹⁸ ks. luku 5.4.

omena onkin terveellinen ruoka, se silti tekee Julian olon toisinaan huonoksi: ” [--] Omena turpoaa vatsassa ja oksettaa mua, mä tunnen itseni raskaaksi ja likaiseksi. [--]” (IM, 115).

Turvalliselle ruualle on usein leimaavaa sen mauttomuus: ”[--] Mä lusikoin mautonta jogurtia tyhjään mahaan ja selailen ilmaisjakelulehteä. [--]” (IM, 61). Ruoka ei siis tuota Julialle nautintoa maullaan. Maku on ruuan tunnusomainen merkki, mutta Julian syömästä ruuasta se puuttuu. Ruuan hyvä maku saa haluamaan ruokaa lisää, joten koska Julian syövä ruoka ei maistu, tämä riskitekijä poistuu.

Jukurtti mainitaan usein mauttomana ruoka-aineena, ja sen lisäksi se on Julialle helppo syötävä:

[--] Nälkä repii vatsaa, mutta mä luen vielä hissan lomaläksyn ja ruotsin sanat ennen kuin otan jääkaapista kevytjogurtin ja raejuustoa. Jogurtti maistuu kielellä kylmältä silkiltä ja liukuu vaivattomasti kurkun punaisia tunneleita pitkin vatsaan. Mä kuuntelen sen hiljaisuutta ja tunnen, miten sen 45 kaloria vaimentaa vatsassa riehuvan nälän, mutta jättää silti keveyden jäseniin, vatsaan ja poskiin. [--]
(IM, 133.)

Jukurtissa yhdistyy kaksi ruuan hyvää puolta: se on vähäkalorista mutta silti täyttää vatsan. Sen maku vertautuu kylmään silkkiin, joka on vertauskuvana tuttu useista mainoksista; jogurtia kuvataan usein silkinpehmeäksi. Julia kuvaa jukurtin hiljaisuutta eli ruualla voi olla ääni. Hiljaisuudellaankin jukurtti voi kuitenkin vaimentaa, sillä se ”vaimentaa nälän”. Vaikka se täyttääkin Julian ilmeisen pienen vatsalaukun, se ei tee oloa raskaaksi, kuten useat negatiivisessa merkityksessä mainitut ruuat.

Kun Julian vanhemmat puuttuvat tyttärensä syömiseen huhtikuussa eli romaanin loppupuolella, alkaa Julia käydä toistuvasti ravintoterapeutilla. Hän tekee Julialle ruokalistoja ja yrittää saada tämän syömään, jotta painon putoaminen loppuisi. Julia kuuntelee ja hymyilee kuuliaisena, muttei koskaan toimita ruokalistoja äidillensä. Kun Julia saadaan kiinni tästä toiminnasta, jonka avulla hän yrittää ylläpitää anorektista käyttäytymistään ja laihtua yhä enemmän, hän joutuu sairaalahoitoon. Vaikka ulkoisesti näyttääkin siltä, että anoreksia alkaa heikentää otettaan, on todellisuus toisenlainen:

TI 12.7. 13:53

Mä istun yksin omassa huoneessa ja syön. Keitto on punaruskeaa ja kuumaa. Sen maku on voimakas ja täyttää koko suun. Mä nielen ja pakotan ajatukset

mykkäkouluun. Lusikka nousee ja lentää taas, auto tulee sur rur rur, ja kenelles tää on, äidin lusikka ja isän, hyvä tyttö, noin sitä pitää. [--] Kukaan ei voi nähdä mua tässä, löysänä ja likaisena, alistuneena.

(IM, 171–172.)

Paranemisprosessi voi alkaa vasta sitten, kun Julia ei enää näe ruokaa vihollisenaan tai likaisena. Hän kykenee katkelmassa syömään vaivalloisesti ja keittoa kuvataan neutraaleilla adjektiiveilla. Ironisestikin hän kuvaa sitä, kuinka hänen tulee opetella syömään kuin pienen lapsen. Vaikka hän syö, merkittävää on se, että hän kokee alistuneensa ja olevansa likainen, jolloin ajatukset ovat ristiriidassa toiminnan kanssa. Tämä paljastaakin sen, että paraneminen on vasta alkamassa ja Julialla on suuri riski palata noudattamaan samoja anorektisia malleja kuin aiemmin.

Seuraava Julian merkintä paljastaakin tämän todeksi, sillä hän ei todellisuudessa liho, vaan juo vettä ja pitää taskuissaan kiviä punnitusten aikana. Tästä ilmenee se, kuinka anoreksian paranemisprosessi onkin pääosin kiinni omien ajatusmallien muuttumisesta. Vasta aivan romaanin lopussa tulee esille se, kuinka Julia alkaa olla sallivampi itseään kohtaan, mikä on positiivista paranemisprosessin kannalta: ”Mun kädessä on vohvelitötterö ja mulla on rauhallinen olo” (IM, 183). Aiemmin Julia on haaveillut siitä, että voisi olla kuin muut, ”todellinen”, ja syödä jäätelöä. Nyt Julian haave on alkamassa toteutua, kun Julia pystyy olemaan rauhallinen, vaikka hänen kädessään on jäätelö, jota hän mitä ilmeisimmin myös syö. Aiemmin tällainen tilanne olisi lietsonut Julian paniikkiin.

5.4 Paha ja saastainen naiseus

5.4.1 Naisen velvollisuudet

Anoreksia tulkitaan usein nuoren tytön yritykseksi kontrolloida naiseksi kasvavaa ruumistaan, sillä muuttuminen työstä aikuiseksi naiseksi näyttäytyy pelottavana ja epähaluttavana.¹⁹ Yksilön ajatellaan jakautuvan kahteen osaan: hänessä on keho ja henki. Anoreksiassa kielletään tämä kaksinaisuus ja yritetään nousta kehon yläpuolelle, koska keho mielletään naiselliseksi. Naiseus on passiivisuutta, lihavuutta ja pehmeyttä, joten se ei ole tavoiteltavaa. Heywood vertaakin naista mustaan aukkoon, joka ei toisaalta ole mitään

¹⁹ Ks. esim. Marttunen & Kaltiala-Heino 2007, 606.

mutta joka imaisee minkä tahansa sisäänsä, jos se tulee liian lähelle. Kuitenkin laiha keho on miesmäinen, jolloin sen mielletään pystyvän samaan kuin miesten kehon, minkä vuoksi se on tavoiteltava. (Heywood 1996, 67, 165.)

Myös Julia *Ihanassa meressä* ottaa vahvasti kantaa naiseuteen ja kuvaa naisia hyvin negatiivisessa valossa. Kuten Hanna Mikkolakin gradussaan toteaa (Mikkola 2008, 53), Julia näkee naisen yleensä heikkona ja alistavana eikä näe lähellä olevien naisten vahvoja puolia. Naisen ääni on heikko mutta miehen vahva: ”[--] Miesten puhe on maan tummaa kuminaa ja naisten kuiskaukset kuivia sadepilviä erämaassa [--]” (IM, 145). Metafora, jossa miesten puhe yhdistetään maan kuminaan, kuvaa miehen vahvuutta: mies on maa ja kaiken alku. Naisen puhe on puolestaan turhaa, sillä kuivat sadepilvet eivät auta ravitsemaan erämaata.

Varsinkin kouluympäristö asettaa paineita tytöille, jotka ovat kasvamassa naisiksi. Useaan kertaan romaanissa tulee esille se, kuinka naiseksi kasvaminen tarkoittaa lihomista, joka kuvataan negatiivisesti. Rasva mielletään yhdeksi tärkeimmistä naiseuden määrittäjistä (Heywood 1996, 120), ja tätä ideaa Juliallekin korostetaan: kun kasvaa naiseksi, liho. Naiseksi kasvaminen ja lihominen alkavat näyttäytyä tuomiona, jonka jo romaanin alussa terveydenhoitaja lausuu: ” – 165 senttiä, 48 kiloa, se on kyllä aika vähän, mutta kyllä se paino siitä nousee ajan myötä, [--]” (IM, 7). Ajatus siitä, että tytöt alkavat väistämättä lihoa ja se, kuinka naiseuteen kuuluu alinomainen painontarkkailu ja laihduttaminen, tulee esille erityisesti liikunnanopettajan puheista:

TI 20.10. 8:21

– Viisitoistavuotiaan tytön energiantarve alkaa jo laskea, että teidänkin kannattaisi jo unohtaa kaiken maailman karkit ja munkit ja miettiä vähän niitä naisen linjoja, vai mitä Kiki? Ei sitä kannata kerätä mitään turhia laskeja sinne pyllyn ympärille tai reisiin, pojatkin tykkää kun on hoikka ja linjakas, vai mitä tytöt?

[--]

– Menkkapäivinäkään ei kannata sortua suklaan mussutukseen, tekee vaikka mieluummin muutamia jumppaliikkeitä, niin tulee hyvä olo. Ja liikaa suolaa ei sitten myöskään pidä mässätä, me tytöt kun ollaan tällaisia turpoamiseen taipuvaisia, niinhän. [--] Ahola katselee meitä jotenkin noitamaisen tyytyväisesti.

(IM, 20–21.)

Yhdeksäsluokkalaiset tytöt ovat siis Aholan, liikunnanopettajan, mielestä siinä iässä, että lihominen alkaa, jos he eivät muuta ruokailutapojaan. Hänen puhetapansa on tuomitseva ja hän latelee tuomionsa lihomisesta ja käskyjä, joita noudattamalla tämän kohtalon voi

välttää. Hän puhuu myös poikien suulla: ”pojatkin tykkää kun on hoikka ja linjakas” (IM, 20). Naisen tehtävä on siis miellyttää miestä, mikä ilmenee siten, että nainen pitää kehonsa hoikkana. Tuntuu kuin Ahola opettaisi naiseutta: naiseus on lihomista ja jatkuvaa painontarkkailua, jonka kanssa on elettävä 15-vuotiaasta kuolemaan saakka. Hän luettelee samoja ohjeita kuin naistenlehdet korostaen, ettei minkäänlaisia heikkouksia sallita, ei edes ”menkkapäivinä”. Kuin nostattaakseen ryhmähenkeä ja odottaen, että tytöt ovat hänen kanssaan samaa mieltä, hän puhuttelee heitä: ”vai mitä tytöt?” (IM, 20). Naisena hän siis osoittaa hyväksyvänsä naisiin kohdistuvat stereotyyppit ja odotukset.

Huhtala kuvaa nuortenkirjallisuudessa olevan vallalla ajatuksen siitä, että jos tyttö lihoo, se on tragedia, koska lihavan tytön kanssa ei kukaan halua viettää aikaa (Huhtala 2006, 16). Samaa ajatusta Aholakin implikoi, ja osoittaa kerran sanansa suoraan Kikille, jolloin on selvää, että erityisesti hänellä olisi korjattavaa ruokailu- ja liikuntatottumuksissaan tai muuten juuri häntä koskettaa tytoistä ensiksi lihomisen tragedia. Merkinnän päättävä virke: ”Ahola katsoo meitä jotenkin noitamaisen tyytyväisesti” (IM, 21), yhdistää naiseuden ja noituuden toisiinsa. Ahola aikuisena naisena on siis kuin noita, joka opettaa nuorille tytöille naiseuden malleja: kasvaessaan tytöt siis tulevat noitamaisiksi kuin Ahola katkelmassa.

Ikä ja naiseksi kasvaminen tuovan Julian ajatuksissa myös muita velvollisuuksia kuin oman kehon vahtimisen:

SU 25.10. 22:56

[--]

Kello naksuu ja mä käännän kylkeä. Miksi mä en saa unta? Miksi? Miksi mä en saa unta? Jos mä en nyt nukahda, mä olen huomenna kuollut ja kaikki hajoaa. Mun on pakko nukahtaa. [--]

Olkkarissa telkka sammutetaan, ja mun sisällä alkaa paniikki nousta. Mä tiedän nyt, etten saa unta koko yönä, että olen yksin. Mä haluaisin alkaa itkeä niin kuin pienenä, itkeä niin kovaa, että lopulta äiti tulee ja silittää. Mutta mä olen viisitoista, eikä ne enää välitä.

[--]

(IM, 27.)

Katkelmassa tulee esille se, kuinka Julia vielä tarvitsisi hellyyttä ja turvaa, mutta kuinka hän samalla kokee, ettei ole enää oikeutettu siihen: hän on jo viisitoista eikä siksi voi pyytää äitiä pitämään seuraa, kun hän makaa unettomana sängyssä. Julia kokee myös paineita nukahtamisesta, mikä näkyy sanatasoisena toistona, kun hän toistaa kysymystä:

”Miksi mä en saa unta?” (IM, 27). Toisto tuottaa paniikinomaisen tunnelman ja Julian ajatuksissa uneton yö tarkoittaakin kaiken hajoamista eli ellei hän nuku yhtenä yönä, on seuraavana päivänä kaikki pilalla. Teini-ikäisen tytön yksinäisyys näkyy katkelmassa: Julia kokee, ettei hän saa keneltäkään apua eikä ole ketään, keneltä hän voisi edes apua pyytää.

Myös Julian isä osoittaa keskellä vanhempien välistä riitaa sen, että Julia on alkanut kasvaa aikuiseksi eikä ole enää lapsi. Isän ja perheen lapsien on pitänyt lähteä luistelemaan yhdessä, mutta kun vanhemmat alkavat riidellä kotitöistä, isä toteaa: ”Tulkaas nyt pojat, jätetään noi ämmät tänne keskenään mäkättämään” (IM, 66). Julian kuvaus kertoo sen, mitä hän ajattelee aikuistumisesta: ”Mä en enää ole isän tyttö, mä olen ämmä. Mä mäkätän. // Enkä mä enää koskaan ole yhtä arvokas kuin mun veljet. // [--] Mä katson mun äidin vetisiä silmiä, ja se ärsyttää mua enemmän kuin koskaan ennen. [--] Mä näen meidät eteisen peilistä: miten typeriltä, pieniltä ja heikoilta me näytetään, niin mitättömiltä.” (IM, 66–67.) Julia kokee itsensä ämmäksi, koska isä suuttuneena kutsuu sekä äitiä että Juliaa tällä nimellä. Ämmänä oleminen merkitsee myös sitä, ettei hän ole yhtä arvokas kuin veljensä sekä sitä, että hän on typerä, pieni ja heikko. Nämä naisille ominaisiksi osoitetut määritteet toistuvatkin läpi romaanin.

Henna Saunala pitää isän osuutta suurena Julian sairastumisessa anoreksiaan, ja hän nostaa erityisen tärkeälle osalle edellä kuvatun vanhempien riidan. Muutenkin naisen aseman heikkous saa Julian sairastumaan anoreksiaan. (Saunala 2002 44–46, 51.) Vaikka itsekin pidän ympäristön viestejä naiseudesta merkittävinä syinä Julian anoreksiaan ja erityisesti siihen, kuinka Julia reagoi naiseuteensa, ei mielestäni voi tehdä suoraa päätelmää siitä, että Julian isä olisi merkittävin yksittäinen aiheuttaja anoreksialle. Pikemminkin naisten roolit ja yleinen naiselle asetettu sosiaalinen asema nousevat tärkeiksi tekijöiksi, kuten Saunalakin toteaa. Kuitenkin lähiympäristön lisäksi tähän liittyy kiinteästi kulttuuri ja media, jotka vaikuttavat omalta osaltaan Julian ajatteluun. Samoin kouluympäristön merkitys on laihdutuspuheineen mielestäni suurempi kuin Saunalan mielestä.²⁰

Tämä naisen alemmuus mieheen nähden osoitetaan jo alussa intertekstuaalisesti lainaamalla pop-tähti Madonnan haastattelua vuodelta 1993: ” –*What is a girl? – The opposite of a boy. – How can you tell if a girl is a girl? – You’re a girl if everybody looks*

²⁰ ks. Saunala 2002, 47.

down on you.”²¹ (IM, 6.) Madonnan vastaukset osoittavat sen, kuinka hänenkin mukaansa nainen nähdään aina miestä alempana ja kuinka nainen on toinen eli se, jota verrataan miehiin. Hänen voi ajatella allekirjoittavan samat ajatukset Julian kanssa siitä, kuinka naiseuden raamit ovat tiukat ja ahtaat.

Susan Bordo on kuvannut teoksessaan *Unbearable weight. Feminism, western culture and the body* (2003) Madonnan olevan nainen, joka ei ole suostunut asettumaan patriarkaalisen katseen alle. Hän ei myöskään ole välittänyt siitä, että hänet voidaan tuomita. Toisaalta hän on tähteyden alkuajoista alkanut mukautua naiseuden muotteihin. (Bordo 2003, 268.) Kuitenkin keskeistä hänen esittämässään naiskuvassa on se, että hän on saavuttanut ja tehnyt paljon sellaista, jonka ajatellaan olevan vain miehille sallittua.

5.4.2 Sukupuolistereotyyppien noudattaminen

Julia stereotyyppisoi sekä naiset että miehet: miehet osoittavat naisen alemman aseman muun muassa nauraen heille pilkkaavasti ja naiset alistuvat hoitaen kotia ja laittamalla ruokaa. *Ihanassa meressä* kuvataan usein ruokapöytäkeskusteluja, joissa seurueen miehet puhuvat voimakkaalla äänellä politiikasta tai tekniikasta ja naiset keskustelevat toisilleen kuiskimalla kodistaan ja perheestään sekä ruuanlaitosta. Miehet voivat avoimesti nauraa naisille, mutta miehille ei koskaan naureta – ellei hänellä ole stereotyyppisen naismaisia piirteitä:

[--]

– Mites teillä on muuten mennyt sen uuden auton kanssa, hyvinkö on rullannut?

– Kyllä, joo, mä hankin siihen nyt ne erilliset ilmatyynytkin, että ei tuu mitään yllätyksiä, kun ton Pirkon kanssa ei koskaan tiedä...

Reijo nauraa ruskeisiin viiksiinsä ja Pirkko läpsäyttää sitä leikkisästi reiteen. [--]

– Kyllä se taitaa kuule silleen olla, vai mitä Lauri, että siihen autoiluun tarvitaan vähän tuhdinpaa tavaraa tonne jalkojen väliin...

– Toi on just tuommonen tyypillinen miesten asenne, kyllähän naisetkin voi olla ihan hyviä kuskeja, ihan niin kuin miehetkin voi olla hyviä kokkeja tai ompelijoita.

Isä nostaa olutlasinsa Reijon lasia vasten:

– Naiskuskeille, kuule – vai otettaisko mieluummin niille miesompelijoille? Reijo räiskähtää rasvanauruun.

[--]

(IM, 40.)

²¹ Kursivointi lähdeoteoksessa.

Katkelmassa esitetään keskustelu naisten ajotaidoista ja se ajatus, ettei nainen voi ajaa yhtä hyvin autoa kuin mies. Miehet ajattelevat, että nainen on väistämättä huono kuski ja pilkkaavat naisen esittämää näkemystä siitä, ettei sukupuoli voi määrittää taitoja. Julian lähipiirin miehiä määrittävät usein ulkonäöllisesti viikset, jotka nousevat miehuuden symboliksi (Rautiainen 2007, 41). Hän kuvaa viiksiä rasvaisiksi ja nyt rasvaisuus näkyy naurun kuvauksessa: ”Reijo räiskähtää rasvanauruun” (IM, 40). Hän kuvaa naurua verbillä, joka yhdistää usein rasvaan, sillä sen sanotaan usein räiskähtelevän, jolloin räiskähtely toistaa rasvaisuuden idean. Rasva on Julian näkökulmasta ehdottomasti negatiivinen piirre – liittyy se sitten ruokaan tai miehiin.

Hyvin vahvaksi miehen stereotypiaksi muodostuu isoisä, joka pilkkaa vaimoan ja vähättelee hänen taitojaan muun muassa silloin, kun isoäidiltä kysytään kuulumisia: ”[--] No, mitäs nyt tuollainen vanha höperö, eihän se usein edes tiedä, mikä päivä on, vastaa isoisä [--]” (IM, 104). Isoisällä on siis oikeus vastata vaimonsa puolesta ja pilkata häntä avoimesti. Tämä oikeus ja isoisän luonteenpiirre selittyvät Julialle sukupuolesta käsin. Vaikka Julia näkee toisenlaiset miehen ja naisen mallit, kun kerronnassa kuvataan äidin siskoa ja hänen miestänsä, joka leipoo ja hoitaa kotia, hän jättää tämän mallin täysin huomiotta eikä kommentoi sitä millään tavalla.

Se naiseus, joka Julialle näyttäytyy ruuanlaittamisena ja miesten edessä vaikenemisena, ei selvästi ole hänen mielestään tavoittelemisen arvoista. Hän haluaa tulla naiseksi, joka on kaunis ja eteerinen:

LA 28.11. 04:14

Kauniit naiset tanssii pimeässä vedessä, niiden kasvot loistaa hämärässä ja ne hymyilee valkoisilla hampailla toisilleen. Mä katson niiden pitkiä valkoisia jäseniä ja vaaleita harsoja niiden lanteilla. Mä yritän koskea niitä, puhua, huutaa, mutta ne vain hymyilee. Sitten mä käännyin, ja siinä onkin mummo ja äiti, ne hymyilee myös, niiden kasvot on kuluneet ja haaleat.

(IM, 52.)

Katkelma on merkitty yöaikaan alkaneeksi ja on unta, vaikkei sitä olekaan kursivoitu –kursiivi on omistettu meriallegorialle. Julia asettaa kaksi naisenmallia vastakkain: kauniit naiset edustavat toista naiseutta, kun taas toisenlaista naiseutta edustavat äiti ja mummo, joiden naiseus ei ole tavoittelemisen arvoista. Kauniiden naisten kasvot loistavat

hämärässä, mikä tuo mieleen Julian hieman aiemmin kuvaamat lehtien kiiltävät naiset (IM, 49). Kauniit naiset kuvataan toistuvasti valkoisina – heillä on vaaleat hampaat ja jäsenet ja he ovat pukeutuneet vaaleisiin harsoihin. Valkoinen symboloi viattomuutta, synnittömyyttä ja puhtautta (Biedermann 1989, 393), jollaisina unen naisetkin näyttäytyvät – heitä eivät määritä kuluneet ja haaleat kasvot kuten äitiä ja mummoa. Julia yrittää selvästi tavoitella kohti kauniiden naisten naiseutta yrittämällä huutaa ja puhua heille sekä koskea heitä, mutta hän ei saa heihin kontaktia. Äidin ja mummon ilmestyminen tuo mieleen jopa painajaisen, kun Julia kääntyy ja näkeekin heidät hyvin arkisina verrattuna unen kauniisiin naisiin.

Julia näkee unta myös miehistä, jossa kulminoituvat ne piirteet, jotka hän miehiin yhdistää: ”SU 6.12. 04:14 // Viiksimiehet nauraa. Ne hohottaa ja hohottaa ja hohotus kasvaa. Se muuttuu huudoksi ja huuto karjunnaksi. Ne karjuu ja nauraa, ja niiden hampaat on veriset.” (IM, 68.) Jos naisia kuvaavassa unessa oli havaittavissa viittauksia unen muuttumisesta painajaiseksi, ovat painajaiselementit vielä vahvemmin läsnä tässä unessa: miesten nauru ja veriset hampaat muodostavat selvän uhan. Miesten nauru on kuin sitä naurua, jota aiemmin Reijo ja Julian isä, Lauri, ovat nauraneet päivällispöydässä: nauru kuitenkin kasvaa koko ajan, jota Julia kuvaa toistaen samoja ilmaisuja uudelleen, kuten verbiä hohottaa ja substantiivina hohotus. Aiemmin Julia on seurannut, kuinka miehet nauravat vaimoilleen, mutta ehkä unen uhka muodostuukin siitä, että nyt miehet nauravatkin Julialle.

5.4.3 Naisen arvottomuus ja turhuus

Anorektisella käytöksellään Julia yrittää kieltää naiseutensa: hävittämällä näkyvät naiselliset piirteet kehostaan hän yrittää poistaa naiseuden itsestään. Rautiainen kuvaa Julian vihan kohdistuvan naisen vanhanaikaisiin rooleihin (Rautiainen 2007, 28–29). Hän alkaa suorastaan vihata naisia ja naiseutta:

[--] Mä vihaan naisia. Vihaan. Vihaan niiden lämpimiä selluliittireisiä ja paidan alta pilkottavia rintaliivinvaitoja, vihaan niiden avuttomuutta ja olematonta huumorintajua, niiden ruokareseptejä, vauvalässytystä ja synnytysjuttuja. Missä vitussa on niiden arvokkuus, itsekunnioitus, elämä ja vapaus! Mä vihaan. Mä vihaan niin paljon. Mä vannon itselleni, etten koskaan tuu tollaseks, että mä teen itsestäni androgyynin, nuoren pojan tai lihaksikkaan enkelin, että mä vaikka tapan itseni ennemmin kuin rupean naiseksi. Heikoks piipittäjäks, suu auki ripsiä maalaavaks permanenttipääks,

miesten nauratettavaks sihteeriköks ja vastuuta pakoilevaks, verta vuotavaks huokailijaks. Vittu! [--]

(IM, 125.)

Julia ei ole ennen kiroillut, mutta nyt hän vahvistaa lopussa sanomaansa kirosanalla – tämä kuvaa sitä, kuinka hänen luonteensa muuttuu anoreksian myötä yhä kauemmas siitä kiltistä tytöstä, joksi hänet on aiemmin mielletty. Kiroilu on kuin kapinaa naiseutta vastaan. On selvää, ettei Julia koe itseään naiseksi, sillä hän käyttää naisista pronominia ”ne”. Naisuus on myös vaihtoehto, johon voi itse vaikuttaa, sillä hän käyttää ilmaisua ”ruveta naiseksi”.

Anorektikko tavoittelee neutriutta: hän ei halua olla nainen eikä mies (Puuronen 2004, 107). Tämän ajatuksen Juliakin kielentää, kun vannoo, ettei koskaan tule naiseksi. Parempi vaihtoehto kuin olla nainen on Julian mielestä olla nuori poika. Mikkola selittää vaihtoehdon paremmuuden sillä, että pojan asema on naista parempi (Mikkola 2008, 53). Tämä pojan aseman arvokkuushan näkyi aiemmin jo Julian reaktiosta siihen, kun isä kutsui häntä ja äitiään ämmiksi (IM, 66–67).

Nuori poika ei ole Julian ainoa vaihtoehto naiseudelle, vaan myös lihaksikas enkeli on hänelle haluttava tapa elää. Lihaksikas enkeli on selvästi yliluonnollinen olomuoto, ja siinä yhdistyvät kaksi Julian pyrkimystä, jotka saavat hänet käyttäytymään anorektisesti: halu olla jotain yliluonnollista eli enemmän kuin ”tavallinen nainen” sekä lihaksikkudessa esiintyy pyrkimys kehon vahvuuteen. Lihaksikas enkeli on siis ulkomuotonsa vuoksi vielä tavallista enkeli parempi ollessaan vahvempi.

Kaikista vahvin ilmaisu naiseutta vastaan on se, että Julian mielestä kuolemakin on parempi vaihtoehto kuin elää naisena: ”mä vaikka tapan itseni ennemmin kuin rupean naiseksi” (IM, 125). Kuitenkin laihuuteen pyrkiminen tulkitaan usein myös kauneusihanteiden noudattamisena ja painostaminen laihuuteen naisen kontrollointina (Hesse-Biber 1996, 40). Julia kokee laihduttamisen kuitenkin päinvastoin, sillä laihuutensa kautta hän pyrkii kritisoimaan naiseutta ja taistelemaan kapeita naisen rooleja vastaan.

Myös Edith Södergranin teoksissa toistuu idea neutrista, joten *Ihana meri* yhdistyy myös tässä kontekstissa Södergranin runouteen. Sukupuolettomuus tulee esille erityisesti runossa ”Vierge moderne”, joka alkaa säkeellä ”Minä en ole nainen, olen neutri”. Säkeen tulkitaan tarkoittavan modernia naiseutta irtiottona ”tavalliseen” naiseuteen. Neutrius mahdollistaa

sen, että runon minä voi pitää etäisyyden kaikkeen käsittelemäänsä ja että hänellä on vapaus muuttaa niitä määreitä, joita sukupuoli asettaa. (Haapala 2005, 369–370.) Samaanhan Juliakin pyrkii sillä, että hän haluaa tuhota naiseutensa: hän ei halua tavallinen nainen, vaan hän haluaa olla enemmän, mitä lihaksikas enkelikin symboloi. Lihaksikasta enkeliä eivät kahlitse naiseuden normit.

Samantapainen purkauksenomainen vihanosoitus naiseudelle kuin se, joka on aiemmin luvussa lainattu (IM, 125), toistuu myöhemmin romaanissa. Molemmille yhteistä on kuvauksen niukkuus ja lyhyys sekä luettelomainen rakenne, jossa esitetään naiseuden huonoja puolia. Tämä myöhemmin romaanissa esiintyvä naiseuden kuvaus esittää muun muassa naiseuden sosiaalisia ja historiallisia puolia:

[--] tuhansia vuosia täynnä häpeää, alistumista ja kipua. Mä nään hymyileviä kotiaitejä, kuiskivia huoria, halpoja meikkejä, korsettiliivejä ja katkaistuja kylkiluita. [--] Jossain miljoonat vaimot kiljuu tuskaa iho verillä, vartalo hakattuna ja alistuneet silmät pelosta ja kadonneesta rakkaudesta pimeinä. [--] Pedofiilit kajoaa taas viattomiin ja isän raiskaamat pikkutyöt vapisee vaaleanpunaisissa lastenhuoneissa. [--] Mä nään äidin ja mummon, Liisan, Tiinan ja mut ja me veistetään sormemme irti miestemme kunniaksi, poltetaan ruumiimme niiden syliin. [--] Mä palan roviolla hiukset noituudesta punaisena ja kuulen, miten mun veljet nauraa mun isän äänellä ja kaikki jatkuu eikä koskaan lopu. Vapaus, veljeys ja tasa-arvo, veri valuu ja rinnat riippuu löysinä sydämen päällä. Mä olen syntynyt tähän. Tämä minulle on annettu. Kaikki on jo valmiiksi pilalla. Mä tiedän, etten voi enää jatkaa, että kaikki on ohi, että mä palan enkä enää palaa.

(IM, 169–171.)

Yllä lyhennetyt katkelman pituus kokonaisuudessaan on reilut kaksi sivua ja siinä luetellaan naiseuden eri puolia. Julia toistaa samaa ideaa naiseuden huonoudesta antaen sille monia esimerkkejä. Julia kuvaa sitä, kuinka naisia riistetään ja pahoinpidellään, ja kaikki tämä kuvataan kuin naisten kohtalona: ”[m]ä olen syntynyt tähän” (IM, 171). Naisen on siis määrä tulla kaltoin kohdelluksi eri tavoin, ja tätä ideaa Julia toistaa. Lause ”tämä minulle on annettu” (IM, 171) viittaa Raamattuun, jossa useassa kohdin käytetään samankaltaisia ilmauksia: ”Minulle, kaikista pyhistä halvimmalle, on annettu tämä armo: julistaa pakanoille evankeliumia Kristuksen tutkimattomasta rikkaudesta” (Raamattu, Paavalin kirje efesolaisille 3:8). Tämä kyseinen jae yhdistettynä Julian lausahdukseen muodostaa ajatuksen siitä, että Paavalilla on armo julistaa evankeliumia mutta Julialla naisena ei ole armoa, vaan hänelle on annettu vain naiseus.

Samoin lause voi viitata kastekäskeyn: ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti.” (Raamattu, Matt. 28:18–20) Raamatussa keskiössä olevat henkilöt ovat suurimmaksi osaksi miehiä ja miehen asema on korostettu. Kristillisessä kontekstissa nainen on nähty miestä alempana ja naista on verrattu muun muassa myrkylliseen käärmeeseen ja piruun (Hesse-Biber 1996, 34). Naisen pahuus johtuu muun muassa siitä, että keho on syntinen ja nainen yhdistetään kehoon: naisellinen keho on haluava mutta anorektinen keho ei halua (Heywood 1996, 89). Julian viittaus Raamatun teksteihin kritisoi ja ironisoi naisen asemaa: miehet ovat naisia arvokkaampia niin Raamatun maailmassa kuin nykyaikana. Kuitenkin Julia vihaa itsekin naiseutta ja pyrkii pakenemaan sitä anoreksiaansa: hänen kehonsa ei ole haluava, sillä hän on eliminoinut siitä naiseuden.

Raamatun ja Julian kerronnan yhteisen merkityksen lisäksi katkelmassa on myös toinen intertekstuaalinen viittaus. Julia lainaa suuren vallankumouksen tunnuslausetta ”vapaus, veljeys ja tasa-arvo”. Tämänkin intertekstuaalisen viittauksen tehtävä on sama kuin Raamattuun viittaamisen: se ironisoi ajatuksen oikeudenmukaisuudesta. Veljeys korostuu, kun Julia esittää tunnuslauseen sen jälkeen, kun on kuvannut palavansa roviolla ja veljiensä katsovan häntä: tunnuslause ja sen oikeudenmukaisuuden ajatus koskevat miehiä, ei naisia. Miehillä on oikeus saada hyvää ja tasapuolista kohtelua, mutta naiset kärsivät sukupuolensa vuoksi

Merkinnän loppu ”mä palan enkä enää palaa” (IM, 171) on kuin sanaleikki, jossa rinnastetaan alkusointuisesti verbimuodot ”palan” ja ”palaa”. Ensimmäinen tarkoittaa verbiä ”palaa” ja seuraava verbiä ”palata”. Näiden verbien toisto tuo mukaan homonymian mahdollisuuden.²² Katkelman päättävä verbimuoto ”palaa” on tulkittavissa kontekstinsa ulkopuolella joko verbinä ”palaa” tai verbinä ”palata”. Vaikka tässä merkitys on ”palata”, se säilyttää silti palamisen idean toistamalla tämänkin verbin.

Palaminen on siis keskeinen osa esitettyä katkelmaa, sillä siihen viitataan myös kun Julia kuvaa palavansa roviolla kuin noita. Naiseus on noitamaista ja pahaa. Samoin palamista

²² Homonymiasta luvussa 3 ja luvussa 5.1, jossa käsitellään sanoja ”jää” ja ”jäädä”.

kuvataan lauseessa: ”poltetaan ruumiimme niiden [miesten] syliin” (IM, 170). Itsensä polttaminen on siis uhrautumista: naiset tekevät itsestään polttouhreja. Palaminen liittyy läheisesti kehon hävittämiseen, joten käsittelenkin sitä lähemmin luvussa 5.5.

Kun Julian anoreksia pahenee, tulee äidin vahvuus yllättäen esille niin, että Juliakin huomaa sen:

TI 31.5. 14:12

[--] Mä näen, että se [äiti] on päättänyt, se on päättänyt herättää mut henkiin, kiskoa mun kylmän ruumiin haudasta ylös. Se näkee mut pehmeänä vauvana sen käsivarsilla kuusitoista vuotta sitten, [--]. Ja mä tiedän, että nyt se on valmis raatelemaan jokaisen joka astuu sen tielle. Sen silmissä välkehtii karhuäidin kynnet, valkoiset hampaat ja tiikerinaaraiden taisteluhuudot. [--]

(IM, 159.)

Naisen vahvuus tulee esille äitiytenä – piirteenä, joka edellyttää hedelmällisyyttä ja naisellisuutta eli niitä piirteitä, joita Julia on yrittänyt paeta anoreksian avulla. Myös äitiin yhdistyy yliluonnollisia ja eläimiin verrattavia piirteitä: raatelevat kynnet ja tiikerinaaraan huudot – hän on siis valmis suojelemaan lastaan kaikin keinoin. Nyt häneen yhdistyvät myös valkoiset hampaat eli määrite, jonka Julia aiemmin esitti unessaan valkoisista naisista ja joiden vastakohtana äiti esitettiin (IM, 52): äidin naiseus alkaakin siis näyttäytyä nyt myös haluttavana.

5.5 Helvetissä vai taivaassa? – Julian yliluonnollisuus- ja tuhoavuuuskuvitelmat

5.5.1 Niin kevyeksi ja puhtaaksi, että voi irrota maasta

Keho on ilmaisun väline, mikä korostuu veistotaiteessa (Brooks 1993, 280). Samalla tavoin anoreksian avulla pyritään ilmaisemaan itseä. Useissa tutkimuksissa, kuten Bordon (2003) ja Puurosen (2004), tulee esille ajatus siitä kuinka anorektikot tavoittelevat keveyttä ja puhtautta: laiha ruumis, joka ei ole saanut lähes yhtään ravintoa, on puhdas. Heywoodin mukaan anorektista logiikkaa kuvaavatkin sekä puhtaus että koskemattomuus, vahingoittumattomuus, varmuus, esteettisyys ja intellektuellisuus (Heywood 1996, 19). Nämä Heywoodin luettelemat adjektiivit yhdistettynä yhteen ihmiseen kuvaavat melkoista pyrkimystä yliluonnollisuuteen.

Bulimiam sairastanut Annukka kuvaa puhtautta *Siskonmakkaroissa*: ”Puhtautta on olla ajattelematta ruokaa ja sitä, mitä on ahminut. [--] Nälkäkramppi valkoisen keittiön lattialla ja vilu kesäpäivinä on erityisen puhdasta.” (Hakala 2009, 109.) Vaikka Annukka on sairastanut bulimiam eikä anoreksiam ja pyrkinyt sen avulla puhtauteen, hän nostaa anoreksian bulimiam puhtaammaksi elämäntavaksi, koska hän kuvaa anorektisia käyttäytymistapoja, vilua ja nälkäkramppia, erityisen puhtaina.

Laihtumalla pääsee kauemmaksi omasta naiseudestaan, mikä on anorektisen ajattelun näkökulmasta katsottuna loogista, sillä naiseus merkitsee anorektikoille likaisuutta ja rasvaa. Miehin keho on laiha, kova ja puhdas, kun taas naisellinen keho on pehmeä, lihava ja synkkä (Heywood 1996, 94). Miehin keho on siis sellainen, johon anorektikkokin pyrkii saavuttaakseen puhtauden. Neutrius on puhtautta, mikä tulee esille myös *Ihanan mereen* intertekstuaalisesti liittyvässä Södergranin runoudessa (Haapala 2005, 370).

Anoreksiansa avulla Julia yrittää irtautua itsestään ja kaikesta siitä, mitä hänen ”tavalliseen” elämäänsä kuuluu. Laihduttaminen saa hänet tuntemaan itsensä vahvaksi: hän ei tarvitse ravintoa eikä lepoa elääkseen – toisin kuin ”tavalliset ihmiset”. Anoreksiaan sairastuessaan Julia alkaa nähdä itsessään yliluonnollisia piirteitä, jotka ovat sekä positiivisia että negatiivisia. Nämä kuvitelmat ovat osa anorektista tekstiä, sillä ne esittävät sen, miten Julia suhtautuu itseensä ja kuinka hän ajattelee anoreksian nostavan hänet tavallisuuden yläpuolelle.

Itsensä näännyttämisen idea on se, että kun keho kutistuu, sielu kasvaa samalla uusiin ja suurempiin mittoihin. Keho ei ole siis osa itseä, vaan se on ylimääräinen, joka täytyy poistaa: näännytetty keho on osa identiteettiä ja mahdollistaa sielun olemisen. (Heywood 1996, 50–51.) Juliakin kokee laihduttamisen tärkeänä osana itseään ja siitä tulee hänelle erittäin tärkeä olemisen tapa. Sitä, kuinka sielu tuntuu kasvavan laihtuessa, kuvaavat hänen yliluonnollisuuskuvitelmansa: hän saa uusia voimia laihtuessaan.

Alussa liikunta on se toiminta, joka tuottaa Julialle todellisuudesta irtautumisen tunteen. Se, että lenkkeilyn kuvaukset alkavat toistua, osoittaa lenkkeilyn tärkeyden Julialle:

[--] Viisi kierrosta, 30 minuuttia, aerobista harjottelua, rasva palaa. Puut on mustia ja juuriin asti alastomia, vesilätäköissä on jäinen kuori. Mun jalat lentää, ne vaan juoksee, vaikka pää sanoo, että pysähdytään jo. Soratie on kuin sokerisiroteltu, jääkukkasia hiekan seassa, mä lennän sen yläpuolella katulampun valopilvestä toiseen, jäisestä pimeydestä jäiseen pimeyteen. 35 minuuttia, mä pysähdyn, vaikka jalat haluaisi vieläkin karkuun. Mä kävelen ja kaikki hidastuu, yhtäkkiä kaikki on taas totta, tylsää ja tavallista. Mutta veri virtaa mussa, mä olen tehnyt sen, oon vahva. [--]
(IM, 44–45.)

Alussa Julia esittää sen, miksi liikunta on hänelle tärkeää: ”rasva palaa”. Liikunnan tarkoitus on siis laihtumisen maksimointi. Julia kuvaa jalkojensa toimintaa ikään kuin ne toimisivat hänestä itsestään erillisinä ja samalla niihin yhdistetään fantastisia elementtejä: ”jalat lentää” ja ”jalat haluaisi vieläkin karkuun” (IM, 44–45). Se, että jalat jaksavat juosta, vaikka Julian mieli sanoo muuta, kuvataan kuin ruumiin voittona sielusta. Samoin jalkojen lentäminen kuvaa keveyttä, johon anorektikko pyrkii: jalkojen lentäminen eli juokseminen kiihdyttää laihtumista, jolloin se keventää kehoa.

Kun Julia alkaa kävellä juoksemisen sijaan, hän kuvaa kaiken olevan ”totta, tylsää ja tavallista” eli juokseminen saa hänet irtautumaan arjestaan. Myös kielen kuvallisuuden lisääntyminen kuvaa arjesta irtautumista; Julia kuvaa muun muassa puiden alastomuutta ja vertaa soratien olevan kuin sokerisiroteltu. Kun käveleminen alkaa, kuvallisuus loppuu samalla. Hyvää oloa tuottaa kuitenkin se, että hän tuntee olevansa vahvasti elossa ja on tyytyväinen itseensä, mitä viimeinen virke veren virtaamisesta symboloi. Sama elossa olemisen ajatus, joka motivoi juoksemaan, tulee esiin myöhemminkin romaanissa, kun Julia kuvaa sitä, kuinka hän haluaa juosta aina vain pidemmälle: ”[--] Mä juoksen kunnes tuntuu, että keuhkot jäätyy ja suu kylpee veressä ja jatkan vielä sittenkin vähän. [--] Mun poskia kiristää ja varpaita palelee. Tunnen olevani vähän enemmän elossa. [--] (IM, 101.)

Koulu aiheuttaa Julialle suorituspaineita ja huolta: hän haluaa onnistua kaikessa mahdollisimman täydellisesti mutta kokee samalla suorittamisen hyvin raskaaksi. Kun joululoma alkaa, koulunkäynnin taakka helpottaa Julian hartioilta: ”[--] Me kävellään Heidin ja Tiinan kanssa kuin lumisella pilvellä, ilman reppua, vaihteeks kevyinä kuin lumihutaleet. [--] Aika on jotenkin raskasta, se ei enää liiku niin kuin ennen, se lainehtii meidän ympärillä kuin vesi jään alla, tuulen suojassa, talviunessa.” (IM, 84.) Kuitenkin Julia kokee ajan raskaaksi: hän ei koe sen kuluvan kuten ennen – ehkä siksi, että Julia yrittää itse estää ajan kulumista piiloutumalla anoreksiaan aikuistumiselta.

Sairastumisprosessin edetessä syömisen vähentäminen alkaa tuottaa liikunnan ohessa Julialle tyydytystä ja tunteen siitä, että hän on elossa. Pyrkiminen keveyteen tarkoittaa laihduttamista, johon Julia pyrkii liikkumalla ja vähentämällä syömistä. Julia on valmis näkemään nälkää päästäkseen tavoitteeseensa: ”[--] Mulla on hirvee nälkä. Tuntuu kuin vatsa olis vedetty sisään pieneksi nytyiksi, niin kuin sitä ei olis enää. [--]” (IM, 106.) Nälkä tuottaa tunteen vatsan olemattomuudesta, mitä vahvistaa se, että Julia tietää sen, että kun hän on usein nälkäinen, vatsa todella alkaa muuttua olemattomaksi. Vaikka nälkä tuottaakin epämiellyttävän olon, se myös tuottaa mielihyvää: ”[--] Mulla on kevyt ja raikas olo, puhdas [--]” (IM,107). Kehon vähetessä sielu tuntuu kasvavan, mikä näyttäytyy tahdon voittona ruumiista ja kuvaa sitä, kuinka laihuus on puhtautta (Bordo 2003, 147–148).

Vielä saman päiväkirjamerkinnän lopussa Julia on huomaavinaan sen, mitä nälässä oleminen on saanut aikaan: ”[--] Kun mä sitten myöhemmin kaivaudun omaan sänkyyn ja viileisiin lakanoihin, mä silitän mun vatsaa, tunnustelen, miten litteä se on. On se jo litteämpi kuin ennen, mutta vielä on löysää siinä pinnalla. Mun on vaan jatkettava sitkeesti, ei pidä antaa periksi. Luovuttaa ei saa.” (IM, 108.) Tulokset, jotka Julia ajattelee heti saavuttavansa, motivoivat häntä jatkamaan. ”Litteä” adjektiivia toistamalla hän vakuuttelee itselleen nälässä olemisen tuottavan tulosta. Hän myös toistelee kahdessa viimeisessä virkkeessä jatkamisen merkitystä ja sitä, kuinka luovuttaminen on kiellettyä, samalla tapaa kuin naistenlehdissä on tapana.

Keveys on siis keino saavuttaa puhtaus, joka usein vertautuu enkeleihin ja keijuihin. Sairaanhoidtaja kutsuukin anorektikoiden hoito-osastoa ”keijuprinsessojen tiputusosastoksi” (IM, 179). Puhtauteen pyrkimistä kuvataankin kokemustiedossa usein rituaalina eli siihen liitetään uskonnollisuus: ”Puhdistautumalla pääsee vapaaksi maallisista kahleista ja ylimaallisiin, kirkkaisiin mittoihin” (Hakala 2009, 125). Kun Julialta otetaan verikokeita, hän käyttää ihostaan metaforaa ”valkoinen morsiusiho” (IM, 168.) Hänen ihonsa ja hän itsekin kokonaisuutena on puhdas, viaton ja valkoinen kuin morsian.

Lihominen on saastumista, mikä kertoo sen, miksi lihomista on vältettävä. Pahinta, mitä Julialle voisi hänen omasta mielestään tapahtua, onkin se, että hän lihoisi. Silloin hän menettäisi kontrollin itseensä ja sen puhtauden tason, jonka hän on anorektisilla käytöstavoillaan saavuttanut. Kun Julia on joutunut alhaisen ruumiinpainon vuoksi hoitoon, hän kuvaa hoitohenkilökunnan ja vanhempiansa yrityksiä auttaa itseään saastuttamisena:

TI 26.7. 9:18

30 kg. Mä en kestä. Mä lihon. Mä lihon. Mä lihon. Mitä mä teen? Mitä mä voin tehdä? Ne saastuttaa mut, ne lihottaa mut, mun on pakko päästä pakoon, mitä mä voin tehdä? Vaa’an digitaalisilmät on punaiset ja ne tuijottaa mua tyytyväisinä, että saatiinpas sut, et päässytkään pakoon, vaikka luulit. Mä katson peiliin ja näen jo rasvakerroksen poskilla ja kaulassa. Se kuristaa mua, enkä mä voi tehdä mitään, se soljuu mussa, verisissä soluissa salaa ja niin hitaasti, ettei sitä edes huomaa.

Mua oksettaa, ällöttää ja pelottaa. Mulla on kuuma enkä mä tajua enää tätä. Mä en hallitse tätä enää, mä en hallitse. Ruumis seisoo peilissä kapinallisena ja kamalana. Se on mua vastaan, me ei olla enää yhtä. Se on rasvasolujen sylissä ja nauraa mulle. Mä revin itseäni kappaleiksi, veriseks läjäks kylppäriin lattialle, mutta mä olen vaan, mun ruumis on vaan ja painaa 30 kiloa.

(IM. 172–173.)

Sana- ja lausetasaisen toiston funktiona on jälleen ilmaista Julian paniikinomaista tunnetta. Vaa’an punaiset silmät ovat kuin pirun silmät eli vaaka on paha. Koska Julia kuvittelee lihoneensa, vaaka on hänen vihollisensa ja se tuomitsee hänet. Anorektisen käyttäytymisen alkaessa Julia ajattelee laihutumisen tapahtuvan silmänräpäyksessä, ja samoin hän ajattelee nyt lihomisen tapahtuvan: hän näkee jo rasvakerroksen muodostuneen ihonsa alle. Hän siis ajattelee sekä positiivisten että negatiivisten ruumiinmuutosten tapahtuvan välittömästi: jos hän on ahdistunut, hän kuvittelee lihoneensa mutta jos hän on hyvällä tuulella, hän ajattelee laihtuneensa.

Rasvakerroksen pahuus tulee esiin personifikaationa, jossa rasvakerroksen kuvataan kuristavan Juliaa. Julia irtoaa ruumiistaan, koska ruumis on hänen mielestään päättänyt lihoa. Julia irrottaa itsensä ruumiistaan kuin katkaisisi välit ystävänsä kanssa: ”me ei olla enää yhtä”. Hänen kehonsa on siis pettänyt hänet lihomalla. Julian todellisuudentajun heikkenemisen huomaa päiväkirjamerkinnän alussa ja lopussa toistuvasta ruumiinpainonilmoituksesta ”30 kiloa”.

Lihomisen ja saastaisuuden pelko saa Julian niin pois tolaltaan, että hän on valmis vahingoittamaan itseään. Hesse-Biber kuvaakin sitä, kuinka ”laihuuden kultin” jäsenten halu syntiensä sovittamiseen on niin suuri, että he ovat valmiita rankaisemaan itse itseään sen jälkeen, kun ovat oppineet hallitsemaan kultin säännöt (Hesse-Biber 1996, 132). Juliakin on siis oppinut nämä säännöt, sillä ajatellessaan lihoneensa, hän antaa itselleen rangaistuksen. Julia vihaa peilikuvaansa, sitä, millaisena hän itselleen näyttäytyy. Irtautuminen auttaa häntä varmasti myös vahingoittamaan itseään – peilikuva symboloi

ulkoista minää, jota hävittämällä hän pyrkii lähemmäksi sisäistä itseään. Hän siis rankaisee itseään lihomisesta, vaikka painon nouseminen on anoreksian oire eikä sitä ole tapahtunut:

PE 1.1. 15:12

Mä vihaan iteäni. Miten mä oon voinu lihoa näin paljon tän loman aikana? Mä puristan pehmeää vatsaani punaiseksi. Se on yrjöttävä, niin rasvainen ja löysä [--] Kuvotus pyörii mussa ja saa mut vihaamaan itteäni. Vihaamaan. Niin paljon. Mä lyön itteäni taas, läimäytän kämmenellä poskiin ja revin sitten kynsillä ihon rikki. Vedän tummia hiuksia tukkoina päänahasta irti, [--]

(IM, 114.)

Keveyden vastapainona ovat raskaus ja painavuus, jotka ovat Julian pahimpia pelkoja ja toteutuisivat, jos hän lihoisi. Kun Julia on kevyt, hän voi lentää, mutta jos hän on raskas, hän voi pudota: ”LA 12.12. 06:19 // Mä roikun sormenpäillä kerrostalon reunassa ja katson alas. Ihmiset on pieniä, ja mun kädet hikoaa. Mun on pakko ponnistaa itseni ylös mutta mä en jaksa. Mä en jaksa, mä en jaksa. // Apua, mä putoan, mä putoan kohta, ihan kohta.” (IM, 71.) Katkelma vaikuttaa unelta, joka symboloi anoreksiaa. Samankaltainen uni putoamisen uhasta toistuu romaanissa myöhemmin (KE 27.7. 5:20, IM, 173). Unet yhdistyvät toisiinsa myös siten, että molemmat päättyvät ”mä putoan kohta”. Kuitenkaan Julian putoamista ei koskaan kuvata – keskeistä on siis tunne siitä, että hän tuntee putoavansa.

Sen, miten uni symboloi anoreksiaa, voi tulkita kahdella tavalla: Toisaalta putoaminen voi kuvata anoreksian uhkaa, jonka Julia aistii, ja jonka aiheuttamaa paniikkia lausetasoinen toisto tehostaa. Toisaalta se voi symboloida haavetta keveämmästä ruumiista, sillä jos on raskas, putoaa helpommin, koska ei jaksa ponnistaa itseään ylös. Tämä siis tuo esiin ajatuksen siitä, että jollei Julia kykene laihduttamaan, hän on heikko. Tarkoittaako keveneminen siis sitä, että silloin tippuu vai vastakohtaisesti sitä, että se estää tippumisen?

Syöminen on saastaista eikä siksi sovi puhtautta tavoittelevan anorektikon elämäntapoihin:

KE 18.5. 17:01

[--] Mun jalat horjuu niin kuin mä en jaksaisi enää seistä ja jossain kaukana musta tuntuu, että mulla on nälkä, niin kuin jossain joku tarvitsisi jotain, lämpö, ravintoa, rakkautta tai elämää, mutta mä tiedän, etten voi lopettaa, en nyt, mun on jatkettava loppuun asti. Mä tiedän, että kaikki yrittää huijata mut lihomaan ja syömään kaikkea saastaa, [--]. Mä olen vahva, mä tiedän, mua ei voi pysäyttää. Kohta mä olen täydellinen. Laiha, puhdas ja ihana. Ja musta veri täyttää mun huoneen.”

(IM, 155.)

Katkelmassa toiston funktio tulee selväksi: Julia pyrkii laihtumaan, koska sitä kautta hän ajattelee muuttuvansa siitä, millainen hän on. ”Mun on jatkettava loppuun asti” kuvaa jatkamisen pakkoa: Julialle päätepiste on se, että hän muuttuu täydelliseksi ihmiseksi. Lukijalle lause näyttäytyy myös kuoleman mahdollisuutena: eikö Julia aio lopettaa ennen kuin ruumiintoiminnot lakkaavat? Lopussa Julia kielentää sen, mihin hän pyrkii, koska laihtumalla hänestä tulee ”laiha, puhdas ja ihana”. Sama ajatus esiintyy anoreksian kokemustiedossa, jossa Mari kielentää päämääränsä: ”laiha tai laihempi, puhtain” (Hakala 2009, 316). Anorektikko vie laihuuden äärimmilleen, mikä takaa myös äärimmäisen puhtauden.

5.5.2 Julia sekä Jumalan että Saatanan sanansaattajana

Uskonnollisista lähtökohdista katsottuna lähimmäksi puhtautta ja henkisyyttä on päässyt nainen, joka on mahdollisimman laiha (Heywood 1996, 66, 70). Anoreksiaa voikin verrata uskontoon: laihuuteen pyrkiminen on kuin uskonnollista toimintaa, johon liittyy tiukkoja rituaaleja ja pakkomielteistä pyrkimistä kohti ideaalista päämäärää, johon pyrkiessä naiset ovat valmiita uhraamaan itsensä. Tämän vuoksi Hesse-Biber onkin alkanut käyttää nimitystä ”laihuuden kultti”. Laihuus merkitsee kultissa hengellisyyttä, mihin sisältyy ajatus siitä, että laihuus on tae onnellisuudelle. (Hesse-Biber 1996, 4., 17.) Myös Puurosen tutkimuksen osallistuja on myös kuvannut anoreksiaa uskonnoksi: ”[--] Anoreksia on anorektikolle koko elämän sisältö – kuten Jumala uskovaiselle. [--]” (Puuronen 2004, 257).

Heikko ja kevyt keho on merkki korkeammasta kutsumuksesta (Heywood 1996, 78), mikä motivoi laihtuttamista: laihana Julia on erityinen. Anoreksia on kuin pitkä paasto. Uskonto määrittelee yleensä paaston tarkoituksen, ja paastoamalla valmistaudutaan tärkeään tehtävään tai elämänmuutokseen (Laitila 2004, 203). Julia lopettaa syömisen kokonaan, minkä tarkoitus on muuttaa häntä ihmisenä: hän ei halua olla enää ”tavallinen”. Kun Julia siis katselee naistenlehtien kuvia laihoista naisista, hän ajattelee heidän olevan onnellisia ja pyhiä. Helppo keino tulla onnelliseksi on siis laihtuttaa. Laitila nimeääkin paaston yhdeksi rituaaleista, joiden avulla voi siirtyä toisenlaisen todellisuuden kokemiseen, kohti jumaluutta ja pois arkitodellisuudesta (Laitila 2004, 203).

Julia kokee koulunkäynnin usein painostavaksi ja kesken koulupäivän hän vertaakin tunnettaan siihen kuin olisi taivaassa: ”[--] Mun päätä painaa ja olkapäitä. Musta tuntuu niin kuin oisin taivaassa, ja piru olis salaa päässy sisään mun olalla. Se kuiskii aina vain samoja hirveitä juttujaan mun korvaan eikä jätä ikinä rauhaan [--]” (IM, 70.) Julia kuvittelee olevansa paha, mikä näkyy tässäkin katkelmassa, sillä hän on päästänyt vahingossa pirun mukaansa taivaaseen, ja vaikka hän on taivaassa, hän ei ole puhdas, sillä piru on hänen mukanaan. Piru on kuin anoreksia, joka valtaa hänen ajatuksensa niin, ettei hän pysty keskittymään mihinkään muuhun.

Hyvin usein Julia kertoo Jumalasta ja enkeleistä. Joululoman alkaminen tuo Julialle rauhan, jota hän kuvaa hyvin uskonnollisävytteisesti: ”[--] Hopeanharmaa nainen istuu mun viereen [--] Mä tiedän, että se on mun jouluenkeli, että se on pudonnut pilven päältä mun viereen. [--] Mä juoksen ovesta valkoiseen ja jään seisomaan sen keskelle. Hiljaisuus ja valtava valkeus kuin Jumalan sylissä. Mua ei pelota. [--]” (IM, 80–81.) Julia kokee suojelusta ajatellessaan, että hänellä on enkeli. Lumen paljous ja hiljaisuus vertautuvat taivaaseen hyvin uskonnollisesti, mikä on romaanin kontekstissa melko poikkeuksellista, vaikka samankaltaista kerrontaa esiintyy myös muutamassa muussa kohdassa. Usein jumaluus liitetään kuitenkin tiukemmin anoreksiaan, mutta tässä se kuvaa Julian rauhaa. Juliaa ei esitetä juuri lainkaan kristillisesti uskonnollisena henkilönä, minkä vuoksi Jumalan syliin vertaaminen on yllättävää.

Taivaalle ei voi siis antaa romaanissa yhtä tiettyä ja kiinteää kuvallista merkitystä. Julia ilmoittaa edellä lainatussa katkelmassa, ettei häntä pelota. Mikä Juliaa sitten pelottaisi? Tähän on mahdollista löytää kaksi tulkintaa: Juliaa voi pelottaa lähestyvä aikuistuminen, jota hän yrittääkin anoreksiallaan pakoon. Toisaalta häntä voisi pelottaa lähestyvä anoreksia. Kuitenkin Julia on katkelmassa rauhallinen ja ilmoittaa ”mua ei pelota”, mikä on ikään kuin uhmaa tulevaa kohtaan ja kuin kristillistä luottamusta Jumalaan.

Luvussa 5.2. kuvasin Heywoodin ajatusta anoreksiasta sairautena, jossa on uhri, muttei syyllistä (Heywood 1996, 22). Samaa uhriuden pohdintaa on jatkunut Anne Puuronen *Rasvan tyttärissä*, ja hän esittääkin kysymyksen siitä, mikä on ”Jumala”, jolle anorektikko uhraa itsensä. Uhrius ja syyllisyys yhdistyvät hänen tutkimuksessaan peliin tai leikkiin, jossa anorektikko on sekä tuomari että pelaaja: Jumala eli se, jolle uhrataan, on anorektikko itse. Samoin uhrattava on anorektikko. Jumala ei ole siis uskonnollinen siten kuin se

yleensä ymmärretään. Anorektikko myös kokee usein hallinnoivan sairauttaan itse, olevansa sen herra ja valtias. Kuitenkin eräs anorektikko kuvaa kaikkivoipaisuuden olevan harhaa. (Puuronen 2004, 99–100, 202.) Tätä tulkintatapaa käyttäen Julia siis uhraa itseään itselleen. Kuitenkin anoreksian kontekstia ei mielestäni sovi unohtaa: Julia uhraa itseään siksi, että hänellä on anoreksia. Anoreksia siis tekee hänestä uhrin sekä Jumalan, ja anoreksia on lopulta jumaluuden lähde.

Julia kuvaa itseään enkeliksi, mikä kuvaa sitä painottomuutta ja puhtautta, johon hän pyrkii, sekä sitä, kuinka hän kokee olevansa jotain yliluonnollista ja jumalallista. Enkeli kuuluu tuonpuoleiseen ja on sukupuoleton (Biedermann 1989, 48), mikä sopii anorektikon pyrkimykseen irtautua sukupuolesta. Anorektisessa kokemustiedossa tulee esille samanlainen ajatus elämästä irtautumisesta: Tanssija Sorella Englund on kuvannut sitä, kun hänellä oli anoreksia ja lehdissä luonnehdittiin häntä ”fantastiseksi olenoksi, joka ei ole tästä elämästä”. Näitä lehdistökommentteja hän kommentoi *Helsingin Sanomissa*: ”Enhän minä ollutkaan. Olin menossa rajan yli. Vain henki oli jäljellä.” (Pallari 2010, HS.) Julian enkeliksi tuleminen on samanlaista rajan yli menemistä kuin mitä Englund kuvaa.

Kun sairaanhoitaja yrittää tiukasti puhua Julialle järkeä, Julia kuvaa häntä: ”[--] Se on lihava ja täynnä tavallisuutta. Se on kiinni maassa. Mä olen enkeli, ei se voi... Yhtäkkiä nainen puristaa mua kasvoista [--]” (IM. 179.) Lihavuus on Julian mielestä tavallisuutta ja koska hän itse on laiha, hän ei ole tavallinen. Lihavuus on myös raskautta, mikä tulee esiin siinä, kuinka Julia kuvaa naisen olevan kiinni maassa: Julia puolestaan on ilmoissa sillä hän on kevyt ja enkeli. Julia yllättyykin siitä, että nainen pystyy satuttamaan häntä, vaikka hän onkin ”tavallinen”.

Enkeliys on siis äärimmäistä täydellisyyttä, johon pääsee vain anoreksian avulla: ”[--] mun silmät on pelkkää kylmää jäätä ja mustaa tyhjyyttä. [--] mä valmistaudun nousemaan kirkkauteen kimaltavien enkelten sisareksi, täydellisyyteen täydellisyyden yläpuolelle.” (IM. 141.) Anoreksia tekee Juliasta hyvän, enkelin, joten Julia on sitoutunut anoreksiaan eikä halua siitä eroon. Abbott kuvaa päiväkirjankirjoittajan olevan yleensä rakastunut (Abbott 1984, 15–16). Vaikkei Julia olekaan rakastunut kehenkään tiettyyn henkilöön, voisi ajatella, että hän on rakastunut anoreksiaan, sillä niin hyvänä hän sen välillä kuvaa.

Toisaalta enkeliys on kylmyyttä, tunteettomuutta ”tavallisia ihmisiä” kohtaan. Enkeliys ei siis pelkäästään ole hyvyyttä, vaan siihen yhdistyy pahuudelle ominaisia elementtejä. Valmistautuminen on anoreksian sairastamista, jonka päämääränä on enkeliys. Tulisiko Julia siis kuollessaan täydelliseksi enkeliksi?

Sen lisäksi että Julia liittää itsensä usein uskonnollisessa yhteydessä taivaallisiin olentoihin, hän esittää myös uskonnollisuuden toisen puolen kuvatessaan helvettiä ja Saatanaa: ”[--] Mä olen noita, Saatanan sanaa julistava profeetta näiden [sairaalan henkilökunnan] keskellä. Ja ne tietää, että mä voin yhdellä katseella polttaa niiden sydämen jäiseksi erämaaksi, kuoleman omaksi. Mä olen sairas.” (IM, 160.) Julia tuntee, että hänellä on voimia, joiden avulla hän voi vahingoittaa ja tappaia ihmisiä. Hän kuvaa itsensä pimeänä: noitana ja saatanan profeettana. Tämä on toinen uskonnollisuuden ääripää verrattuna jumalallisuuden kuvauksiin.

Julia siis käyttää vahvasti uskonnollista kuvastoa ääripäästä toiseen. Syyn sille, miksi hän kokee itsensä näin ristiriitaisena, hän kielentää itse katkelman lopussa: hän on sairas. Sairas viittaa Julian anoreksiaan, mutta samoin sen merkitykseksi sopii ”sairas” adjektiivin arkikielinen merkitys omituisena ja outona (ks. MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0., www-lähde).

Julia ei koskaan puhu anoreksiastaan suoraan, vaan hän käyttää kiertoilmauksia. Ainoita kertoja, kun Julia edes puhuu sairaudesta, on juuri edellä mainittu katkelma. Anoreksian eufemismeina käytetään nimenomaan uskonnollisia ilmaisuja, kuten edellä on kuvattu. Kuten eufemismin funktio yleensä, myös tässä sillä yritetään kiertää uhkaavaa asiaa. Se, että anoreksian eufemismina käytetään sekä Jumalaa että Saatanaa, kuvaa anoreksian kaksinaisuutta: toisaalta se tuottaa Julialle hyvää oloa itsestään ja elämästä mutta toisaalta anoreksia aiheuttaa hänelle tuskaa ja itseinhoa.

Julia kuvaa anorektikoita: ”[--] Me rukoillaan Jumalaa mutta palvotaan Saatanaa, joka asuu meissä. Se raatelee ilon ja tekee meistä ruumiimme orjia. Se kiduttaa meitä ja saa meidät uskomaan, että me ansaitaan se.” (IM. 175.) Jumala on siis se, jolta pyydetään apua, mutta todellisuudessa Saatana on vahvempi, ja sitä käytetään eufemismina anoreksialle. Onkin mielenkiintoista, että juuri uskonnollisessa kontekstissa Saatana ja Jumala ovat olleet niitä,

joista on käytetty eufemismeja (Palmgren 1986, 117), mutta Julia käyttääkin niitä anoreksian eufemismeina.

Jumalakin yhdistyy selvästi anoreksiaan, sillä Julia jatkaa: ”[--] Me ollaan enkeleitä. Helvetin puutarhoissa tanssivia valkoisia enkeleitä. Kylmää luuta ja vauvannukkaista ihoa. Hymyillen me valehdellaan sun silmät ja korvat paskaa täyteen. Me vihataan itteämme. Me jumaloidaan itteämme. Me ollaan liian laihoja ja liian lihavia, me ollaan sairaita ja mielipuolia, kuolleita. Me ei olla mitään.” (IM, 175.) Samankaltaisia eufemismeja on tullut esille Puurosen tutkimuksessa: anoreksia on herra ja kurittaja (Puuronen 2004, 188).

Enkelit liittyvät uskonnolliseen kuvastoon selkeästi, mutta tämä uskonnollisen puhdas vaikutelma rikotaan kuvaamalla enkelit ”helvetin puutarhoissa tanssiviksi” (IM, 175). Enkelit ovat siis vahvasti kahden voiman välissä: toisaalta puhtaita mutta toisaalta helvetissä. Helvetti kuvaa anorektikoiden kokemustiedossa heidän kokemustaan sairaudestaan sekä heidän suhtautumistaan itseän (Ketola 2008, 42). Jo puutarha viittaa selvästi kristinuskoon ja luomiskertomukseen ja näiden lisäksi rajattu puutarha on neitsyyden vertauskuva (Biedermann 1989, 286–287).

Anoreksian enkeleissä puhtaus ja pahuus siis yhdistyvät. Kaksi voimaa taistelevat muillakin tavoilla näissä enkeleissä, sillä katkelman loppu on vastakohtien listausta, joista molemmat puolet sopivat enkeleihin. Myös Heywood kuvaa anorektisen ajattelun kaksinaisuutta: Toisaalta anorektikko yrittää taistella vanhoja käsityksiä vastaan siitä, että naisen keho määrittää naisen. Toisaalta hän kuitenkin hyväksyy nämä käsitykset, minkä vuoksi hän pyrkii tuhoamaan kehonsa. (Heywood 1996, 52.) Jo anoreksian lähtökohdat ovat siis ristiriitaiset, ja tämä ristiriita heijastuu anorektisen tekstin kuvallisuuteen.

Noneksistenssiin pyrkiminen kielentyy viimeisessä lauseessa: ”me ei olla mitään” (IM, 175). Heywood on kuvannut anoreksiaa kuoleman puolelle asettumisena ja itsensä tekemisenä jumalan kaltaiseksi, kun anorektikko kieltää naisellisen kehonsa (Heywood 1996, 46–48). Tämä ajatus näkyy Julian kerronnassakin, kun kuolleisiin yhdistyvät piirteet, kuten kylmyys, näyttäytyvät hänelle positiivisina. Tämän lisäksi Heywood lainaa Rochesterin erottavan toisistaan kaksi kuolemaa: henkisen ja fyysisen, joka symboloi ”todellista kuolemaa”. Heywood kuvaa anorektikoiden olevan henkisesti kuolleita, jolloin he vertautuvat zombeihin, eläviin kuolleisiin. (Heywood 1996, 189.) Samalla tavalla

Juliakin kokee, että hän on lähellä kuolemaa ja että jotkut osat hänestä, kuten tunteet, ovat jo hävinneet.

5.5.3 Tulta, kylmää ja kuolemaa

Kiinteästi uskonnolliseen kuvastoon ja anoreksian kahden voiman dikotomiseen jännitteeseen liittyvät myös Julian kuvaukset lämpötiloista: toisaalta Julia kuvaa usein kylmyyttä mutta samalla hän puhuu tulesta. Jo Julian nimi, Julia Talvi, enteilee sekä kylmää että tragediaa. Julia tuo mieleen Shakespearen kuuluisan näytelmän *Romeo ja Julia*, joten etunimen traagisuus viittaa kuoleman läheisyyteen. Talvi taas kuvaa kylmyyttä, jota Julia usein kuvaa. Se kuvaa Julian tunteita tai pikemminkin niiden puuttumista, kun elämästä tulee suorittamista ja anoreksian ehtojen mukaan menevää. Kylmyys myös kuvaa Julian olotilaa konkreettisesti, koska hänellä on usein kylmä vähäisen rasvaprosentin ja verenkierron hidastumisen vuoksi: ”[--] mulla on vaan kylmä. Ja hirvee nälkä.” (IM, 131.) Kylmyys on Julian näkökulmasta selvästi positiivinen adjektiivi ja lämpö negatiivista yhdistyessään usein läskiin, löysyyteen ja painavuuteen: ”läskinen lämpö” (IM. 101). Läski on syntiä²³, ja koska lämpö yhdistyy läskiin, tarkoittaa kylmyys rasvattomuutta.

Tulen funktiot ovat monet: se esimerkiksi valaisee mutta tuottaa myös kuolemaa (Biedermann 1989, 378). Samalla se sekä puhdistaa että hävittää kehoa (Heywood 1996, 98), joten se on hyödyllinen anorektisesta näkökulmasta tarkastellen. Tuli edustaa myös palamista ja liittyy näin ”rasvan palamiseen”, jonka Julia yrittää maksimoida. Palaminen on naiseuden poistamista, sillä muun muassa rinnat naiseuden symbolina muuttuvat näkymättömiksi laihtuessa²⁴.

Toisaalta Julia on verrannut itseään noitiin ja muihin pahuuden hahmoihin, ja noidat on ollut tapana polttaa roviolla (Biedermann 1989, 378). Heywood vertaa anoreksiaa itsensä polttamiseen elävältä, mutta jossa tulen tehtävä on polttamisen lisäksi synnyttää uutta. Käsitellessään kirjailija Franz Kafkaa hän kuvaa kirjailijan ajatusta siitä, kuinka tuli vertautuu kehoon ja tuhkat ovat kuin teksti: polttamalla itsensä syntyy siis tekstiä. (Heywood 1996, 81–82.) Saman ajatuksen voi yhdistää Julian kirjoitusprosessiin, sillä

²³ ks. Puuronen 2004, 285.

²⁴ ks. Heywood 1996 62.

hänen päiväkirjansahan käsittelee anoreksiaa emmekä tiedä, onko hän kirjoittanut fiktiivisessä maailmassa päiväkirjaa aiemmin tai *Ihanan meren* kerronnan loppumisen jälkeen. Mitä pidemmälle hän kirjoittaa, sitä pidemmälle anoreksia etenee, ja kun anoreksia alkaa olla parantumassa, tai siihen on ainakin olemassa mahdollisuus, päiväkirja loppuu. Yksinkertaistettuna voisi ajatella, että anoreksia saa Julian tuottamaan tekstiä.

Julia tunnistaa, että hänen henkensä on vaarassa ja hän voi kuolla:

[--] Äidin kädet on pehmeät ja se kantaa mun elämää kuoleman läpi niin kuin kauan sitten. Mä olen pieni ja katoan kohta, tuuli puhaltaa jo mun luiden läpi kevyesti kuin enkelten huokaus. [--] mä olen enää valkoisia luita, väritöntä harsoa ja pikimustia valheita. Mussa ei ole enää voimaa taistella tätä vastaan, mä haluan luovuttaa, antaa kaiken valua pois, kuolla jos mun täytyy. Mä en enää jaksa. En jaksa.
(IM, 181.)

Julia on menettänyt voimansa, mutta äiti on valmis auttamaan tytärtään ja taistelemaan hänen henkensä puolesta. Julia kuvaa itsensä värittömäksi, mikä kuvaa hänen voimiensa vähenemistä. Heikkous kuvastuu myös siitä, että hän kuvaa tuulen puhaltavan ”luiden läpi kevyesti kuin enkelten huokaus” (IM, 181). Enkelten huokaus kuvaa Julian mahdollista liittymistä enkelien joukkoon ja se, että tuuli menee hänen lävitsensä, vertautuu kuin aaveisiin, joiden läpi usein kuvataan asioiden voivan mennä.

Anoreksian läpikäymistä kuvataan tulena, sairausprosessi on siis kuin kiirastuli. Kiirastulen funktio on nimenomaan ollutkin se, että sen on ajateltu puhdistavan synneistä (Biedermann 1989, 378). Julia puhdistaaakin itseään laihtuttamalla pahimmasta synnistä, jonka hän tietää: rasvasta. Hän siis polttaa rasvaa, kuten on tapana sanoa. Julia kuitenkin selviää kiirastulestaan, ja kokee sen vuoksi itsensä erityiseksi, Jumalan valituksi: ”MA 29.8. 20:45 // Jumala on valinnut mut. Se on vienyt mut tulen läpi ja hymyillen ohjannut mut veden äärelle. [--]” (IM, 182.)

Julia tuntee, että Jumala on auttanut häntä prosessissa: hänet on ohjattu veden äärelle, ja tässä tapauksessa vesi kuvaa anoreksian sammumista. Vesi saa siis taas uuden kuvallisen merkityksen – aiemminhan se on symboloinut lähinnä anoreksiaa. Katkelmassa uskonnollisuus on huomattavaa samalla tavoin kuin aiemmin käsitellyssä kohdassa, jossa Julia vertasi hiljaisuutta Jumalan syliin (IM, 80–81). Jumala ei ole näissä tapauksissa

anoreksian eufemismi, vaan kirjaimellisesti ja kontekstissaan tulkittuna kristinuskon Jumala.

Samassa päiväkirjamerkinnässä Julia kertoo elämänohjemaaisesti ajatuksiaan anoreksiastaan:

[--] Mun elämä on nyt tässä, sydän tulisia arpia täynnä enkä mä silti ole oppinut mitään. Vain sen, että eniten on pelättävä itseään, sillä kukaan ei voi satuttaa sinua niin kuin sinä itse. Että on vaan rakastettava itseään vähän enemmän ja vähän vähemmän, että voi elää. Huomenna mä lähdän matkaan enkä koskaan enää palaa. Mutta vaikka mä juoksen vesien syvyyksiin ja taivaan sydämeen, mä olen silti aina minä. Siksi ainoa, mitä pelkään, olen minä.

(IM, 182–183.)

Anoreksia on vaikuttanut Juliaan ja hänen ajatteluunsa, mitä tuliset arvet sydämessä kuvaavat. Kuitenkaan hän ei ole oppinut mitään, mikä kuvaa sitä, että anoreksia voisi uusiutua; hän ei täysin luota siihen, että sairaus olisi ohi. Hän tunnistaa sen, että sairaus on lopulta lähtöisin hänestä itsestään: ”eniten on pelättävä itseään” (IM, 182). Katkelmassa on kaksi kohtaa, jotka voi tulkita kahdella tavalla, jotka ovat keskenään suorastaan ristiriidassa: Ensimmäisessä kohdassa Julia kuvaa sitä, että itseään on rakastettava sekä vähän enemmän että vähän vähemmän. Tulkitsemme tämän siten, että Julia ajattelee, ettei hän kyennyt rakastamaan itseään ja sairastui siksi anoreksiaan. Kuitenkin silloin, kun anoreksia oli pahimmillaan, hän rakasti itseään paljon, mikä tuli esille yliluonnollisuuskuvitelmina esimerkiksi jumalallisuudesta.

Toinen ristiriita syntyy siitä, kuinka tulkita kohta ”vesien syvyyksiin ja taivaan sydämeen”. Vesi ja taivas ovat aiemmin symboloineet anoreksiaa: Julia on uponnut veteen ja mereen sekä kokenut olevansa taivaassa Jumalan luona, ja Jumala tai Herra on ollut tällöin anoreksian eufemismi. Kuitenkin juuri tässä tulkinnan alaisessa katkelmassa vesi on esitetty anoreksian eli tulen sammuttajana ja Jumala Julian pelastajana. Nämä kaksi tulkinnallisesti ristiriitaista kohtaa muodostavat jännitteen, joka on merkityksellinen, sillä se muistuttaa anoreksian kaksinaisuudesta: toisaalta Julia on kokenut anoreksian hyväksi, toisaalta pahaksi.

5.5.4 Peter Pan, Hamlet ja Superwoman

Laihduttaminen on väline pyrittäessä johonkin tavoitteeseen. Nainen voi alkaa laihduttaa esimerkiksi siksi, että saisi rikkaan aviomiehen. Laihuuteen pyrkimiseen ollaan valmiita käyttämään mitä tahansa keinoa, sillä laihduttamisen ajatellaan johtavan onnelliseen päämäärään. (Hesse-Biber 1996, 17.) Jenni kuvaa *Siskonmakkaroissa* balettikoulun opettajaa: “[--] Hän oli sellainen kaukainen ja ihmeellinen hahmo, [--]. Hän oli kuin satuolento vailla inhimillisiä puutteita ja maallisia arkipäiväisyyksiä.” (Hakala 2009, 16.) Laihuus tarkoitti siis Jennin silmissä yliluonnollisuutta, joka vertautui satuolentoihin, ja samaan Juliakin ajattelee laihtumisen johtavan: hänestä tulee kaikkea muuta kuin tavallinen.

Joskus anoreksia nähdään sankaruutena (Heywood 1996, 47), ja Juliakin vertaa itseään kirjallisuudesta tuttuihin sankareihin Peter Paniin ja Hamlettiin:

LA 26.8. 15:40

Mä jään tänne. Tahdon. Tahdon jäädä. En halua kaikkea sitä paskaa, halveksuntaa ja alistamista. En voi luovuttaa. Mun on jatkettava. Mä jatkan. Mä jatkan. Mä jatkan. Otan Peter Pania ja Hamletia kädestä ja lennän pois. Mikämikämaa. Olla vai ei. Lumisten kaupunkien yli sinisiin tähtiin, loputtomaan uneen.

(IM, 177.)

Julia toistaa katkelmassa samoja lauseita ja sanoja, kuten jäädä-verbiä, uudelleen, mikä tuo katkelmaan vakuuttelun tunnelman. Hän yrittää todistella itselleen sitä, ettei hän luovuta, vaan jatkaa anorektista käytöstä, vaikka sen seurauksena voi olla kuolema.

J.M. Barrien luoma satuhahmo Peter Pan ei halunnut koskaan kasvaa aikuiseksi, mikä kuvaa Juliaa, sillä hänen ajatuksensa ja pyrkimyksensä ovat samankaltaisia. Peter Pan osaa sadussa lentää, mikä tulee esille Julian kerronnassa, kun hän ottaa Peter Pania kädestä kiinni ja lentää pois. Näin Peter Pan kuvaa keveyteen pyrkimistä. Mikä-Mikä-Maa kuvaa puolestaan halua olla kasvamatta aikuiseksi, sillä Peter Pan -sadussa se on paikka, jossa lapsien ei tarvitse kasvaa aikuisiksi. Tätä kuvaa Julian ilmoitus päiväkirjamerkinnän alussa: ”mä jään tänne” (IM. 177). Syömishäiriöiset kuvaavat syömishäiriön usein paikkana, joka on piilossa ja usein myös paikkana, josta ei haluta pois (Ketola 2008, 37, 39–40). Tällaisena paikkana Mikä-Mikä-Maakin näyttäytyy, sillä se on aikuisilta piilossa ja se on paras mahdollinen paikka sekä Julian että Peter Panin mielestä.

Shakespearen näytelmä Hamlet puolestaan viittaa kuolemaan ja haamuihin. Julia mukailee näytelmän tunnettua monologia, joka alkaa sanoilla ”Ollako vai eikö, siinä pulma: // jalompaa onko kärsiä ja sietää // kaikk' iskut, nuolet julman kohtalon, // vai aseina käydä tuskain merta vastaan, // lopettain kaikki? – Kuolla, – nukkua, // [--] // Sillä minkälaiset // unemme lienevätkään kuolemassa, // nuo kahleet maan kun riisuttu on meiltä [--]” (Shakespeare 1600, 84–85.) Monologissa pohditaan elämän merkitystä, joka näyttää toisinaan vähäpätöiseltä kaiken kärsimyksen rinnalla. Julian kerronnassa ”loputon uni” vertautuu kontekstissaan siihen, ettei Julia näe elämälleen merkitystä.

Samalla tavoin kuolemaan intertekstuaalisesti viittaa Julian kommentti, kun hän kertoo omassa huoneessaan musiikinkokeeseen: ”[--] Omena narskuu, Mozartin viimeinen teos oli Requiem.” (IM, 80). Tieto Mozartista tulee yllättäen, muun kuvauksen lomassa, mutta se päättää päiväkirjamerkinnän. Se on jollain tavalla merkillinen, koska Julia ottaa sen esille – yleensä hän ei keskity siihen, mitä sisältöjä hän opiskelee. Requiem tarkoittaa sielunmessua, eli se viittaa kahteen Julian useasti sivuamaan aiheeseen: kuolemaan ja uskontoon. Sielunmessu pidetään katolisissa kirkoissa, ja sen tarkoituksena on rukoilla edesmenneiden puolesta (MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0.).

Julialla on selvä päämäärä siitä, mihin hän pyrkii laihduttamalla: ”[--] Musta tulee Superwoman, mä olen laiha ja kaunis ja ihana [--]” (IM, 36). Hän ei siis pelkästään ajattele, että hän olisi onnellisempi, jos laihduttaisi. Pikemminkin heti alusta asti laihduttamisprosessia kiihdyttävät jonkinlaiset ajatukset siitä, että laihtumisen mukana tulee jotain mullistavaa. Laihduttamisen ajatuksena on se, että se muuttaisi Julian ihmisenä. Superwoman onkin naispuolinen supersankari, ja tällainen naiseus on ainoa, jonka Julia hyväksyy, koska tähän naiseuteen yhdistyy miehille ominaisina pidettyjä piirteitä, kuten vahvuus.

6 PÄÄTÄNTÖ

Haasteen tutkimukselleni tuotti se, että Kira Poutasen *Ihanaa merta* on tutkittu kohtuullisen paljon. Tutkimukseni etenemistä ja mielekkyyttä auttoi kuitenkin uusi näkökulmani verrattuna aiempiin tutkimuksiin, sillä ulotin tarkasteluni koko tekstiin, en pelkästään sen sisältöön.

Ihana meri on niin voimakkaasti sairauden kuvaus sekä muodon että sisällön tasolla, että sille on vaikea löytää verrokkia. Kaunokirjallisen vertailukohteen puuttuminen aiheuttaa myös sen, että vastaavanlaista tutkimusta omani kanssa on vaikea löytää. Tämän vuoksi etsin lähtökohtani useista teoreettisista lähtökohdista: päiväkirjaromaanilajin teoriasta, toiston teoriasta, psykologiasta ja kuvallisuudesta. Tämä oli myös suurin kompastuskivi tutkimuksessa, sillä teoriapohja tuli kuroa kasaan itse ja luoda oma vahva käsitys siitä, mitä käsitän anorektisella tekstillä suhteessa *Ihanaan mereen*. Samalla täytyi hyväksyä se, että tutkimukseni osin lähenee aiempia tutkimuksia – tämän vuoksi pyrinkin käsittelemään esimerkiksi kuvallisuutta laajemmin ja eri lähtökohdista kuin teosta aiemmin tutkineet.

Vaikka *Ihana meri* sisältää paljon kuvallisuutta, ja hypoteesini oli, että löytäisin symboleille selkeät merkitykset, oli monille kielikuville lopulta mahdotonta muodostaa selkeitä merkityksiä. Esimerkiksi Jumala ja taivas esiintyvät niin monissa yhteyksissä, että niille syntyy useita, ja joskus jopa vastakkaisia, merkityksiä. Tämän voi ajatella taas olevan yksi dikotomioista: esimerkiksi Jumala on toisaalta kristinuskon Jumala mutta toisaalta sitä käytetään anoreksian eufemismina. Symbolit ovat *Ihanassa meressä* usein siis muuttuvia, vaikka kiinteitäkin symboleita ja allegorioiksi laajentuvia symbolisia kertomuksia on löydettävissä.

Muutenkin kahden voiman jännitteisyys, joka on ominainen piirre myös anoreksialle, nousi näkyviin tutkiessani teosta ja tämä tulee esiin läpi tutkimuksen: Toisaalta kieli on runsaan kuvallista, mutta paikoitellen hyvin niukkaa. Joskus Julia kokee lentävänsä, joskus hän on painava – toisaalta hän on kaunis ja hyvä, toisaalta ruma ja paha. Eräs dikotomioista on myös se, että teos täyttää osin päiväkirjaromaanin piirteet, mutta osin sotii lajipiirteitä vastaan. Kahden voiman välinen ristiriita kuvaakin hyvin teosta, ja tämä ristiriitaisuus saa perustelunsa anoreksiasta, joka on jo lähtökohdiltaan ristiriitainen sairastuneen näkökulmasta – toisaalta se on hyvä mutta toisaalta paha.

Anorektinen teksti tulee esiin *Ihanassa meressä* tämän edellä tiivistetyn kaksinaisuuden lisäksi toistona, joka selkeimmin esiintyy sana- ja lausetasoisena, joskus pidempinäkin kappaleina. Myös sisältö on pitkälti toistoa: romaani on samankaltaisten tapahtumien singulatiivista toistoa, joten tapahtumat voisi tiivistää monin paikoin hyvin lyhyesti. Toisto onkin keskeinen anorektinen käyttäytymismuoto, sillä rutiinit ovat olennainen osa anorektista käytöstä. Romaanihan käytännössä koostuu siitä, että Julia tarkkailee painoaan, harrastaa liikuntaa ja kuvaa omia tunteitaan: kerronta keskittyy anoreksiaan eikä muuta merkityksellistä, kuten rakastumista, tapahdu Julialle.

Anorektiseen tekstiin kuuluu numeroiden käyttö, mikä osin liittyy niukkuuden ja runsauden dikotomiaan, sillä numerot tiivistävät tekstiä. Olennaista on kuitenkin myös laskeminen: Julia toteuttaa anorektista käytöstään laskemalla suunnitelmallisesti. Numerot ovat myös mittari, joka ilmoittaa, kuinka Julia ”menestyy” anoreksiassa: numeroilla on positiiviset ja negatiiviset merkityksensä.

Tähän mennessä julkaistuun anoreksiaa käsittelevään kaunokirjallisuuteen peilaten en usko, että jatkotutkimusaihe voisi löytyä suoraan laajentamalla anorektisen tekstin ajatusta laajemmalle kuin koskemaan *Ihanaa merta*. Aiheet, joita olen käsitellyt, liittyvät tiukasti toisiinsa, joten vaikka kaikki liittyy toisiinsa, olen pyrkinyt luomaan selkeän ja koherentin kokonaisuuden ja esitysjärjestyksen. Termi anorektinen teksti onkin muokattu koskemaan juuri *Ihanaa merta*, eikä ole mielekästä luoda hypoteesia, että anorektisen tekstin käsitteen voisi sellaisenaan yhdistää myös muihin anoreksiaa käsitteleviin teoksiin. Jos kuitenkin haluaa laajentaa anorektisen tekstin käsitettä muihin teoksiin, voisivat ne olla omaelämäkerrallisia teoksia, kuten esimerkiksi tutkimukseni lähteenä oleva Laura Hakalan (toim.) *Siskonmakkarat* (2009).

Pikemminkin voisi lähteä tutkimaan, voiko samankaltaista tekstimuotoa löytää esimerkiksi muita sairauksia kuvaavista teoksista. Kuinka esimerkiksi skitsofreniaa kuvataan kirjallisuudessa? Mielenterveydenhäiriön voisi ajatella olevan sellainen sairaus, että se voisi näkyä tekstin rakenteessa. Tässäkään tapauksessa ei voi ajatella, että lähtisi suoraan anorektisen tekstin lähtökohdista muuttaen sen ”skitsofreeniseksi tekstiksi”. Esimerkiksi päiväkirjamuotoisuus ei voisi olla kriteerinä sille, että teksti kuvaa sairautta, vaan tekstiä on tutkittava sen tuottamista lähtökohdista käsin. Voisikin olla mielekästä tutkia, kuinka tekstit

sekä sisältönsä että pintarakenteensa tasolla kuvaavat esimerkiksi yksilön käyttäytymismuotoja ja ajatuksia.

LÄHTEET

Primaarilähde

Poutanen, Kira (2001) *Ihana meri*. Helsinki: Otava.

Sekundaarilähteet

Abbott, H. Porter (1984) *Diary fiction. Writing as action*. London: Cornell University Press.

Barrie, J.M. (1911) *Peter Pan*. Suom. Sari Karhulahti (*Peter Pan*, 2007). Helsinki: Art House.

Bordo, Susan (2003) *Unbearable weight. Feminism, western culture and the body. 10th anniversary edition*. Berkeley, CA : University of California Press.

Biedermann, Hans (1989) *Suuri symbolikirja*. Suom. ja toim. Pentti Lempiäinen (*Suuri symbolikirja*, 1993.) Helsinki: WSOY.

Brooks, Peter (1993) *Body work. Objects of desire in modern narrative*. London: Harward university press.

Coetzee, J.M (1985) Confession and double thoughts. Tolstoy, Rousseau, Dostoevsky. *Comparative literature* 3/1985, 193–232.

Ebeling, Hanna & Moilanen, Irma (2004) Lasten syömishäiriöt. Teoksessa Moilanen ym. *Lasten- ja nuorisopsykiatria* (319–324). Helsinki: Duodecim.

Fielding, Helen (1999) *Bridget Jones: The edge on reason*. Suom. Sari Karhulahti. (*Bridget Jones. Elämä jatkuu*. 2004, 8.painos.) Helsinki: Otava.

Frédéric, Madeleine (1985) *La repetition. Étude linguistique et rhétorique*. Tübingen : Niemeyer.

- Freud, Sigmund (1942) *Unien tulkinta*. Suom. Erkki Puranen. (*Unien tulkinta*, 1999, 5. painos.) Jyväskylä: Gummerus.
- Friedman, Albert, B., Doughtie, Edward & Brogan, T.V.F (1993) Incremental repetition. Teoksessa Alex Preminger & T.V.F Brogan (toim.) *The new Princeton encyclopedia of poetry and poetics*. New Jersey: Princeton university press.
- Genette, Gérard (1980) *Narrative discourse, An essay in method*. New York: Cornell university press
- Harjunen, Hannele & Kyrölä, Katariina (2007) Sanoilla on väliä! Uusi lihavuussanakirja. Teoksessa Kyrölä, Katariina & Harjunen, Hannele (toim.) *Koolla on väliä. Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli*. (297–313) Helsinki: Like.
- Haapala, Vesa (2005) *Kaipaus ja kielto. Edith Södergranin kokoelman poetiikkaa*. Helsinki: SKS.
- Hakala, Laura (toim.) (2009) *Siskonmakkarat. Miltä syömishäiriö tuntuu*. Helsinki: Tammi. 3. täydennetty painos.
- Heilala, Katariina (2006) *Prinsessan paino. Kirjoituksia lasten- ja nuortenkulttuurista*. Helsinki: Cultura Oy
- Hesse-Biber, Sharlene (1996) Am I thin enough yet? The cult of thinness and the commercialization of identity. New York: Oxford University Press.
- Heywood, Leslie (1996) *Dedication to hunger. The Anorexic Aesthetic in Modern Culture*. Berkeley: University of California Press.
- Hosiaislouma, Yrjö (2003) *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Huhtala, Liisi (2006) Rumien kanssa ei leikitä. Ruumiillisuudesta uudessa suomalaisessa nuortenromaanissa. *Onnimanni 2/2006*, 12–19.

Kantola, Janna (2003) ”Runoja, metaforia ja symboleja”. Teoksessa Alanko, Outi & Käkälä-Puumala, Tiina (toim.) *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*. (272–298) Helsinki: SKS.

Laaksonen, Kaino & Lieko, Anneli (2003) *Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi*. Helsinki: Finn Lectura.

Laitila, Teuvo (2004) Uskonnollinen paasto. Teoksessa Knuuttila, Maarit, Pöysä, Jyrki & Saarinen, Tuija (toim.) *Suulla ja kielellä. Tulkintoja ruuasta*. Helsinki: SKS.

Lappalainen, Päivi (2006) Anarkiasta anoreksiaan. Ruoan merkityksestä lasten- ja nuortenkirjallisuudessa. Teoksessa Kainulainen, Siru & Parente-Čapková, Viola. *Täysi kattaus. Ruokaa ja juomaa kirjallisuudessa*. Helsinki: HakaPaino Oy, 126-158.

Lupton, Deborah (1996) *Food, the body and the self*. London: SAGE Publications.

Makkonen, Anna (1991) ”Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa?”. Teoksessa Viikari, Auli (toim.) *Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia*. (9-30.) Helsinki: SKS.

Makkonen, Anna (1997) Valkoisen kirjan kutsu eli löytöretkellä päiväkirjojen maailmassa. Teoksessa Makkonen, Anna *Lukija, lähdetkö mukaani? Tutkielmia ja esseitä*. (227-238) Helsinki: SKS.

Marttunen, Mauri & Kaltiala-Heino, Riittakerttu (2007) Nuorisopsykiatria. Teoksessa J. Lönnqvist, M., Heikkinen, M. Henriksson, M. Marttunen, T. Partonen. *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2007, 591, 591–630.

Miller, J. Hillis (1982) *Fiction and repetition. Seven English novels*. Oxford: Blackwell.

Norkola, Tero (1995) ”Tavallisten ihmisten päiväkirjat.” Merkintöjä kirjallisuuden marginaalissa. Teoksessa Makkonen, Anna & Ikonen, Teemu (toim.) *Karnevaali ja autioma*. *Kirjallisuustieteellisiä tutkielmia*. (111–134) Helsinki: Helsingin yliopisto.

Norkola, Tero (1996) Kirjoituksia sydämen kammioista. Henkilökohtaisen päiväkirjan poetiikkaa. Teoksessa Norkola, Tero & Rikkinen, Eila (toim.) *Sivupolkuja. Tutkimusretki kirjallisuuden rajaseuduille.* (37–50) Helsinki: SKS.

O'Connor, Michael Patrick (1993) Parallelism. Teoksessa Alex Preminger & T.V.F Brogan (toim.) *The new Princeton encyclopedia of poetry and poetics.* New Jersey: Princeton university press.

Palmgren, Marja Leena (1986) *Johdatus kirjallisuustieteeseen.* Helsinki: WSOY.

Pallari, Leena (2010) *Tanssija päätti palata elämään.* HS: 20.3.2010.

Parry, Christopher (1998) ”Nimi Osip tulee sinua vastaan”. Paul Celanin ”Niemandrose” tekstien ja runoilijoiden kohtauspaikkana” Teoksessa Saariluoma, Liisa & Hakkarainen, Marja-Leena (toim.) *Interteksti ja konteksti.* (82–104) Helsinki: SKS.

Puuronen, Anne (2004) *Rasvan tyttäret. Etnografinen tutkimus anorektisen kokemustiedon kulttuurisesta jäsentymisestä.* Helsinki: Nuorisotutkimusseura .

Puuronen, Anne (2007) Puhetta ”läskistä”. Bodyfitness-urheilijan, anorektikon ja viihdetaitelijan näkemyksiä ruumiistaan. Teoksessa Kyrölä, Katariina & Harjunen, Hannele (toim.) *Koolla on väliä. Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli.* (229–250) Helsinki: Like.

Raamattu.

Rantanen, Päivi (2004) Nuorten syömishäiriöt. Teoksessa Moilanen ym. *Lasten- ja nuorisopsykiatria* (324–330). Helsinki: Duodecim.

Shapiro, Marianne (1993) Repetition. Teoksessa Alex Preminger & T.V.F Brogan (toim.) *The new Princeton encyclopedia of poetry and poetics.* New Jersey: Princeton university press.

Shakespeare, William (1600) *Hamlet.* Suom. Yrjö Jylhä (*Hamlet. Tanskan prinssi.* 2001, 2. painos.) Helsinki: Otava.

Suokas, J. & Rissanen, A. (2007) Syömishäiriöt. Teoksessa J. Lönnqvist, M., Heikkinen, M. Henriksson, M. Marttunen, T. Partonen. *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2007, 355–374.

Södergran, Edith (1916) *Runoja*. Käännös Uuno Kailas. (*Runoja*, 1969, 3. painos.) Helsinki: WSOY.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Iso suomen kielioppi, www-sivut. <http://kaino.kotus.fi/www/kielioppi/lausuma.shtml> Linkki tarkistettu huhtikuu 2011.

Keskinen, Mikko (2010) *Rippi, tunnustus, omaelämäkerta -luentosarja*. Jyväskylän yliopisto.

Keskinen, Mikko (2011) *Kirje- ja päiväkirjaromaani -luentosarja*. Jyväskylän yliopisto.

Keski-Rahkonen, Anna (2010) *Syömishäiriöt. Ohimenevä kiusa vai ikuinen vaiva?* URL http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_spage=%2Fportlet_action%2Fdlehtihakuartikkeli%2Fviewarticle%2Faction&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo99078&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_fropage=haku&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_hakusana=Keski-Rahkonen%2C+Anna Linkki tarkastettu toukokuu 2011.

Ketola, Anni (2008) ”*Tuosta suosta on vaikea ponkaista yksin ylös.*” *Kognitiivinen metaforateoria syömishäiriöisten mielenmaiseman tulkkina*. Oulu: Oulun yliopisto.

Mikkola, Hanna (2008) *Mistä on pienet tytöt tehty. Syömishäiriöisten tyttöjen ja heidän naiseksi kasvamisensa representoiminen suomalaisessa nykykirjallisuudessa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0.,

<http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> Linkki tarkastettu huhtikuu 2011.

Pekonen, Laura (2008) *Sielu ja ruumis. Kira Poutanen*. URL

<http://www.hs.fi/kuukausiliite/artikkeli/Kira+Poutanen/1135235275222> Linkki tarkastettu marraskuu 2010.

Poutanen, Kira, URL <http://www.kirapoutanen.com/index.php?item=1> Linkki tarkastettu huhtikuu 2011.

Raevuori, Anu & Keski-Rahkonen, Anna (2007) *Miesten syömishäiriöt ja tyytymättömyys lihaksistoonsa*. URL

http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_spaga=%2Fportlet_action%2Fdlehtihakuartikkeli%2Fviewarticle%2Faction&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo96584&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_fropage=haku&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_hakusana=raevuori%2C+keski-rahkonen Linkki tarkastettu toukokuu 2011.

Rautiainen, Miia (2007) *Laiha, puhdas ja täydellinen. Hannele Huovin Madonna ja Kira Poutasen Ihana meri anoreksiakuvauksina*. URL <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01729.pdf> Linkki tarkastettu huhtikuu 2011.

Rissanen (2001) *Syömishäiriöt. Kulttuurimme kasvava ongelma?* URL

http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_spaga=%2Fportlet_action%2Fdlehtihakuartikkeli%2Fviewarticle%2Faction&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo92217&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_fropage=haku&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_hakusana= Linkki tarkastettu toukokuu 2011

Saunala, Henna (2002) *Hukassa itseltään ja hukassa maailmalta. Suomalaisen nuortenkirjallisuuden näkökulmia anoreksiaan*. Oulu: Oulun yliopisto.

Suomi24, URL <http://keskustelu.suomi24.fi/node/480396> Linkki tarkastettu toukokuu 2011.

Tutkivan teatterityön keskus. URL <http://t7.uta.fi/fi/events/events.php?cat=2&item=164> Linkki tarkastettu huhtikuu 2011.

Väestöliitto, *Syömishäiriöt ja viiltely*. URL:

http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/mielenterveys2/nuoren_masennus/syomishairiot_ja_viiitely/ Linkki tarkastettu huhtikuu 2011.